د استاد محمد اعظم عبیدی

ژوند او داستانونه

محقق: شهد رحیمي

د کتاب پېژندنه

عنوان: د استاد محمد اعظم عبيدي

د ژوند او ادبي آثارو څېړنه (د ماستری تیزس)

څېړونکی: شهد رحيمي

لارښود استاد: پوهندوی دوکتور عزیزالله جبارخیل

د پښتو متن سموونکی: باز محمد عابد

خپرندوی : اسمايي فرهنګي ټولنه

د چاپ نېټه: ۱۴۰۲ هـ

دمنځپانګې فهرست

ابراز امتنان و چند نکته ۷
څېړنوال دکتور عبدالغفور لېوال: د خوږو افسانو او کیسه لیکنې بنسټوال ۱۱
پوهاند دوکتور زیار: پر استاد عبیدي د سکالر رحیمي دیزرټېشن ۱۵
د لارښود استاد تقریظ ۲۱
سر محقق زلمي هیوادمل: د معارف ریښتینی او زړه سواند خدمتګار ۲۳
محمد نبي ستانکزی: د لیکوال لنډه پېژندنه ۲۵
سریزه ۲۷
د محمد اعظم عبیدي ژوند ۲۹
زوکړه او نسب ۲۹
د محمد اعظم عبیدي داستانونه ۳۷
د پښتو ژبې داستانونه ۳۷
پوستین ګنډونکی ۳۹
پسه ۴۳
حق پېژندونکي مرغان ۴۵
ښه سړی ۴۷
بوټي پلورونکی ۴۹
بودۍ ښځه ۵۱
مسافر ۵۳
خرکار ۵۵
زمری ۵۷
مړ او بزګر ۵۹

وړی لېوه ٦١
طوطي ٦٣
بابا دښتي ٦٥
د اوبو ايږ ٦٧
دري ژبې داستانونه ٦٩
عشق شوم ٧١
معجون زندگی ٧٧
نینواز ٨٣
قلب پدر ٨٩
جوانک مدنی ٩٣
عدالت خداوندی ٩٩
گناه مشابهت ١٠٣
خادمه ١٠٧
ماجرای عجیب ١١٥
داستان استقلال ١٢٥
اشتباه ١٣١
زبان مادر ١٣٥
عجیب ترین دزدی ١٣٩
سودای سود ١٤٧
عید بدبینان ١٥١
جنون شهرت ١٥٧
لعل ١٦٥
خاطرۀ استقلال ١٧١
آنچه دوستم به من حکایه کرد ١٧٧

شهر طلسم ۱۸۱
د محمد اعظم عبيدي د داستاني اثارو ۱۸۷
شننه او ارزښتونه ۱۸۷
اخځليکونه ۲۰۵

حمید عبیدی

ابراز امتنان و چند نکته

نخست از جناب شهد رحیمی به خاطر این اثر ارزشمند تحقیقی ابراز سپاس مینمایم. همچنان ممنونم از این که از من خواسته اند تا بر این اثر ایشان مطلبی بنویسم .

من اگر ادیب و یا ادبیات شناس بالفرض زبده هم میبودم، باز هم موازین اخلاقی مانع از آن میشدند تا به ارزیابی این اثر و یا هم به گونهٔدیگری به ارزیابی شخصیت و آثار پدرم و یا هم تحقیق و نظر دیگران در این مورد، بپردازم. از جمله موازین اخلاقی یکی این که فرزند در مورد والدین نه میتواند بیطرف و بی غرض باشد. بالفرض هم اگر کسی بتواند این عواطف را کنار بگذارد و از منظر واقعبینی و بیطرفی بنویسد، باز هم دیگران در این مورد شک خواهند کرد.

در این رابطه من به یک اصل باور دارم: شخصیت های فرهنگی از شاعر و نویسنده تا هنرمند و اهالی دیگر معارف و فرهنگ به مردم تعلق دارند و داوری در مورد آنان نیز حق جامعه است. خوب این اصل در مجموع شامل حال همه شخصیت های اجتماعی و شخصیت های سیاسی نیز میشود .

و اما، خارج از داوری و ارزیابی، در این جا چند نکته را به توجه میرسانم.

بیست داستانی که در کتاب حاضر آمده اند و نیز حدود سی داستان دیگر نویسنده که تا به حال یافت شده اند، از دورهٔ محصلی نویسنده و سالیان نخست پس از آن (حدود هفت دهه پیش از امروز) اند. گرچه پس از سالیان جوانی هم پدرم داستان هایی نوشته بودند که در مطبوعات وقت چاپ گردیده اند و اما، متأسفانه این داستان ها تا به حال به رغم جستجوی بسیار یافت نه

شده اند. به گونهٔ مثال داستان «آهوی صحرایی» که استاد رهنورد زریاب از آن به عنوان یکی از داستان های پرجاذبه یادآوری کرده بودند و پدرم خود نیز در مورد آن طی مصاحبه یی به تفصیل سخن گفته بودند، تا به حال یافت نه شده است .

باری در مورد سرگذشت داستان «آهوی صحرایی» با استاد لطیف ناظمی که پیوسته مرا در مورد جمعآوری آثار پدرم تشویق میکردند و میکنند، صحبت کردم. ایشان به احتمالی اشاره کردند که تا آن وقت در موردش حتا گمانی هم در ذهنم خطور نه کرده بود- این که شماری از روی حسادت و بدنیتی، برخی آثار معروف و مهم شماری از شاعران، نویسنده گان و پژوهشگران را از صفحات نشریه های چاپی میبریدند و از میان میبردند. این که داستان «آهوی صحرایی» و آثار دیگر پدرم که در دههٔچهل خورشیدی نوشته شده اند، نیز دچار عین سرنوشت گردیده اند و یا به علت دیگر هنوز یافت نه شده اند، به یقین نه میتوانم چیزی بگویم؛ و اما، این احتمال را نه میتوان منتفی نیز دانست.

پدرم از زمان آغاز برنامهٔ اطفال رادیو و سپس تلویزیون تا ثور سال ۱۳۵۷ تهیه متون برنامه اطفال را بر عهده داشتند. ایشان در این۲۳ سال از جمله صدها افسانه را از اطراف و اکناف کشور جمعآوری کردند و یا هم خود نوشته بودند. چند سال پیش کوشیدم تا متن دستنویس و یا تایپ شدهٔ این افسانه ها یافت و برای چاپ آماده گردند. و اما، حیف که مواد دهه های پیش، در آرشیف رادیو – تلویزیون ملی چنان دچار آشفته گی بودکه یافتن آن افسانه ها به رغم لطف مسوولان آن وقت رادیو-تلویزیون ملی، میسر شده نه توانست. در این رابطه به یکی از اهالی مطبوعات هم که حدود چهارو نیم دهه پیش به قید امانت چند دوسیه از این آثار پدرم را از خود ایشان گرفته بودند، نیز مراجعه کردم ؛ و اما، از وی هیچ پاسخی دریافت نه داشتم .

در پایان از جانب خود و همکارانم در کانون فرهنگی آسمایی و نیز از جانب خانوادۀ عبیدی یک بار دیگر از زحماتی که آقای شهد رحیمی برای نوشتن این اثر تحقیقی متحمل شده اند و از جمله به خاطر یافتن برخی از افسانه های منتشره در پروگرام اطفال که در این اثر به حیث نمونه درج شده اند، ابراز سپاس و امتنان مینمایم .

برای جناب شهد رحیمی عمر طولانی همراه با تندرستی و خوشبختی و موفقیت های بیشتر در راه خدمت به ادبیات و فرهنگ افغانی را آرزو میکنم.

څېړنوال دکتور عبدالغفور لېوال

د خوږو افسانو او کیسه لیکنې بنسټوال

د ببلابېلو څېړنو پر مهال، کله اړتیا پېښه شوې، چې د افغانستان د چاپې رسنیو کلېکسیونونو ته سر ورښکار کړم، په دې ترڅ کې مې د ارواښاد استاد محمد اعظم عبیدي پر لنډو پښتو نکلونو او دري کیسو سترګې خوږې شوې دي. استاد عبیدي د دري ژبې په لومړنیو کیسه لیکوالو کې شمارل شوی، خو د دې ترڅنګ یې پر پښتو ژبې هم حق دی، چې لږ تر لږه په دوو برخو کې له لومړنیو لیکوالو څخه وشمېرل شي، لومړی د ماشوم ادبیاتو په مخکښانو او دویم د فابل Fable لیکونکیو په کتار کې.

فابل Fable د ادبي اصطلاحاتو په تشریحي فرهنګونو کې داسې تعریف شوی:

«فابل؛ داسې افسانه یا کیسه ده، چې د ژویو د کرکټرونو له لارې ببلابېلې انساني ځانګړنې او شخصیتونه تمثیلوي. فابل افسانې ډېرځله د اصلي کرکټرونو په توګه ژوي یا نور خوځند شیان لوبوي، چې نکل د مخاطب لپاره په زړه پورې کړي او په حافظه کې یې تلپاتې ځای ورخپل کړای شي. »

د ژویو د افسانو کرکټرونه سېمبولیک ارزښت لري. له هیندوستاني کرینکا و دمنکا (کلیله و دمنه) رانیولې د استاد عبیدي تر لنډو نکلونو پورې ګڼې فابل کیسې دا څرګندوي، چې بشریت خپلې ټولنپوهنیزې او فرهنګي تجربې د زدکړې،

حافظې ته د سپارلو او راروانو نسلونو ته د لېږد لپاره د خوږو افسانو په جوله کې رانغاړلي دي.

استاد عبيدي خپلې پښتو کيسې يا د ژويو له خولې بيان کړي او يا يې هم د داسې انساني کرکټرونو په مرسته لوبولي، چې ماشومان ، تنکي ځوانان و پېغلې او ان عام لوستونکي ترې خوند و پند اخيستلای شي.

د استاد عبيدي کار، په ټېره بيا د پښتو نومهاليو ادبياتو په برخه کې، ځکه د پاملرنې او ارزښت وړ دی، چې تر ده مخکې داسې تجربې کمې، چې لا په نشت شمار وې.

د استاد عبيدي په ژوندليک کې لولو، چې ده خپلې پښتو کيسې د ماشومانو لپاره کښلې او د راډيو افغانستان له لارې خپرېدې. استاد بايد څو ځانګړنو ته پام ساتلی وای:

لومړی: مخاطبان.

دويم : خپرندويه وسيله (راډيو)

درېيم: روزنيزه (تربيتي) اړتيا.

د ليکوال کار له هغه مهال سره تړلی، چې د روزنپوهنې (تربيتي علومو = پيداګوژي) آثار په نشت شمار وو. د ماشوم د ارواپوهنې په اړه تجربې نه وې راژباړل شوې او راډيو پخپله يوه نوې تجربه وه. هغه مهال پښتو په رسنيو کې يوه نابلده او نوې ژبه وه او په ټولنه کې د زدکړې کچ خورا ټيټ و. استاد عبيدي اسانه نثر کښلی، کرکټرونه يې د مخاطبانو د تخييل Imagination له کچ سره برابر دي، ژبه يې له تفنن او تصنع لرې ده، ادبي صميميت لري او پيغام په هنري سينګار پسوللی لېږدوي.

دا يې ځای دی، چې له ښاغلي شهد رحيمي مننه وکړو، چې د استاد عبيدي ليکنې يې راټولې کړې دي. د ده کار له دوو اړخونو مهم دی:

لومړی دا، چې مونږ ته د نومهالې پښتو او دري نثرليکنې بېلګې په ګوتو راکوي، چې د افغانستان په شان هېواد کې د نايابه نسخو له کلېکسيونونو يې راټولول يوه ستومانه هڅه ده.

دويم دا چې مونږ د ماشومانو لپاره د ادبياتو خورا لږه پانګه لرو، زه باور لرم، چې د استاد عبيدي ليکنې د ماشوم ادبياتو څېړونکيو او ليکوالو ته په زړه پورې مواد برابروي، چې د دغې خورا مهمې ځانګې پر تاريخي بهير او ودې خبر شي.

په دې هيله، چې يو مهال د افغانستان له رسنيو (په ټېره له ملي راډيو تلويزيون) څخه د ماشومانو لپاره د روزونکيو په زړه پورې تخييلي کيسو او تمثيلي ليکنو لړۍ د استاد عبيدي او نورو قدرمنو ليکوالو پر تجربو نوي پوړونه راهسک کړي او له دې لارې د روزنې او ښوونې سوله ييز، عاطفي او انسانمحوره هڅې لا پسې وغځيږي.

د اروابښاد استاد عبيدي روح دې ښاد وي او له ټولو هغو دوستانو مننه کوم، چې دغه ټولګه يې د لوستونکيو تر لاسونو رارسولې ده.

درناوی

څېړنوال دوکتور عبدالغفور لېوال

۱۴۰۲ سرطان ۲۱ مه

فرانسه

پوهاند دوکتور م.ا. زیار

پر استاد محمد اعظم عبیدي
د سکالر رحیمي دیزرټیشن

وړم کال راباندې ګران لیکوال او رسنوال دوست حمیدالله عبیدي زېرى وکړ چې د ننګرهار پوهنتون د شاګردۍ له وختو راهیسې بل تکړه شاعر او لیکوال دوست شهد رحیمي د خپلې ماسترۍ دیزرټیشن د ده ارواښاد پلار استاد محمداعظم عبیدي ته ځانګړى کړى دى. له هغې درنې علمي ستې سره زما دوستي پېژندګلي، نه یوازې زمور د لوى ننګرهار د یوې یادې ښادې سترې فرهنګي - سیاسي کورنۍ، په نورو ټکو ، کورنیو د یو نوماند پاتوړي (خلف الصدق وارث) په توګه، بلکې تر هرڅه له مخه د کابل پوهنتون د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي له ورته استادي دندو سره له ځلوېښتمو لمریزو کلونو را پیلېږي .

که څه هم په امریکا او اروپا کې مو تر لوړو زدکړو راروسته زمور هغه ګډ پوهنځى پر دوه ېبلابېلو پوهنځیو وېشل شوى وو: هغه له ښونې روزنې او ما له نوي نامه «د ژبو او ادبیاتو» پوهنځي سره اړاو تړاو موندلى وو؛ خو د چا خبره ننګرهارواله مو سره همغسې پالله او علمي - فرهنګي راکړه ورکړه مو یو له بله نه سپموله.

لکه څنګه مې چې دګران حمید عبیدي د ځلور ټوکیز اثر « از بن تا بنبست و شکست» د ارزونې په ترڅ کې یادونه کړې، هغه ارواښاد د استادۍ تر څنګ د یوه کیسه لیکنې او په تېره دبرې پښتونخوا پر کچ، د پښتو هغې د مخکښۍ ویاړ هم ترلاسه کړى دى، ان تردې چې د یوې ېبلګې لنډیز یې ما ته هم اورولى وو، چې راروسته مې د پښتو داستاني څېړنې په اځلیک کې ورته نغوته کړې وه .

اوس هم راځم له درنې کورنۍ سره يې زما د پېژندګلۍ مخينه تر نومور پلار ارواښاد عبيدالله خانه رسي په دې لاندې ډول:

زه د کابل دارالمعلمين تر يوولسم ټولګي رسېدلی وم او هغه مې دويمه ژمنۍ چوتې وه چې ګرشک ته ځېرمه د هېلمند وادي پروژې په اړوندو ځانګو (چاه انجير او مارجه) او په تېره د لوی تاريخي سيستان پلازمېنې اړولي نوم ((نادعلي)) کې له امريکايانو سره د هېلمند پروژې په تړاو کار کاوه. جمعه ګي به هم د اړوندې منځۍ لښکرګاه له دوستانو او کله ناکله د لوی کندهار ولايت منځۍ (کندهار ښار) ته راتلم، هغه هم زياتره پخواني دوست- د ښوني روزنې رييس محمد آصف خان خوګيانې کره تېروله .

خو د نېکمرغه برابرۍ (تصادف) له مخې لمړی ځل وو چې د ۱۳۳۶د کب (حوت) پر ۱۱مه او ۱۲ مه په اړوند مېلمستون کې پر بل ګران مېلمه عبيدالله خان واوښتم چې ننګرهاري کوربه مور دواړه سره يوبل ته وروپېژندلو؛ خو ماته دا په زړه پورې وه چې هغه يې ما ته د لوی کندهار ولايت د ګرشک لوی ولسوال(حکمران) په توګه را وپېژاند.

پر سبا اونۍ(جمعې ورځ) خوګيانې صاحب مور دواړه د ارغنداو او باباولي زيارت هغې پرتمينې مېلې او مېلمستياته بوتلو چې له کابله د ښوني روزنې وزارت د راغلو پلټونکو په ويار يې برابره کړې وه .

کله چې ماورته وويل، ستاسې د تره لمسی نعمت الله معروف زمور د دارالمعلمين مدير دی او له زوی سره مو د اړوندې ښونيزې امريکايي مؤسسې د غړي به توګه له کال دوه وو راهيسې هم بلد شوی يم؛ نو په هسکه غاړه يې راته وويل، اعظم جان زما نوم ځانته تخلص کړی دی او ما هم ورغبرګه کړه:

-هو، مور پي هم په همدې ویاړلي لنډ نامه، په نورو ټکو، کورنۍ نامه یادوو!

په هغه مهالپېر کې پې مشر اوښی د ادب او سیاست نومیالی استاد عبدالرحمان پژواک د بهرنیو چارو وزارت لوی سیاسي مدیر ،او راروسته په ملګرو ملتو کې د افغانستان لوی سفیر شوی وو، ما پې له وراړه او زوم سره چې نور ده هم «پژواک» د ټبرنۍ نامه (معروف) ځایناستی کړی وو، تر پایه پالله؛ په تېره د ښوني وزیر او ان د سروزیرۍ (صدارت) د مرستیال اوسلاکار په توګه مې د پوهنتون او بیا اکادمۍ له لارې ورسره رسمي تړاو پیداکړی وو . تر جلاوطنۍ پورې کله به پې چې لیدو ته ورغلم، د شعرو سیاست استاد نوي رار سېدلي پښتو شعرونه به پې راته په یادو را اورول.

لس پښځلس کاله روسته چې زه د ادبیاتو پوهنځي د علمي کادر په توګه د آریانپوهانو (ایرانیستانو) له خوا د (افغانستان د ژېپوهنې اطلس) پروژې لپاره تر روزنیزو سیمینارو روسته له کندوکچکول (ټایپ، کمرې، قرطاسیې...) سره د ژبو او ګړدودو (لهجو) د کښنې او ثبتونې په موخه له اسلام کلا تر تورخم او له آمو تر ګومل سینده کلي پر کلي سپورو پلی ګرځېدم، د هغه مهال د لوی ننګرهار په تړاو د پښتو، پشه یي ، ساوي ، کشموندې، تیراهي، نورستاني ژبو په ترڅ کې د لغمان،کونړ، کامدېش...؛ روسته کابل پوهنتون راته داخستې ډبډبي(موټرسایکل) په سپرلۍ د پښتو ترڅنګ د لرګي «چغتایي» پارسي ګړدودونه د لغمان په تیرګړو،ګومبن،الیشنګ، بهسودو،جلال اباد، سلطانپور او نورو شاوخوا کلیو باندې کې وڅېړل، نو په همدې پلمه باغوانیو او ورپسې بر سرته د حکمران صاحب کلا ته ولاړم، خو هغه شپې ورځې پخپله پر کابل وو او زه پې په دېره کې تر چای ډوډۍ روسته خپل زېرځای (مزینې) ته ولاړم. په کابل کې مې هم دومره ټیکاو و نه موند چې تر دهبوری ورشم او تېریادونه ورسره راتاند کړم !

چې د لیدو قسمت مو نه وو

یوه کوڅه کې سره کښته پورته شونه

خو زه بیاهم نېکمرغه یم چې د شعر او سیاست له نومیالي سرلاري استاد پژواک سره مې دوه ځله د لیدو کتو ویاړ را په برخه شوی دی:

۱- زه د کارمل په سرغندویې تش په نامه له دویم ژغورنده انقلابي پراو سره له امیني دوزخي اګسا ،څرخي باستیل او ورسره وژنځیو تازه ژوندی راوتی وم، دسولې او پیوستون نړیوال سازمان رییس ټاکل شوی وم، د ناپېلو هېوادونو د استازو د رابللي کانفرانس د ارګ سلامخانې په پرانستغونډه کې راته بولې راکړ شوه چې استاد پژواک ته د افغاني مېلمنو په استازې له بهرنیو هغو سره د تفریحي ناشتې لپاره بلنه ورکړم. څنګه چې له بل افتخاري مېلمه ډاکتر محمدانس خان سره په خبرو بوخت وو او هغه هم ماته په پښتو وویل: ولې زه نه؟

نو دواړه مې تر هغه ځایه بدرګه کړل؛

۲- دویمه او روستې کتنه مې ورسره د پیر ګیلاني په مېلمستون کې هغه مهال وشوه چې پښور ته د پیر له نورو نویو پنا راوړو مریدانو سره د اختر مبارکې ته ورغلي وم؛ په ډېره خواشینې چې د هغه ستر انسان له مړینې داسې مهال خبر شوم چې ما په لندن او اکسفورډ پوهنتونو استادي د پښور پوهنتون له هغې لاغنیمت ګڼلې وه، نو د ویرنې پرځای یې راته دا غوره وانېسېده، د یو ښکلې شعر شننه یې په خپله دیچیتلي زېرمه کې را خوندي کړم:

(... زه پژواک یمه په غرونو کې لوی شوی

داچې چوپ یم، دلته غروکمر نشته!)

داچې ګران حمید عبیدي زما دا لنډ تاریخي-فرهنګي یادونه د ګران رحیمي له خوا د اروابنباد استاد اعظم عبیدي د لیکلي دیزرتبشن په سریزه کې را ونغښتل، دواړې درنې ستې په مینه او منته نمانځم!

م.ا.زیار

اکسفورډ- ۴-۸-۲۰۲۳

د لارښود استاد تقریظ

ښاغلي شهد رحیمي خپله د پښتو ماستری تیزس څېړنیزه موضوع (دمحمد اعظم عبیدي ژوند او داستانونو څېړنه) تر سرلیک لاندې زما په لارښونه لیکلې او بشپړه کړې ده ، چې په اړه یې خپل نظر د لارښود استاد په توګه په لاندې ډول څرګندوم.

۱. دځېړنې موضوع د ماستری تیزس لپاره وړ، په زړه پورې اومناسب سرلیک یې ورته ټاکلی دی.

۲. د څېړنیز اثر ژبه یې روانه، ساده او خوږه ده، د ویونو او غونډونو استعمال یې مناسب او غونډلې (جملې) یې پېچلتیا نه لري، چې لوستونکي تر ژر، پوره مفهوم اخیستلای شي او له ستونزو سره نه مخ کیږي.

۳. د څېړنیزې موضوع په اړه له باوري او معتبرو منابعو او ماخذونو نه ګټه اخیستل شوې ده.

۴. د موضوع په باب لوی او واړه سرلیکونه په مناسب ډول راوړل شوي او د موضوع تسلسل په کې په منطقي ډول په پام کې نیول شوی دی، چې په ترتیب سره لومړی په کې د محمد اعظم عبیدي په ژوند او شخصیت خبرې شوي، ورپسې یې په پښتو او دري ژبو د لیکلو داستانونو نمونې راوړل شوي دي او بیا یې دغه داستانونه په لنډ ډول څېړلي دي، چې د شکل اومحتوا له پلوه یې کتنه اوارزونه په شه توګه کړې ده.

۵. د څېړنې موضوع یې نوې ده، چې تر اوسه پرې چا په دې اندازه کار نه دی کړی، چې همدا نوی والی یې د ارزښت او اهمیت وړ ټکی دی او په پښتو ادب کې یې یوه په زړه پورې ارزښتمنه اضافه ګڼلی شو.

۶. دغه راز په څېړنیز اثر کې د لیکوالې اصول په ښه ډول رعایت شوي دي، لیک ننېې په خپل ځای مناسبې کاربدلي دي، فصاحت او بلاغت ته په کې هم پاملرنه شوې ده.

د پورتنیو یادونو په پام کې نیولو سره د لارښود استاد په حیث د ښاغلي شهد رحیمي دغه څېړنیز اثر د ماسترۍ ډګرۍ د تر لاسه کولو د یو شرط په توګه مثبت او لوړ ارزوم او پوره پې ګڼم، لیکوال ته پې مبارکي وایم، او په راتلونکي کې ورته د لا نورو علمي لاس ته راوړنو غوښتونکی یم.

په درنښت

پوهندوی دوکتور عزیزالله جبارخیل

د ننګرهار پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو ماسترۍ برنامې استاد

سر محقق زلمی هیوادمل

د افغانستان د معارف ریښتینی او زړه سواند خدمتګار

د افغانستان د معارف ریښتینی او زړه سواند خدمتګارمحمد اعظم عبیدي د افغانستان د معاصر معارف له زړه سواندو خدمتګارانو څخه و، په ښوونه او روزنه کې یې په داخل او خارج کې عالي تحصیلات کړي و. کار یې په معارف کې پیل کړی او تر هغې چې د هیواد پریښودو ته اړشو، د هیواد د بچیانو په روزنه بوخت و.

ده د افغانستان معارف ته د خدمت په دوران کې د تعلیمي مؤسسو له مدیریت سرپیره د ښوونکي په توګه د هیواد نوي ځوانان وروزل او وروستۍ وظیفه یې په عالي دارالمعلمین کې وه، کله چې په هیواد کې حالات خراب شول، دی له خپلې کورنۍ سره له کابل ووت او تر دې چې المان ته ورسید او په المان کې میشت شو،

په المان کې یې د افغانانو په ټولو فرهنګي او سیاسي غونډو کې برخه اخیسته او له ټولو المان میشتو افغانانو سره یې د یو خواخوږي مشر په حیث ډیر مهربانانه روابط ساتل.

د دې سرپیره دی د پښتو او دري ژبو داستان یو د نوم لیکوال هم و، داستانونه یې زیاتره د راډیو افغانستان په ځانګړیو پروګرامونو کې نشرېدل او دغه راز په پښتون ږغ مجله او نورو مرکزي چاپي خپرونو کې د ده داستانونه نشر شوي دي.

د استاد عبیدي داستاني اثارو ټولول یو مناسب کار دی زما په پوهه ارواښاد عبیدي دا استحقاق لري چې دده دا خواره واره اثار سره راټول او چاپ شي.

د ښاغلي شهد(رحيمي) هڅه د منني وړ ده چې دا خوږې وړې کیسې یې راټولې کړې او د افغانستان د لیکوالو په صف کې یې د استاد عبیدي موقف تثبیت کړ.

په درنښت

سر محقق زلمی هیوادمل

د ننګرهار پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو ماستری برنامې استاد

د لیکوال لنډه پېژندنه

نوم: شهد (رحیمي)

د پلار نوم: جمیع الله

د نیکه نوم: رحیم الله

زېږېدنه: (۱۳۷۱ هـ. ش)

د زېږېدلو ځای: ننګرهار / سرخرود کوز کنکرک قریه / منصور کلی

زده کړې:

استاد شهد رحیمي په کال (۱۳۸۹ هـ ش) کې د کوز ککړک عالي لیسې څخه په اعلی درجه فارغ شوی دی. له فراغت وروسته یې په (۱۳۹۰هـ.ش) کال د افغانستان تخنیکي او مسلکي زده کړو انستیتوت د کمپیوټر ساینس پوهنځي ته بریالی شو، په کال (۱۳۹۱ هـ. ش) کې یې د ډیټابس په برخه کې خپلې زده کړې په عالي درجه بشپړې کړې، په همدغه کال د کانکورامتحان له لارې د فاریاب پوهنتون د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي ته بریالی شو، وروسته له دوه کاله زده کړو یې د ځینو مشکلاتو پر اساس لغمان پوهنتون ته تبدیلي وکړه او خپله څلور کلنه دوره یې په (۱۳۹۶ هـ . ش) بشپړه کړه، استاد رحیمي صاحب په (۱۳۹۷ هـ. ش) کال په ننګرهار پوهنتون کې د ماسټرۍ لپاره ازموینه ورکړه او بریالی شو، له ډیرو لوړو او ژورو وروسته په (۱۳۹۸ هـ. ش) کې له ماسټرۍ څخه فارغ شو، په (۱۴۰۰هـ. ش) کال د ثور میاشتې په (۱۸) تاریخ د علامه محمد اقبال تر عنوان لاندې د پاکستان هېواد په سکالرشیفونو کې د پېښور پوهنتون

پښتو اکېډمۍ ته د دوکتورا لپاره کامیاب شو او اوس په یاد پوهنتون کې د دوکتورا په زده کړو بوخت دی.

دندې:
شهد رحیمي لومړۍ دنده د المقدس سیاحتي او زیارتي شرکت سره په (۱۳۹۶ هـ.ش) کې د اداري کارمند په صفت شروع کړه، له څه وخت وروسته د همدغه شرکت مسؤل مدیر وټاکل شو. همدارنګه په کال (۱۳۹۷ هـ .ش) کې د ازادې سیالۍ له لارې د افغانستان د انتخاباتو خپلواک کمیسون کې دنده واخیسته .

په (۱۳۹۹ هـ.ش) کال د ازادې سیالۍ له لارې د احصایېاو معلوماتو ملي اداري د لزوم دید په اساس د کنړ ولایت د الکترونیکي تذکرو لومړي مدیریت ته کامیاب شو، چې تقریبا دوه کاله یې د کنړ ولس ته په ورین تندي خدمت وکړ.

اثار:

۱. د محمد اعظم عبیدي ژوند او داستانونو تحقیقي څېړنه (همدا اثر)

۲. د ملاکنډ غزل (ناچاپ اثر)

۳. د درویش درانی په اشعارو کې شاعرانه ترکیبونه (ناچاپ اثر)

محمد نبي ستانکزی

۱۴۰۱/۶/۷

ننګرهار

سریزه

د ژبو او ادبیاتو څېړونکي اړ دي تر څو په ادب کښې دهرې موضوع په تاریخي او ادبي اړخ بحث وکړي. د پښتو ژبې په نثري ادبیاتو کښې د لنډې کیسې او داستان تاریخي بهیر د شلمې پیړۍ تر دوهمې لسیزې پورې رسیږي. په کوزه پښتونخوا کښې لومړی شخص سید راحت زاخلی و، چې لنډه کیسه یې ولیکله، له هغه وروسته د لنډې کیسې لیکل په برې پښتونخوا کښې لومړی عبدالحی حبیبي ته منسوب دي، د پښتو ژبې داسې لیکلی اثر ما پیدا نه کړ، چې د ماشومانو لپاره د لنډو کیسو یا داستانونو لیکل د محمد اعظم عبیدي څخه تر مخه وښایي. استاد دکتور مجاور احمد زیار یې په اړه وایي: پر (۱۳۵۵ل)کال چې ګوښې انستیتوت له ما څخه په المانې ژبه د پښتو داستان لیکنې تاریخچه غوښتې وه او هغه هم یوازې په بره پښتونخوا کې. نو د خپلو اوږدو پلټنو په پایله کې مې متې د دوو لیکوالو څرک و لګوای شو چې په ټوله نو مهالې مانا یې د لنډې کیسو دمخکښې ویاړ درلود او هغه د ادبیاتو پوهنځي پوهنپال او په ډېر ګومان همټولګیوال، کندهاری رفیق اشنا او ننګرهاری محمد اعظم عبیدي ول.

د شلمې پیړۍ په پنځمه لسیزه کښې محمد اعظم عبیدي یو له هغو لیکوالو څخه و، چې د لومړي ځل لپاره یې د افغانستان ملي راډیو ته د ماشومانو یوې خپرونې لپاره دماشومانو داستانونه ولیکل. زما په اند پښتو ادبیاتو کې د کوچنیانو لپاره د داستان لیکلو هنر له همدې ځای څخه شروع شو. محمد اعظم عبیدي په کال (۱۳۰۶ ل) په کابل کې زیږیدلی او لومړنۍ زده کړې یې په خپل پلارني کلي بالاباغ کې سرته رسولي دي. په کال (۱۳۳۳ ل) د کابل پوهنتون د دري او پښتو ژبې ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی. وروسته له ډیر خدمت څخه په کال (۱۳۷۳ل) کې المان ته سیاسي پنا وړې ده. په المان کې هم پر ځای قرار پاتې نه شو او هلته یې داسمائې په نوم یوه مجله شروع کړه چې مدیریت یې په خپله غاړه واخیست او له دې لارې یې ادب او ټولنې ته خدمت

شروع کړ. دا چې مواد ډیر خواره واره دي څېړنه به په پوره دقت سره ترسره کوم تر څو د لوستونکو د لوستلو حق ادا کړم.

پورته تحقیقي موضوع په درو برخو ویشل شوې ده، چې په لومړۍ برخه کې د محمد اعظم عبیدي په ژوند، نسب او زده کړو بحث شوی دی. د څېړنې په دویمه برخه کې د پښتو ژبې او دري ژبې داستانونو متن راوړل شوی او په دریمه برخه کې د محمد اعظم عبیدي د پښتو او دري ژبو د داستانونو شننه او ارزښتونه موضوع ته په کتو څېړل شوي دي.

دا چې د پښتو ژبې داستانونو لیکلی متن د وخت حالاتو له منځه وړی و. د افغانستان ملي راډیو تلویزیون ارشیف ته مې د یو رسمي مکتوب په واسطه لار پیدا کړه، هلته له ډیر تحقیق او پلټلو وروسته د ارشیف تقاعد مدیر صدیق جان او د راډیو تلویزیون همکار مسکین یار صاحب په مرسته مې د وخت داستانونو صوتي کیسټې پیدا کړې. هغه وخت کې چې محمد اعظم عبیدي ملي راډیو ته د ماشومانو خپرونې لپاره داستانونه لیکل ویانده یې ستاره امیني وه. له ستاره امیني سره مې تلفوني تماس ونیوه د همدې او ارشیف مدیر په تائید مې له همدغو پنځو صوتي کیسټو څخه د داستانونو متن ولیکه.

ما دغه موضوع منابعو ته په کتو څېړلې ده، کوشش مې کړی چې د لوستونکو پوښتنو ته پکې ځواب روښانه کړم.

شهد رحیمي

د محمد اعظم عبيدي ژوند
زوکړه او نسب

محمد اعظم عبيدي د حاجي عبيدالله زوی د عبدالرحمان اخندزاده لمسی د ملامفتي شېرجان کړوسی او د ملا رحمدل کودی دی، چې شجره يې شپږم پلار کې ملا ملک معروف بابا ته رسېږي.

د استاد محمد اعظم عبيدي د کورنۍ نيکونه يا مشران د معروف خېل قوم د اخندزادګانو له ريښې څخه دي. ټول د وخت له مروجه علومو څخه برخمن ول او د ميرزا، مفتي، قاضي په لقبونو باندې يادېدل او زيات شمېر د دوی څخه د مدرسو خاوندان ول.

ملا مفتي شيرجان د محمد اعظم عبيدي غور نيکه په نولسمه پېړۍ کې د دولت د قضايي ارګان يو له مهمو شخصيتونو څخه و. قاضي عبدالله چې د مفتي شيرجان زوی و، د خپل وخت د ديني علومو يو له غوره عالمانو څخه و، چې په هغه وخت کې د رياست تميز تر مقام پورې رسيدلی و. رياست تميز مقام د هغه وخت د قضا لوړه مرجع وه.

قاضي عبدالله له ټولو رسمي او غير رسمي مصروفيتونو سره په هر ځای او هر سمت کې چې ول، د خپلو نيکونو په څېر د علم زده کړيالانو يوې ډلې ته د مروجه علومو تدريس کاوه. قاضي عبدالله يو مدين او روشن فکره شخصيت و؛ همدارنګه د ښځو د حقوقو کلک مدافع و او د ښځو د سواد او زده کړې کلک طرفدار و، ځکه خو يې په خپلې مشرې لور بي بي فاطمې باندې زده کړې کړې وې او د خپلو نورو اولادونو په نسبت به يې بي بي فاطمې ته په مشوره او خبرو کې ډېر اهميت ورکاوه.

د اماني نهضت له نسکورېدو وروسته قاضي عبدالله له ډېرو فشارونو لاندې ونيول شو ترڅو په امير امان الله خان باندې د کفر فتوا صادره کړي يا همداسې د يو بل عالم فتوا تائيد کړي. ليکن قاضي عبدالله چې کومه فتوا صادره کړه د قدرت د غاصبانو اصليت يې خلکو ته وښود؛ د دوی په باره کې يې د قانون او شرعې حکم روښانه کړ. قاضي عبدالله د دغې فتوا په صادرولو سره د خپل ځان ساتلو لپاره باغباني ته ځان ورساوه. قاضي عبدالله د اړو دورو دغې دورې تر پايه هماغلته د خلکو په مرسته پاتې شو او تر اخره حکومت په دې ونه توانېده چې قاضي عبدالله ونيسي.

محمد اعظم عبيدي د ثور په درېيمه د (۱۳۰۶ل) کال چې د (۱۹۲۷) ميلادي سره سمون خوري په کابل کې دې نړۍ ته سترګې وغړولې، پلار يې حاجي عبيدالله خان (ولد عبدالرحمان اخندزاده ولد مفتي ملا شېرجان ولد ملا رحمدل) د خپل وخت يو له تعليم يافته شخصيتونوڅخه و، چې د افغانستان په مختلفو سيمو کې يې دولتي مکلفيتونه درلودل. حاجي عبيدالله خان لومړني مروج علوم له خپل کاکا قاضي عبدالله ځخه ولوستل وروسته يې د حکامو مکتب خلاص کړ، چې بيا د دولتي مامور په حيث مقرر شو. مور يې بي بي فاطمه چې يوه تعليم يافته ښځه وه؛ د قاضي عبدالله (ولد مفتي ملا شېرجان، ولد ملا رحمدل) لور وه، چې د شلمې پېړۍ د لومړيو لسيزو له پېژندل شويو شخصيتونو ځخه وه، د بي بي فاطمې يواځينۍ زوی لا ځوانۍ ته نه و رسېدلی چې له دې نړۍ ځخه يې د تل لپاره سترګې پټې کړې.

د محمد اعظم عبيدي مور او پلار چې خپلو کې د کاکا لور او زوی ول دواړه د ننګرهار ولايت د سرخرود ولسوالۍ د باغبانيو قريې ځخه ول. دوی دواړو لومړنۍ د مروجه علومو زده کړې د وخت له قاضي عبدالله خان ځخه کړې وې. بي بي فاطمه په خپله سيمه کې د ډېرو کمو باسواده ښځو ځخه وه، چې تعليم يې کړی و.

محمد اعظم عبیدی په کابل پوهنتون کې په زده کړو بوخت و، چې له قریشه عبیدي سره یې واده وکړ، د واده ثمره یې شپږ اولادونه ول؛ د اولادونو له جملې څخه یې پنځه لونې او یو زوی دی، چې حمیدالله عبیدي نومیږي. (۲۵: ۱)

زده کړې:

محمد اعظم عبیدي د لومړني ښوونځي له لومړي ټولګي څخه تر دریم ټولګي (احتمالا څلورم ټولګي) پورې د بالاباغ په مکتب کې لوستی و. د بالاباغ ښوونځی د محمد اعظم عبیدي د نیکونو د پیدایښت له سیمې باغبانو سره نږدې موقعیت لري. د بالاباغ له ښوونځي وروسته یې باقي زده کړې تر نهم ټولګي پورې په حبیبیه ښوونځي کې سرته ورسولې. د محمد اعظم عبیدي د کورنۍ مشران چې کله د دولت له خوا په داخل او بهر کې په ماموریتونو باندې وګمارل شول؛ دی یې د کابل په دارالمعلمین کې شامل کړ او له هغه ځایه فارغ شو. وروسته د دارالمعلمین له فراغت څخه؛ څو میاشتې د پغمان د شرعي علومو په مدرسه کې استاد مقرر شو ؛ له هغې وروسته پنځلسم نمبر مکتب او بیا په لومړي نمبر عاشقان و عارفان په مکتب کې یې د ښوونکي په حیث خپله وظیفه اجرا کوله.

محمد اعظم عبیدي په (۱۳۲۹) هجري شمسي کال د کابل پوهنتون په ادبیاتو پوهنځي کې شامل او په (۱۳۳۳) هجري شمسي کال د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو او دري څانګې څخه فارغ شو. د لوړو زده کړو له ختمیدو سره سم یې یو ځل بیا د استادۍ مقدسه دنده لومړی په حبیبیه لیسه کې واخیسته، له حبیبیې لیسې وروسته یې په استقلال لیسه کې دنده تر سره کړه؛ تر هغه وخت یې په استقلال لیسه کې د معلمۍ مقدسه دنده تر سره کوله، چې شهزاده نادر یې په خپل مضمون کې ناکام کړ، په همدې علت یې محمد اعظم عبیدي له استقلال لیسې څخه ملي موزیم ته د مامور په حیث تبدیل کړ. دا هغه وخت و چې د افغانستان ملي موزیم عصري شوی و.

محمد اعظم عبيدي د ملي روحيې خاوند شخص و، کله چې يې په ملي موزيم کې د ايټالوي او فرانسوي لرغون پېژندونکو د اثارو غلا روښانه کړه نو د موزيم اداري لخوا لرې او په کال ۱۳۳۸ هجري شمسي کې د کندهار دارالمعلمين مدير مقرر شو.

دکندهار ولايت له تبديلۍ څخه وروسته لومړی د کابل دارالمعلمين مکتب مرستيال او بيا يې د مدير په حيث کار پيل کړ. د کابل دارالمعلمين مکتب نه وروسته د ابن سينا مکتب مدير مقرر شو؛ له دې ځای څخه بيا د تعليم او تربيې موسسې ته لاړ له څو کاله خدمت کولو وروسته د هماغې تعليم او تربيې موسسې څخه د ماسټرۍ لپاره امريکا ته معرفي شو.

په (۱۳۴۵ل) کال کې يې په ښوونې او روزنې کې د اداري او نظارت په برخه کې د نيويارک د کولمبيا له پوهنتون نه د ماسټرۍ درجه ترلاسه کړه او په (۱۳۵۱ل) کال يې له نومورې پوهنتون نه خپل تخصص د ښوونې او روزنې په تحقيق څانګه کې واخيست. (۲۵ : ۱)

دندې:

استاد عبيدي خپله دنده د ښوونکي په توګه داستقلال په لېسه کې پيل کړه . يوه موده يې په ملي موزيم کې د فرانسوي لرغونپوهانو سره د ژېړنې او لرغون پېژندنې په برخه کې هم يو ځای دنده ترسره کړې . محمداعظم عبيدي څلور لسيزې د ښوونې روزنې او فرهنګ په برخه کې په تدريسي ، اداري ، علمي او ژېړنيزو دندو او مقامونو کې خدمت ترسره کړی. ده په (۱۳۵۵ل) کال پربکړه وکړه ، چې د سيد جمال الدين افغاني د ښوونکو د روزنې موسسې ته - چېرې چې يو مهال هلته زده کوونکی معاون او عمومي مدير و- د استاد په توګه ستون شي . په همدې موسسه کې يې تر ۱۹۹۲ ز کال پورې د اروا پوهنې (روانشناسۍ)

د استاد په توګه خپلې دندې ته دوام ورکړ او له یادې شوې نېټې وروسته د هېواد پرېښودو ته اړ شو .(۲۵: ۱)

شخصیت (ادبي او سیاسي)

ادبي: استاد عبیدي په کابل پوهنتون کې د زده کړې پرمهال داستان لیکنې ته مخه کړه او په همدې مهال د ده لنډ داستانونه په مجلو او ورځپاڼو کې خپاره شول. په دېرشمو او څلویښتمو هجري لمریز لسیزو کې یې د لوستونکو لخوا د لنډو داستانونو هرکلی وشو ، چې له امله یې څو سوه داستانونه په رسنیو کې خپاره شول .

په راډیو افغانستان کې استاد عبیدي د ماشومانو د خپرونو له پیل سره یوځای د دغو پروګرامونو لپاره په سل ګونو افسانې او معلوماتي لیکنې وکړې ، لیکن د(۱۳۵۷ل) کال د غویي تر کودتا وروسته یې خپلې اړیکې له راډیو او تلویزیون سره وشلولې.

سیاسي: استاد عبیدي په (۱۳۷۳ل) کال (۱۹۹۴ م) کال کې جرمني هېواد ته د سیاسي پناه وړونکي په توګه مهاجر شو او د آسمایي د مجلې له تاسیس د (۱۳۷۵ل) د لیندۍ میاشت (۱۹۹۷م کال د جنوري میاشت) نه د یادې مجلې د مسوول مدیر دنده ومنله او لومړۍ پنځه ګڼې د ده ترکتنې او لارښونې لاندې چاپ شوې او تر دې مهاله یې د افغان ماشومانو، تنکیو ځوانانو او لویانو زیاتره مطالب په پام کې درلودل.

استاد عبیدي هیڅکله هم له کوم سیاسي ګوند او ډلې سره تړاو نه درلود. ده پر افغانستان باندې د شوروي یرغل مخالفت وکړ او د دغه تیري نه وروسته د رامنځته شویو رژیمونو غندنې یې کړي. نومورې وروسته د غویي له اتمې کال

(۱۳۷۱ل) (۱۹۹۲م کال د اپریل ۲۸) نیټې نه وروسته بیا هم د حاکمو رژیمونو د غندونکي په توګه د ولس ملاتړ وکړ.

استاد عبیدي یو دینداره مسلمان، پاک نفسه انسان و او صریحه لهجه پې درلوده. ده له افغانستان سره د زړه له کومې مینه درلوده او د قومي ، مذهبي او سمتي تعصبونو سره مخالف و؛ د افغانستان هرګوټ پې ورته خپل هېواد او هر وګړی پې ورته یو شان هېوادوال و. ده د افغانستان له ناوړه حالت او د افغانانو په منځ کې د نااوریو او دښمنیو له موجودیت څخه سخت ناراضه و او د خپل عمر تر پایه، هغو ارزښتونو ته وفاداره پاتې شو، چې عقیده پې پرې درلوده .(۲۵: ۲)

مړینه او مزار

استاد عبیدي د (۱۳۸۷ل) کال د مرغومي په لسمه نیټه (د ۲۰۰۸م کال د نومبر په ۳۰ مه نېټه) د یکشنبې په ورځ د وریښمې ناروغۍ له امله د جرمني په مونشنګلادباخ ښار کې له دې نړۍ نه سترګې پټې کړې؛ دا چې د محمد اعظم عبیدي له خپل پلارني ټاټوبي افغانستان سره ډېره مینه وه خو د حالاتو له ترینګلتیا له امله پې جسد افغانستان ته را انتقال نشو او د جرمني په همدغه ښار کې خاورو ته وسپارل شو. (۲۵: ۲)

انا لله و انا الیه راجعون

د پوهانو نظرونه

استاد رهنورد زریاب: استاد محمد اعظم عبیدی را یکی از بنیادگذاران داستاننویسی کوتاه در افغانستان دانسته و وفات وی را برای تمام خانواده ادبیات افغانستان غم انگیز دانست.

دکتور اکرم عثمان یکی از شاگردان این خدمتگزار سابقه دار معارف و فرهنگ - وفات عبیدی را برای همه اهل معارف و فرهنگ افغانستان ضایعهء بزرگ دانست.

پوهاند دکتور مجاور احمد زیار، استاد عبیدی نه تنها یکی از نخستین کسانی بود که با اصول نوین و معاصر تعلیم و تربیه آشنا گردید و در عصری سازی معارف افغانستان نقش شایسته یی ایفا نمود. وی از نخستین کسانی است که نوشتن داستان کوتاه به هر دو زبان دری و پشتو را آغاز نمود.

پروفیسور دکتور عنایت الله شهرانی که خود از شاگردان استاد عبیدی و سپس هم همکار وی بود، عبیدی را از شخصیت های بارز و نمونهء معارف و فرهنگ افغانستان دانسته و وی را مرد آزاده، با شهامت، با غیرت، راستگو، پاکنفس، وطندوست و مدافع حق و عدالت تعریف می نماید که در برابر زورمندان نترس و در برابر زیردستان مهربان بود و از هر گونه تعصب قومی، سمتی، زبانی و مذهبی مبرا بود. (۲۷: ۱)

د محمد اعظم عبيدي داستانونه
د پښتو ژبې داستانونه

د محمد اعظم عبيدي پښتو داستانونه ټول د ملي راډيو تلويزيون د ماشومانو خپرونې لپاره ليکلي دي. داستانونه يې په ساده ژبه ليکلي، چې د ټولنې هر ډول وګړي ترې ګټه واخلي. جملې يې ساده او له معنی ډکې استعمال کړي دي.

محمد اعظم عبيدي په پښتو ادب کې د کيسې په فورم کې ډېر څه پښتني ټولنې ته وړاندې کړي دي. د افغانستان جغرافيې ته په کتو دا سيمه تل د جنګونو مرکز ګرځېدلی دی، دې جنګونو نه يوائې دا چې يو ثابت نظام يې په خپل ځای نه دی پرېښی بلکې پښتو ادب ته يې هم ډېر زيان رسولی دی. د پښتو ژبې ډېر کتابونه او مواد د همدغو جنګونو په اورونو کې سوزېدلي دي. د محمد اعظم عبيدي داستانونو ليکلی متن هم د کورنيو جګړو په اور کې ايري شوی دی. د محمد اعظم عبيدي د پښتو ژبې داستانونه د افغانستان ملي راډيو تلويزيون په ارشيف کې په غږيزه بڼه ساتل شوي. ما د دغو داستانونو متن د پنځه کيسټو (فيتو) له غږ څخه ليکلی دی.

پوستین ګنډونکی

یو پوستین ګنډونکی و، چې په یوه کلا کښې یې ژوند کاوه او د پوستین ګنډلو دوکان یې هم په همدې کلا کښې و. هر وخت به یې دغه دوکان ته د غویو او پسونو پوستکي راوړل او هملته به یې ایښودل. یوه ورځ یوه ګیدړه د دغه کلا پر څنګ تېره شوه او د پوستکو بوی یې پزې ته ورغی. پوه شوه چې په دغه کلا کې یو څه خوراکي شیان شته. ګیدړې ولیدل چې د کلا دروازه ټرلې ده او دیوالونه یې هم ډېر لوړدي او یوه موری ده چې د هغې موری د لارې کلا ته ور ننوته او دوکان یې په بوی څکلو سره پیدا کړ. ګیدړې په دوکان کې څو ټوټې پوستکي وځېرل او ویې لیدل چې غوښه نه لري؛ نو بېرته په هماغه لاره چې راغلې وه له کلا څخه راووتله. څو ورځې وروسته ګیدړې ته بیا د پوستکو هوا ورغله او په زړه کې راوګرځېدل او بیا ورته راغله. څو ټوټې پوستکي یې بیا و څېرل او ویې خوړل. ګیدړه څو شپې دغه ځای ته راتله په پای کې د دوکان خاوند یعنې پوستین ګنډونکی پوه شو، چې دغه کار د ګیدړې دی او له دې کبله چې بله لاره نه وه پوه شو چې د موری له لارې راځي. نو یوه شپه یې په خپل ځان باندې خوب حرام کړ او تر سبا پورې د موری خواته کښیناست. سباوون و چې ګیدړه له همدې لارې کلا ته ورننوته او مخامخ دوکان ته ولاړه. پوستین ګنډونکي د موری په خوله کښې یوه ډبره کښوده او هغه یې پټ کړ او د دوکان خواته روان شو. ګیدړه په همدې وخت کښې له دوکان څخه راووتله. کله یې چې ولیده پوستین ګنډونکی کوتک په لاس راغی، نو د کلا دروازې خواته یې منډه کړه، ویې لیدل چې دروازه ټرلې ده. د موری خواته یې منډه کړه؛ و یې لیدل چې د موری خوله هم ټرل شوې ده. په همدې وخت کې د پوستین ګنډونکي کوتک د ګیدړې په ککرۍ ولګېد او بوکه یې راووښته؛ ګیدړې له ځان سره فکر وکړ، که چیرې شور وخوري نو د کلا سپی به ورباندې خبر شي. د تېښتې لار هم نشته، نو ښه دا ده چې ځان مړ واچوم. څو چې لمر راخېژي او د کلا دروازه خلاصوي همداسې به ځان مړ واچوم.

پوستین ګنډونکي ولیدل چې وار یې پوخ لګېدلی دی. ګیدړه یې په خپل ځای پرېښوده او خپله لار باندې ولاړ. کرار کرار رڼا کېده او خلک له خپلو کورونو څخه راوتل. ځینو به ګیدړه لیدله او ورځخه تېرېدل. یو سړی راغی او ګیدړه یې یو لغته ووهله؛ هلکانو به ګیدړه یوې خوا او بلې خواته کشوله. په همدې وخت کې دروازه وان راغی او غوښتل یې چې د کلا دروازه خلاصه کړي. کله یې چې ګیدړه ولیده ورته رانېږدې شو او ویې ویل: مونږ له یو فالبین څخه اوربدلي دي؛ څوک چې د ګیدړې وړې وسوزوي کوډي بدلېږي؛ د دې د پاره ډېر ښه دي، خپل چاقو یې له جیب څخه راوکښې او له ګیدړې څخه یې یو څه وړې پرې کړې او لاړ چې د کلا دروازه خلاصه کړي.

یو بل سړی چې هلته ولاړ و، وویلې: دا خبرې ما هم اوربدلي دي مګر دا ټولې غلطې دي، د ګیدړې وړې له کوډو سره څه اړه لري؟

ګیدړې چې خپل ځان مړ اچولی و په زړه کې وویل خیر دی که څه وړې یې راڅخه غوښې کړې خیر دی. په دې کې یوه بوډۍ ښځه راغله او وویل: په تېرو زمانو کې ویل کیدل چې د ګیدړې غاښونه که له یو چا سره وي له سپي څخه به نه ډارېږي، نو له ګیدړې یې یو غاښ وکښې. ګیدړې چې د غاښ ځای ډېر ورته خوږیده له ځان سره وویل عجب! عجب خلک دي زه چې شپاړلس غاښونه لرم هم له سپي څخه ډارېږم.

یو بل سړی راغی او د ګیدړې غوږونه یې ور څخه غوڅ کړل. ګیدړه که څه هم نېږدې وه، چې له ډېره درد څخه ناڑې وکړې. بیا یې له ځان سره وویل ښه داده چې غلې واوسم. په دې وخت کې یو بل سړی راغی او د ګیدړې په لیدلو خوشحال شو او ویې ویل: زمونږ په ښار کښې خلک وایي که چېرې څوک په خپلو جامو کښې د ګیدړې لکۍ و ګنډي کولای شي چې د هر چا په اینده پوه شي او اټکل وکړي، بیا یې یوه لویه چاړه له جېب نه راوویسته او ګیدړې ته ورنېږدې شو. ګیدړې چې ولیدل اوس یې نو چاره نشته لکۍ هم راڅخه غوڅوي

نو ښه داده چې وتښتم، که چېرې يې ونيولم تر دې به مې زياته په عذاب کړي. کله چې هغه سړی چاړه په لاس ګيدړې ته رانږدې شو. ګيدړې يو ځل په ناڅاپي ډول ټوپ کړ او خلکو له منځ څخه وتښتېدله او د کلا له دروازې څخه ووته. (۲۲: ۱)

پسه

و نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو. یو پسه و چې ډېر کاله پې په ډاډه زړه په یو ګوشه کې ژوند کاوه. یو ورځ پې یو زمری ولید چې د ده خواته راځي ده په زړه کې وویل: هوا! په خدای د زمري منګلو ته ورغلې، باید ځان ورڅخه خلاص کړې کنه خوري دې. زمري ورته وخندل او وې ویل: ای پسه! ته لیونی شوی پې که څه؟ پسه بیا په ځرخکو شو او زمري ته پې وویل: زه له زمري څخه زیات یم.

زمری حیران شو چې له زمري څخه زیات حیوان نشته، زمري پسه ته وویل: زه نور نه پوهېږم که کوم خراب کار وکړې نو تا به مړ کړم. دوی دواړو پرېکړه سره وکړه، هر یو چې خراب کار وکړ نو هغه بل به پې وژني او له منځه به پې وړي.

زمري پسه ته وویل: راځه چې زه یو شی تاته وښیم، نو دواړه روان شول تر څو چې د یو کیشپ کور ته ورسید. زمري پسه ته وویل: هر څه خوراکي شیان چې راوړم دغه کیشپ پې رانه خوري، کله چې زه وغواړم چې وېې نیسم په خپل ډبرین کور کې ننوځي هیڅ نشم کولای چې و پې نیسم او مړ پې کړم. پسه ورته وویل: دا خو دومره سخت کار نه دی زه کولای شم چې هغه مړکړم. هماغه و چې پسه کیشپ ته یوه کلکه لغته ورکړه او ځای پر ځای پې مړ کړ. زمري چې د پسه لغت وهل ولیدل حیران پاتې شو. بیا دواړه روان شول څو چې یو سیند ته ورسیدل. زمری په یو توپ له سیند څخه پورې وته او پسه چې غوښتل له سیند څخه پورې وځي په اوبو کښې ولوېد. زمری ورغی پسه پې له لم څخه ونیو او له اوبو څخه پې راوویست او ورته پې وویل: ورووره ودې لیدل چې له اوبو څخه نه شوی راوتلی. پسه یوه ځرخکه وخوړه او وویل: ودې لیدل چې کیشپ مې څنګه په یوه لغته وواژه. ما غوښتل چې په اوبو کښې لامبو ووهم. دوی دواړه بیا په لاره روان شول څو چې ونو ته ورسیدل، نو زمری په یوه منډه او

یوه ټوپ له وڼې څخه تېر شو، خو پسه ونه شوی کړلی چې له وڼې څخه ټوپ ووهي. زمري ورته وویل: ودې لیدله چې له سیند څخه پورې وتلی نه شوی. پسه ورته وویل: ما په سیند کې لامبو وهله او په هغه وخت کې مې ډیرې اوبه و څښلې اوس غواړم هغه اوبه ېبرته راوباسم او وېې ګرځوم. کنه ته کولای شې! زه کولای شم چې په یوه ټوپ زیات له وڼې څه ټوپ ووهم او کله چې زمري د پسه دا خبره واورېدله له ډار څخه یې دوی پښې درلودې دوې پښې یې نورې هم پور کړې څلور پښې شوې همداسې ولاړ او په خپل مخ وتښتېد. زمری چې د تښتېدو په حال کې و او مندې یې وهلې یوه ګیدړه په مخ ورغله او له زمري څخه یې پوښتنه وکړه چې ولې دومره چټکې مندې وهې؟

زمري ورته وویل: نه پوهیږم چې له څه بلا څخه مې سر خلاص شو، هلته یو حیوان دی چې له ما څخه زورور دی. نو زمري چې د پسه ټولې نښې ګیدړې ته وویلې ګیدړې ورته وویل: هو! دا خو دې د پسه نښې راته وویلې. راځه چې ورشو مړ یې کړو. راځه چې زه او ته دواړه خپلې لکۍ سره وترو او جوړه شو او هغه به مړ کړو نو یوه رسۍ یې پیدا کړه او زمري او ګیدړې خپله لکۍ سره وترله او روان شول. کله چې پسه دوی دواړه ولیدل، په لوړ اواز یې وویل: نو زه هم باید خپل ټول دوستان راخبر کړم. نو څومره چې یې زور درلود همداسې ناري وهلې، چې ای زما دوستانو راشئ! ای زما دوستانو راشئ!

زمري چې د پسه ناري واورېدلې او پوه شو چې نور دوستان یې راوغوښتل نو ېبرته یې په شا مندې کړه او وتښتید. او ګیدړې چې لکۍ یې د زمري لکۍ پورې ترلې وه. زمري ورپسې کشوله او کله په یوه ډبره او کله په بله ډبره لګېده، ترڅو چې دواړه له غره څخه راښکته شول او یوې کندې ته ولوېدل دواړه مړه شول او پسه د دوی له شر څخه خلاص شو. (۲۲: ۱)

حق پېژندونکي مرغان

جان چې يو ډېر ښه هلک و، هره ورځ به له خپل پلار سره کروندې ته، تلو او له ځمکې څخه به يې بيکاره ګياوې ايستلې. ما د جان ږغ واورېده چې ويلې زه د بيکاره ګياوو په معنی نه پوهيږم ښه! فريد جانه زه به دې د بيکاره ګياوو په معنی پوه کړم، بيکاره ګياوې هغو ګياوو ته وايي چې خپل سر په کښت کې شنې کېږي او بايد دغه بيکاره ګياوې د غنمو، جوارو او نورو غلو دانو له کښته څخه وايستل شي.

جانه! اوس خو به دې بيکاره ګياوې پېژندلې وي. مونږ وويلې چې جان او پلار يې د بيکاره ګياوو د ويستلو لپاره کروندې ته تلل، دوی په کار بوخت ول چې د جان فکر شو دوه سپين سمندري مرغان په هوا کې راغلل، جان خپل پلار ته وويل: پلارجانه! وګوره سمندري مرغان. پلار يې ورته وويل: خپل کار کوه مرغان څه کوې، مورږ دومره وخت نه لرو چې د مرغانو ننداره وکړو. پلار يې په دغه کال په خپله مځکه کې غنم کرلي ول او ډېر زيار يې په کې ايستلی و. څه موده تېره شوه.

غنم نېږدې پاخه شوي ول، او د ربېلو وخت يې رانېږدې شوی و. يوه ورځ يې جان او پلار کروندې ته تللي ول، چې بيا دوه سپين مرغان د دوی په سر راغلل. بيا جان ولېدل، مرغان له دې کبله چې ډنګر ول او هرې خواته يې کتل يوې او بلې خواته وارخطا وارخطا تلل، داسې معلومېدل چې ډېر وږي شوي دي. نو جان د خپلې ډوډۍ يوه برخه ميده کړه او مرغانو ته يې ورواچوله او مرغان چې له مياشتو مياشتو وږي ول، د ډوډۍ په خوړلو يې پيل وکړ. جان د مرغانو په فکر کې و، چې د خپل پلار ږغ يې واورېده چې ويل يې: جانه! خپل کار کوه او په دومره لوړ اواز يې ږغ وکړ چې هغه مرغان والوتل. ماښام شو دوی له کروندې څخه خپل کورته ستانه شول. کله چې شپه تېره شوه او سبا شو، جان او پلار يې بيا د نورو ورځو په شان کروندې ته ولاړل او په کار باندې بوخت شول که

ګوري چې بيا دوه سپين مرغان راغلل، جان بياهم مرغانو ته ډوډۍ واچوله، خو يوه اووني وروسته بيا دوه سپين مرغان راغلل او په هوا کې د جان پر سر راتاو شول او بېرته هغه سيند ته لاړل، چې په لويديځه برخه کې بهېده. جان په دغه حال کې چې دوی وليدل حيران پاتې شو او په لوړ اواز يې ناري کړې، چې مرغان مې وليدل لويديځې خواته ولاړل. د جان خبره لا پای ته نه وه رسېدلې چې يو بزګر ږغ کړ: وګورئ! او خلکو وګورئ! ختيځ لوري ته وګورئ! وګورئ ! چې څومره ډېر ملخان زمور د کښت خواته راځي. د جان پلار چې ملخان وليدل نو د خپل کښت په لور يې منډه کړه، چې دومره زيار يې ايستلی او کښت يې هم نيږدې پوخ شوی دی، اوس به يې ملخان وخوري. د جان پلار ډېر خواشينی شو. بزګر خپل بوټونه له پښو څخه راويستل او د ملخو په وژلو يې شروع وکړه. جان وويل: مور ټول ملخان نه شو وژلی. جان خپل کميس وکيښ او په ملخو باندې يې حمله وکړه، خو هيڅ ګټه يې نه کوله، ځکه چې ملخان ډېر زيات ول، په دې وخت کې يې د مرغانو ږغ واورېد او بزګر وليدل چې مرغانو په ملخو حمله وروړې او ملخ يې خوړلي دي او وژل يې دي. بزګر وويل: هوا! څومره ښه مرغان دي چې زمونږه کښت يې له ملخو څخه ساتلی دی. جان په مرغانو کې دوه سپين مرغان وليدل او په خوشحالۍ سره يې خپل پلار ته وويل: ای پلار جانه! سپينو مرغانو زما د ډوډۍ ورکولو حق پر ځای کړ او نور مرغان يې هم زمور سره د مرستې لپاره راوستي دي. پلار يې وويل: ريښتيا! دا زمور لپاره ښه چانس دی چې مرغان راورسېدل. په دې توګه د بزګرو کښت له ملخو څخه خلاص شو. (۲۲: ۱)

ښه سړی

یو سړي له ښار څخه لرې په یو کلي کې ژوند کاوه، چې یوه میرمن یې درلوده او له مال څخه یې یوازې یوه غوا درلودله چې د هغې شېدو، مستو، کوچو، پیروي او نورو شیانو پلورلو له لارې یې ژوند کاوه. یوه ورځ دغه ښځه او سړی د خیدک په جوړولو بوخت ول، چې ناڅاپه یې ولید ډېره لویه چکۍ خیدک یې جوړ کړی دی. د خوشحالۍ څخه یې نارې کړې او خپلې ماندینې ته یې بڼغ کړ او ورته یې وویل: ای ماندینې! دلته راشه! چې څومره لوی خیدک مې جوړ کړی دی. ښځې چې خیدک ولیده تعجب یې وکړ او خپل میړه ته یې وویل: چې دا خیدک ژر تر ژره ښار ته یوسه او په ښه بیه یې خرڅ کړه ؛ میړه یې سمدستي خیدک په کراچۍ کښې بار کړ او سپین ټوکر یې ورباندې وغواړوه.او د ښار په لوري روان شو. څو ګامه چې ولاړ یو شپون په مخه ورغی شپانه پوښتنه ورڅخه وکړه. ملګریه چېرې ځې؟ په کراچۍ کښې دې څه شی بار کړي دي؟ سړي ورته وویل: څه نه دي یوائې یوه چکۍ خیدک دی، غواړم ښار ته یې یوسم او په ښه بیه یې خرڅ کړم. شپانه ورته وویل: ږښتیا وایې! څومره ښه خیدک دی. د غوا له شېدو نه دې جوړ کړی که د بل شي؟. سپین ږیري سړي ورته وویل: نه بابا زه یوه غوا لرمه او دا خیدک مې د هغې له شېدو څخه جوړ کړی دی. شپانه ورته وویل: د دې لپاره چې معلوم شي ستا خیدک خوند لري او کنه باید زه یې وګورم او په هغه چاړه چې ورسره وه له خیدک څخه یوه ټوټه غوڅه کړه، ویې خوړه او ویې ویل: هوا! دا خیدک ډېر خوندور دی. شپون ولاړ او سپینږیری سړی هم په خپله لار روان شو. د دغه سړي په لاره په هوټل کې شپه شوه. کله چې هوټل ته ورننوت له دې کبله چې ډېر وږی شوی و، د هوټل شاګرد ته یې وویل، چې ډوډۍ ورته راوړي، په دغه هوټل کې یو بل مسافر هم و، دغه مسافر له دغه سړي څخه پوښتنه وکړه، چې کوم ځای ته ځې؟ سپینږیري سړي ورته وویل: ما یو خوندور خیدک پوخ او جوړ کړی دی، وړمه یې ښار ته چې خرڅ یې کړم. مسافر ورته وویل: ته چې د خیدک هر څومره صفت وکړې، زه نه پوهیږم چې

ستا خیدک په رښتیا سره خوندور دی او کنه، د دې لپاره چې خوند یې معلوم شي باید یوه ټوټه خیدک وخورم. او څو ټوټې خیدک یې ورځخه وخوړ. سپینږیري سړي شپه په هماغه هوټل کې تېره کړه، سبا سهار چې یې چای وڅښلو بیا په خپله لاره د ښار په لوري روان شو. ورځ ښه رڼا وه لمر راختلی و او وړانګې یې په هر لوري خورې وې. د مرغانو چونهار له هر خوا ځخه اوریدل کېده. سړی په لاره روان و په دې وخت کې خیدک له نیمایي ځخه لږ پاتې شوی و. سړی چې ډېر ستړی شوی و او هوا هم توده وه تر یوې وڼې لاندې کښیناست او په فکر کې ډوب لاړه، چې دغه لږ خیدک به څوک واخلي؟ دی په همدې چورت کې و، چې و یې لیدل له لیرې ځخه یو کاروان راروان دی، کله چې کاروان ورته رانږدې شو، سپینږیري سړي ولیدل چې یو دنګ او ښکلی ځوان د ده تر څنګ ولاړ دی او دې سړي ته یې وویل: وروره ولې دومره چورتې ښکارې؟ زه څو دقیقې دلته ستا تر څنګ ولاړ وم خو تا هیڅ ماته ونه کتل او هیڅ فکر دې راته نه و، زما په راتګ هیڅ خبر هم نه شوې. سپینږیري سړي خپله ټوله کیسه ورته وکړه. هغه ځوان ورته وویل: ته باید دومره خواشیني ونه اوسې، زه خیدک په هر بیه چې وي درځخه اخلم یې؛ د دې لپاره چې تا زیار ایستلی او هغو خلکو چې ستا خیدک خوړلی دی ښه کار یې نه دی کړی، نو د سپینږیري سړي خیدک دغه ځوان په ډېره لوړه بیه واخیست او ورځخه لاړ. سپینږیري سړي د خیدک په پیسو خپل د ضرورت وړ شیان په بازار کې واخیستل او نورې پیسې چې د خیدک له پیسو ځخه پاتې شوې وې ویې ساتلې. (۲۲: ۱)

بوټي پلورونکی

په ډېر پخوا زمانو کې یو بوټي پلورونکي له خپلې ماندینې سره د یو سمسور ځنګل سره نېږدې ژوند کاوه، دغه میړه او ماندینې ته یو بل ډېر ګران و او دواړو به کار کاوه زیار به یې ویسته، ماندینې به یې وړې وربشلې او میړه به یې هره ورځ دښتې ته ولاړ او بوټي به یې راوړل، په بازار کې به یې خرڅول او د هغو په پیسو به یې خپله د شپې او ورځې ګوزاره کوله. یوه ورځ چې بوټي پلورونکی د نورو ورځو په څېر دښتې ته روان شو، خپلې ماندینې ته یې وویل: زه نن یو څه وختي راځم؛ ځکه چې د کور خرڅ خلاص شوی دی. ماندینې یې هیڅ ورته ونه ویل او په فکر کې ډوبه شوه. میړه یې ورته وویل: په څه شي کې فکر وهې، زه چې دومره زیار او زحمت باسم د دې لپاره چې ستا ژوند ښه شي او ته خوشحاله وسې، ووایه که چیرې کوم شي ته دې زړه کېږي او یا اړه لرې زه یې له بازار څخه درته راوړم. ماندینې ورته وویل: نه! کوم شي ته ضرورت نه لرم. زه په دې فکر کې وم چې یوائې ما او تا یو اولاد درلودلای چې له مور سره یې مرسته کړې وای. میړه یې ورته وویل: یه ښځې ته غم مکوه، خدای ج مهربانه دی تر اوسه خو زه او ته د کار وسه لرو او د خپل ځان لپاره ډوډۍ پیدا کولای شو، کله چې زاړه او بوډا شوو یو څوک به پیدا شي چې له مور سره مرسته وکړي. بوټي پلورونکی خپل کار پسې لاړ. شپې او ورځې یو په بل پسې تېریدلې . میړه او ماندینه دواړه په کار بوخت وو. هماغه وو چې د دوی یو ګاونډی راغی او یو کوچنی زوی یې په غېږ کې دی. له سلام اچولونه وروسته یې بوټي پلورونکي ته وویل: یوه میاشت پخوا خدای ج ماته دغه زوی راکړ، خو مور یې د ده له زېږېدلونه وروسته مړه شوه او خپل عمر یې تاسې ته در وبخښه، له دې کبله چې زه دومره څوک نه لرم چې دغه زوی مې وساتي او زه هم مجبور یم چې د کار د پیدا کولو لپاره بل ښار ته ولاړ شم، څوکاله کېږي چې مور او تاسې سره ګاونډیان یوو او ماته څرګنده شوې ده چې تاسې شریف خلک یاست، که ستاسو خوښه وي زه به خپل زوی تاسو ته پرېږدم چې ویې ساتئ او ماته دغه خپل زوی ډېر ګران دی.

بوتي پلورونکي خپلې ماندينې ته وکتل او ويې ليدل چې ماندينه يې خوشحاله ده. د بوتي پلورونکي ماندينې وويل: په ډېرې خوشحالۍ سره به يې د خپل اولاد په ځېر درته وساتو، بوتي پلورونکي وويل: وروره ته چې په موږه دومره اعتبار او باور لرې او د خپل زړه ټوټه مور ته سپارې مور به يې د خپل اولاد په ځېر درته وساتو بېغمه اوسه!

د بوتي پلورونکي ماندينې هلک چې شمس نومېده په غېږ کې واخيست او مخ يې ورته ښکل کړ، د هلک پلار د هلک بله جوړه کالي هم د بوتي پلورونکي ماندينې ته ورکړل او په خپله ځو ورځې وروسته بل ښار ته ولاړ. بوتي پلورونکي او ماندينې ته يې شمس د خپل اولاد په ځېر کړان و. ورځې، اونۍ، مياشتې او کلونه تېر شول، شمس ورځ په ورځ لوېېده او بوتي پلورونکی هم د پخوا څخه کمزورى او بوډا شوى و. څو کاله وروسته بوتي پلورونکي او ماندينې يې په هغو پيسو چې سپمولې وې يوه ټوټه مځکه واخيستله او شمس چې اوس قوي ځوان و په هغې کې کار کاوه. څو چې مځکه په حاصل راغله او دوى درې واړو ډېر ښه ژوند جوړ کړى و. بوتي پلورونکى او ماندينه يې د شمس په ځېر يو زوى په لرلو سره ډېر خوشحال ول. د شمس پلار به کله کله د دوى خبر اخيسته.

څه موده وروسته شمس واده وکړ او د اولادونو پلار شو، او بوتي پلورونکى او ماندينه يې چې اوس نو زاړه شوي وو له خپل زوى، اينګور او لمسيانو سره اوس هم خوشحاله ژوند کاوه. دوى سره کور او اور شول او زه دلې راغلم. (۲۲: ۲)

بوډی ښځه

یوه بوډی ښځه وه چې یو کوچنی کور پې درلود. یوه شپه چې بوډی ښځې ډوډی وخوړه، ویې لیدل، چې هوا ډېره یخه ده او ساړه پې کېږي. نو پې خپل ځای جوړ کو او په کې ځملاسته. دا لا ویده شوې نه وه، چې دروازه وټکېده. دروازه پې خلاصه کړه، ویې لیدل، چې یوه چوغکه دروازې خواته ولاړه ده. چوغکې بوډی ښځې ته وویل: نن شپه هوا ډېره یخه ده؛ زه ځای نه لرم، ما پرېږده چې نن شپه ستاسې په کور کې تېره کړم، سبا وختې ځم. بوډی ښځې د هغې خبره ومنله او ورته پې وویل: په هغه ونه کې چې د کلا په منځ کې ولاړه ده کښېنه. بوډی ښځه بیا خپلې بسترې ته ولاړه، چې بیا دروازه وټکېده، ورغله او دروازه پې خلاصه کړه، ویې لیدل، چې یوه چرګه دروازې ته ولاړه ده. چرګې هم د له یخنۍ او ښځایۍ څخه شکایت وکړ او ورته وویل، چې ماته نن شپه په خپل کور کې ځای راکړه. بوډی ورته وویل: تېره شه! ورشه په یو ځای کې ځمله. بوډی ښځه بیا ولاړه، بیا چې بسترې ته ننوته، بیا دروازه وټکېده. ښېرته راغله او دروازه پې خلاصه کړه. ویې لیدل، چې یو کارغه دروازې ته ولاړ دی او بوډی ښځې ته پې وویل: زه ځای نه لرم، هوا ډېره یخه ده، نن شپه ستا په کور کې تېروم، سهار وختې ځم. بوډی ښځې ورته وویل: ډېر ښه! ورشه د خره تر څنګ ځمله. بوډی ښځه بیا ولاړه چې په خپل ځای کې ویده شي، بیا دروازه وټکېده ورغله، دروازه پې خلاصه کړه څه ګوري چې یو سپی ولاړ دی. سپي بوډی ښځې ته وویل: هوا ډېره یخه ده زه ځای نه لرمه، ماته په خپل کور کې ځای راکړه چې نن شپه په کې تېره کړم. د بوډی ښځې زړه ورباندې وسوزېده او سپي ته پې وویل: ورشه په سر کې پریوځه! او بوډی ښځه ولاړه په خپل ځای کې ویده شوه. سبا پې له خوبه راویښه شوه، ورغله چوغکه پې راویښه کړه او ورته پې وویل: نور نو ولاړه شه! چوغکې ورته وویل: زه تاته غزلې وایم. بوډی ښځې ورته وویل: نه! ماته غزلې مه وایه. بیا ورغله او چرګه پې راویښه کړه او ورته پې وویل: ولاړه شه چرګې! چرګې ورته وویل: زه تاته هګۍ اچوم، یو ځل دباندې ووځم. بوډی ښځې ورته

وویل: نه! نه ته ودریږه. لنډه دا چې بوډۍ په همدې ترتیب کارغه ته ورغله او هغه یې راویښ کړ او په پای کې سپي ته ورغله او ورته یې وویل: چې سبا شو په خپل کار پسې دې ولاړ شه! سپي ورته وویل: چې زه غاپم او غل نه پریږدمه چې کورته دې راشي. بوډۍ ورته وویل: ته هم مه ځه! لنډه دا چې ټول بوډۍ کره پاتې شول او د بوډۍ کارونه یې ورته کول او بوډۍ د دوی په مرسته ښه ژوند درلوده. (۲۲: ۲)

مسافر

په پخوا زمانو کې یو سړي د مسافرۍ قصد وکړ، کله چې په لاره روان شو ویې لیدل چې یوه خلتکه راوالوته او د ده پر خوا راغله او ویې ویل: ځوانه سلام علیکم! زه هم درسره ولاړه شم؟ ځوان ورته وویل: ولې نه راځه! خلتکه په اس ورپسې سوره شوه دواړه روان شول. چې یوه هګۍ رغړېده او د دوی مخې ته راغله او وویل: ځوانه سلام علیکم! زه هم له تاسو سره ولاړه شم؟ ځوان ورته وویل ولې نه راځه! ځوان، خلتکه او هګۍ درې واړه په لار روان ول. ځوان سړي هګۍ هم په اس سپره کړه او روان شول. دوی په لاره روان ول چې یو چنګاښ کور وور روان و او د دوی مخې ته راغی او ویې ویل: ای! زه هم درسره ولاړه شم؟ ځوان ورته وویل: هوکې ته کولای شې چې له مور سره ولاړه شې. دوی ځلور واړه ځوان سړی، هګۍ، خلتکه، چنګاښ ټوله سره په أس سپاره شول او روان شول. خلتکه چې ځنې خلک ورته کونډخه وایي او چنګاښ هم ورسره روان شول. چاوون مخې ته ورغی او ورته یې وویل: ځوانه! سلام دی. زه اجازه غواړم چې تاسې سره ولاړ شم، ځوان ورته وویل: هوکې! زر راسره ولاړ شه راځه! هغه هم ورسره روان شو. له دښتو څخه تېر شول په لاره کې ملاکه او لاسي کراچۍ هم ورسره ملګري شول، څو چې یو کوچني کورته چې د غرونو په منځ کې و ورسېدل. ورځ تېره شوه او ماښام شو. ځوان سړي د کور دروازه وټکوله، خو هیچا ږغ ونه کړ، ځوان سړی کور ته ورننوت. په کور کې یې یوه پېغله ولیده، چې ژاړي، ځوان له پېغلې څخه پوښتنه وکړه چې ولې ژاړې؟ پېغلې ورته وویل: دلته په نېږدې ځایو کې یو پرانګ دی، چې تر اوسه پورې یې څو تنه خوړلي دي. زه یوازې یم وېرېږم چې پرانګ به راشي او مابه وخوري. ځوان سړي نجلۍ ته وویل: ته مه ژاړه زه او زما ملګري تاسره مرسته کوو. دوی داسې فیصله وکړه چې خلتکه دې د کوټې په کونج کې کښېنۍ کله چې پرانګ راشي ډیوه دې مړه کړي. هګۍ دې په ایرو کې پټه شي هر وخت چې پرانګ راشي نو د پرانګ سترګو ته دې ایرې وروشیندي، په همدې ډول هر یوه ته وظیفه وټاکل شوه او په

خپله ځوان په یو ځای کې پټ شو. پښغله هم خپلې کوټې ته لاړه او ډیوه یې بله کړه. کله چې پړانګ راغی خلتکې په خپلو وزرونو سره ډیوه مړه کړه. پړانګ وغورښده او نغري ته ورغی چې اور بل کړي چې کوټه رڼا شي. په همدې وخت کې هګۍ پوه کړه او د پړانګ په سترګو کې ایرې توې کړې چې هیڅ یې نشوای لیدلای. نو په شا ولاړ ملاکه چې هلته پټه شوې وه راوغورځېده او د پړانګ په ککرۍ ولګېده د پړانګ زړه ډېر تنګ شو، غوښتل یې چې وتښتي په دې وخت کې یې تښتې ته ځان جوړاوه، چې چاوون د هغه په سر راوغورځېده او ځای پر ځای مړ شو. ځوان سړی را ولاړ شو او لاسي کراچۍ ته یې ناري کړې. هغه ورته راغله پړانګ یې په کې واچوه او په دې ترتیب د پړانګ چاره وشوه. پښغلې له ځوان ځخه مننه وکړه او ورځخه یې وغوښتل چې هلته پاتې شي. ځوان سړي او پښغلې واده سره وکړ او د ځوان نور ملګري چې ورسره ول په همدې ځای کې ژوند کاوه. (۲۲: ۲)

خرکار

د اوړي په تودو ورځو کې یوه ورځ یو خرکار په خپل خره باندې مالګه بار کړې وه او له یوه لیرې ځای څخه د خپل کور پر لوري روان و. په لاره کې یوه لویه ویاله هم وه. کله چې دغې ویالې ته راورسېدل، نو خر یې په ویاله کې ګډ کړ. د خره پښې چې په ویاله کې لمدې شوې، نو اوبه یخې وې او خره ته یې خوند ورکړ. سمدستې خر په اوبو کې ګوندې ووهلې اوخپله ګېډه او سینه یې هم په اوبو کې کېښودله. کله چې خرکار ولیدل اوبه مالګې ته ورسېدې او مالګه یې ویلې کېږي؛ ډېر کوشش یې وکړ چې خر ولاړ کړي او له ویالې څخه ووځي. خو ده چې هر څومره کوشش وکړ خر ولاړ نه شو، ډېر وخت په اوبو کښې پروت و؛ کله یې چې ځان یخ کړ نو ولاړ شو. بار یې هم سپک شوی و. خرکار ولیدل چې نیمایي مالګه اوبه شوې ده. خر په اسانۍ سره تر سپک بار لاندې کور ته راورسېد او ډېر خوشحاله و. ځکه چې هم یې ځان یخ شوی و او هم یې بار سپک شوی و، خو بله ورځ همدغه خرکار پر همدغه خره باندې لیمځۍ بار کړې وې او له ښار څخه خپل کور ته راروان و. دا ځل هم کله چې خر اوبو ته راورسېد په اوبو کې یې ګوندې ووهلې او خوار پکې څملاست. خرکار دا ځل هیڅ ونه کړل. خر یې پرېښود چې په اوبو کې څملي او په خپله تر یوې وڼې لاندې سیوري کښېناست. څو ساعته وروسته خر ولاړ شو او د ویالې پورې غاړې ته د خپل څښتن خواته روان شو، خو بار یې په دې اندازه دروند شوی و، چې نه شو تر لاندې تلای. پښو یې سستې کوله. خره ولیدل چې له بار څخه اوبه څاڅي او بار یې هم ډېر زیات دروند شوی دی. په ډېرې سختۍ له ویالې څخه راوخوت او په ډېر زحمت سره خپل کورته ورسېد؛ دومره ستړی شوی وو، چې واښه یې هم نه شوای خوړلی. (۲۲: ۳)

زمری

یو زمری په لاره تېرېده، چې یوې ډنګرې پیشو سلام ور واچوه. زمري پوښتنه ورڅخه وکړه چې ولې دومره ډنګره یې؟ پیشو ځواب ورکړ چې د انسانانو لاس ته ورغلې یم، ژوند مې ډېر تریخ دی. زمري پوښتنه بیا ورڅخه وکړه، چې انسان ډېر ظالم دی؟ پیشو ورته وویل: هوا! او په درواغو یې په ژړا پیل وکړ. زمری ډېر په قهر شو او و یې ویل: انسان چیرې دي، چې تا د هغه له منګلو څخه خلاصه کړم. پیشو زمري ته وویل: دغه انسان په باغچه کې دی، کار کوي. زمري وویل: ځه مخکې شه او هغه ماته را وښایه. پیشو مخکې شوه او زمری ورپسې روان شو. خو چې باغچې ته ورسېدل، ویې لیدل چې یو سړی په باغچه کې کار کوي. پیشو زمري ته اشاره وکړه چې انسان هغه دی وینې کنه، زمري ورته وویل: هوا! وینم یې.

پیشو وروسته له هغه بزګر ته راغله او ټوله کیسه یې ورته وکړه او بېرته زمري ته راغله او څه یې ورته وویل. زمری بزګر ته راغی او ورته یې وویل: پیشو زمور له ټېره څخه ده، ته یې ولې زوروې؟

بزګر په مقصد پوه شو او زمري ته یې وویل: ځه! په خپل کار پسې دې، ما خپل کار ته پرېږده! خو زمري د بزګر خبرې په غور کې ونه نیولې او ورته یې وویل: اوس به دې ټوټې ټوټې کړم. بزګر ورته وویل: زه انسان یم د مځکې مخ له ټولو موجوداتو څخه قوي فکر او زیات عقل لرم او حاضر یم چې له تاسره وجنګېږم. زمري تر اوسه پورې له هیڅا څخه داسې خبرې نه وې اوربدلې، ډېر په قهر شو او له ډېره درده څخه یې مځکه په منګولو څېرې کړه او و یې ویل: ته حاضر یې چې له ماسره جګړه وکړې؟

بزګر ورته وویل: هوا! زه حاضر یم چې له تاسره غېږه ونیسم او ته دلته اوسه چې زه خپله ملا وترم. په همدې وخت کې بزګر زمري ته وویل: څو چې زه ځم او

خپله ملا ترم ته تښتې او زه چې لالهانده کېږم. زمري ورته وويل: زه ژبه درسره کوم څو چې ته راځې زه به له دې ځای څخه ونه ښورم او دغه پيشو زما ضامنه ده. بزګر ورته وويل: که چېرې زه ولاړ شم خپل کار پرېږدم ملا وترم او بيا چې دلته راشم پيشو هم په دېوال باندې وخېژي نو بيا به زما له لاسه څه وشي؟ بزګر زمري ته وويل: د دې لپاره چې ته ونه تښتې زه به تا په دغه وني پورې وترم کله چې بېرته راغلم تابه خلاص کړم او بيا به دواړه غېږه ونيسو. زمري د بزګر دا خبره ومنله. بزګر چې وليد مغروره او ساده زمری وغولېده، يوه ټينګه رسۍ يې راواخيسته د زمري پښې يې وترلې او بيا يې په ونه پورې ټينګ وتاړه. زمري په ډېر غرور سره ورته وويل: ښه ټينګ مې وترە، کله چې بزګر پوه شو چې زمری پوره ټينګ وترل شو، نور نو نه سي ښورېدای، ورغی يو لرګی يې راوړ او زمري ته يې ونيوه، ډېر يې ووهه. زمري چې هر څومره ورته وويلې چې د غېږ نيول خو داسې نه وي، خو بزګر لا پسې واهه او ورته يې وويل: چې دا هم يو ډول غېږ نيول دي. په پای کې زمري بزګر ته وويل: ما پرېږده چې ولاړ شم، څو چې ژوندی يم، ستا د غلامۍ کړۍ به زما په غوښه کې وي. د غويو په څېر به مځکه درته اړوم، هر کار چې وي زه يې درته کوم، بزګر نور خوشې کړ چې لاړ شي. زمری چې يې خوشې کړ، ډېر يې وهلی و، بزګر وليدل چې د زمري پښې او سر مات شوي دي او له اخ او ټوخه لوېدلی دی. په سينه کې يې رسۍ واچوله او له باغچې څخه يې دباندې وغورځاوه. زمري څه موده وروسته په داسې حال کښې چې پښې يې ماتې وې ځان يې غره ته ورساوه، څو چې ژوندی و کله به چې يې انسان له ليرې څخه وليده له ډار څخه به يې د هغه بزګر خيال وربانديې کاوه او په اشاره سره به يې سلام اچاوه. (۲۲: ۳)

مړ او بزګر

یوه ورځ یو مړ بزګر ته ورغی او له سلام اچولو نه وروسته یې ورته وویل: زه غواړم له تاسې سره شریک شم، راځه چې یو ځای کښت وکړو. ته ماته راوښایه چې څنګه کار وکړم او دا چې زه هر کار کولای شم. بزګر د داسې ملګري په پیدا کولو سره چې هم قوي دی او هم هر کار کوي خوشحاله شواو ورته یې وویل: ډېره ښه ده! نو راځه چې مځکه واړوو، مړ او بزګر پټیو ته ولاړل بزګر مړ ته د پټیو اړول او یوې کول ور وښودل. مړ مځکه واړوله او بزګر غنم په کې وکرل. کله چې غنم پاخه شول او د لو وخت راورسېد، بزګر له مړ څخه پوښتنه وکړه: ملګریه د غنمو کوم ځای اخلې؟ د غنمو پاسنۍ برخه او که کښتنې برخه او که منځنۍ برخه یې اخلې؟ خوښه ستا ده. مړ څو ګړۍ فکر وکړ او بیا یې ورته وویل: ته یې کومه برخه اخلې؟ بزګر ورته وویل: ماته توپیر نه لري، د غنمو هره برخه چې وي زما په کار ده، او که له ما څخه پوښتنه کوې زما د غنمو کښته برخه خوښېږي. مړ ورته وویل: ښه دی! اوس پوه شوم چې د غنمو کښته برخه ښه ده. زه کښته برخه اخلم. هماغه وو چې بزګر مړ ته لو وروښود، مړ ټول غنم ورېبل او بزګر د غنمو پاسنۍ برخه چې وړي ول واخیستل. د غنمو کښته برخه چې واښه او پرو و هغه یې مړ ته ورکړل. بزګر ځنې غنم د کور لپاره وړه کړل، ځنې یې تخم ته وساتل او ځینې نور یې بازار ته یوړل او خرڅ یې کړل. له نورو کلو څخه یې زیاتې پیسې وګټلې په همدې ورځ مړ هم پرو بازار ته ویوړل، خو هیڅا هم نه اخیستل. مړ ډېر خواشینی و. بزګر ته ورغی ورته یې وویل: دا ځل ټهروتم راځه چې بیا سره شریکان شو او په ګډه سره کښت وکړو. بزګر ورته وویل: ډېر ښه! ته ډېر ښه شریک یې. بیا به په ګډه سره کښت وکړو. دواړه پټیو ته ولاړل دا ځلې مړ په خپله مځکه واړوله او یوې کړه، فکر یې کاوه چې دا ځل د کښت پاسنۍ او لاندنۍ دواړې برخې اخلم. خو بزګر دا ځل جوار وکرل کله چې جوار پاخه شول او د لو وخت راورسېده، مړ بزګر ته وویل: زه دا ځل د کښت پاسنۍ او لاندنۍ دواړه برخې اخلم. بزګر ورته وویل: ډېر ښه! د کښت پاسنۍ او کښتنۍ

دواړه برخې ستا او منځنۍ برخه يې زما. په دې ترتيب د جوارو پاڼې او ډنډر د مړ په برخه شوې او د جوارو توکې چې جوار په کې وو، بزګر واخيستل. دا ځل هم بزګر ګټه وکړه او مړ ته زيان ورسېده. له همدې کبله دی چې مړ لا تر اوسه بوتی له بيخه باسي او په ځير ورته ګوري لکه چې پوښتنه ورڅخه کوي چې کوم ځای يې د خوړلو دی؟ (۲۲: ۳)

وړی لېوه

یوه ورځ یو وړی لېوه په ښکار پسې ګرځېده. له لیرې څخه یې ولیدل، چې یو سوی د یو بوټي تر څنګ پرته ده. لېوه خوشحاله شو او په زړه کې یې وویل: زه باید کرار کرار ورشم، چې سوی زما د پښو ږغ وانه وري. ښه چاغ او غوړ ښکار به لاس ته راشي. کرار کرار وړاندې ورغی، خو سوی د لېوه د پښو ږغ واورېده او له خپل ځای څخه ولاړه شوه او د تښتیدو ځای یې ځان ته جوړ کړ. لېوه په خورا ژبه ورته وویل: سوی ملګرې څومره ډېره ویده کېږې؟ د خپلو ملګرو پوښتنه نه کوې. احوال یې نه اخلې. ډېره موده کېږې چې ما نه یې لیدلې. ډېر درپسې خفه وم. لېوه په دې وخت کې سوی ته نېږدې ورتلای او سوې له ډاره د پانې په څېر ریږدیدله. سوی ورته وویل: ملګریه! اختیار لرې، زه له لیرې څخه تاته دوعا کوم. وړې لېوه وویل: ډېرې خبرې مه کوه ستا ډېرې خبرې زده دي. زما د لورې چاره نه شې کولای. زه باید یو څه وخورم، ډېر وړی شوی یم. سوی پوه شوه چې که چېرې کوم چل ونه کړي، نو لېوه یې خوري. په همدې وخت کې یوه ګیدړه ورپه یاد شوه، چې په همدې نېږدې ځای کې یې ژوند کاوه او تل به یې د هغې ښکلې هوس هم کاوه، نو لېوه ته یې وویل: ما خو ویلې چې ډېره کوچنۍ او ډنګره یم. ته په ما نه مړېږې، دلته نېږدې یوه چاغه ګیدړه شته دی، اجازه راکړه چې د هغې ګیدړې کورته دې ورولم. که چېرې ګیدړه ستا خوښه شوه، ښه تر ښه، کنه زه خو ستا په لاس کې یم. بیا به ما وخورې. لېوه د سوی خبره ومنله او دواړه روان شول. څو چې هغه بوټي ته ورسېدل چې په هغه د پاسه د ګیدړی کور و. سوی لېوه ته وویل: ته دلته کښېنه چې زه ور خېژم او وګورم چې څه خبره ده. ګیدړه په کور کې شته او که نشته. لېوه په هماغه ځای کې پاتې شو او سوی د ګیدړې کره ورغله. ګیدړې ته یې وویل: ګیدړې ملګرې سلام! څه حال لرې؟ ښه شو چې ومې لیدلې، ډېره در پسې خفه وم.

ګيدړه د سوی په خوږو خوږو خبرو ډېره خوشحاله شوه او ورته يې وويل: مهرباني وکړه کورته راشه! ډوډۍ وخوره! زه هم ستا په ليدو ډېره خوشحاله شوم. ستړې مه شې، هر کله راشې. سوی ورته وويل: ما له خپل ملګري سره ستا خبرې کولې ته يې ډېره خوښه شوې، هغه غواړي چې تا وويني. هغه دی د بوټي څنګ ته ولاړ دی. که چيرې ستا اجازه وي ورته به ووايم چې راشي. ته تر هغه وخته پورې کوټه جوړه کړه. ګيدړه چې هوښياره حيوان و د سوې له خوږو خبرو او غوړه مالۍ څخه يې شک پيدا شو او ورته يې وويل: ته ودرېږه! زه يو ځل ورشم چې شېر برنج مې په نغري کې ايښي دي، چې اوبه يې وچې شوې نه وي، ونه سوزي. دا يې وويل او اشپزخانې ته لاړه. د اشپزخانې له کړکۍ څخه يې لېوه وليده چې د ده د کور په لور ګوري او د شکار د غوښو د خوړلو له شوقه خپلې شونډې څټي. نو ګيدړه بېرته سوی ته راغله او ورته وويل: سويه ورورە! زما شېربرنج تيار پوخ شوی دی ته ورشه، ملګری دې راوله زه به کوټه پاکه کړم. خو ته لږ څه ټال ورکړه چې زه کوټه په شه توګه جوړه کړم او شېر برنج هم تيار کړم او په مجومو کې يې واچوم. هماغه دی چې بيا به نو راشئ. سوی چې د شير برنج نوم واورېده سره ډېره خوشحاله شوه او پورته پورته غورځېدله. د لېوه په لوري يې منډه واخيسته. چې د ګيدړې کورته يې راولي، لېوه ګيدړه وخوري، دا ورځخه خلاص شي، شير برنج به هم له هغې څخه پاتې شي او په خپله به يې وخوري. خو ګيدړې له پخوا څخه د دغه ډول پېښو غم خوړلی و او د خپل کور په مخکې يې يو کوهی کيندلی و. په سر باندې يې خس اچولي وو؛ لېوه او سوی چې د کوهي سرته راورسېدل، دواړه غبرګ په کوهي کې ولويدل. ګيدړې ژر ژر خاورې کوهي ته ور واچولې او دواړه په کوهي کې د خاورو لاندې مړه شول. (۳ :۲۲)

طوطي

یو ډېر ښایسته طوطي وو. څلور بچي یې درلودل. طوطي به هره ورځ له خپلې ځالې څخه د باندې تلو، چې خپلو بچیانو ته خواړه راوړي. د طوطي یو بچی کوچنی توتو نومېده. کله چې کوچنی توتو له هګۍ څخه راووت، د نورو ورونو په څېر یې په ځان باندې یوه بڼکه هم نه وه. د هغه سر ډېر لوی وو او عجیبه خبره لا داده چې کوچنی توتو به تل وړی و. هر څومره به یې چې خوړل، نه مړېده. تل به یې خوله خلاصه نیولې وه. ژر ژر به یې خوړل او ژر ژر هم لوېده. رښتیا! وبخښئ چې زما هېر شوي وو، چې دا هم ووایم، چې دغه طوطي په برازیل کې ژوند کاوه. برازیل د جنوبي امریکا یو هیواد دی او هوا یې ډېره توده ده.

د دغه طوطي ځاله په یوه ونه کې وه. کله به چې ده وغوښتل وڼې ته وخېژي او خپلې ځالې ته ورشي، نو له خپلې مښوکې څخه به یې کار اخیسته. یعنې خپله مښوکه به یې د هوسې په ونه کې په یو ښاخ کې بندوله او ځان به یې پورته کشاوه. دغه طوطي په خپل ژوند کې ډېر خوشحاله و. شپې او ورځې یې د خپلو بچیانو په څنګ په خوشحالۍ سره تېرېدلې. خو دغه خوشحالي ژر ورباندې تېره شوه. یوه ورځ چې طوطي خپلې ځالې ته راغې، کوچنی توتو یې ونه لیده. ځکه چې له خپلې ځالې څخه وتلی و. دغه کوچني توتو تر اوسه پورې وزرونه نه و کړي، نشوای الوتلای. ګرانو کوچنیانو نو تاسو به پوښتنه کوئ! چې په کوچني توتو څه شوي وو؟ نو غوږ ونیسئ د هغه کیسه داسې ده.

کله چې یو برازیلي ښکاري کوچنی توتو ولیده، هغه یې ونیوه او خپل کورته یې یوړوو، په قفس کې یې واچوه او هملته یې وساته. په ډېرو پیسو یې خرڅ کړ. کله چې څوک غواړي طوطي وروزي؛ نو پخوا تر هغه چې درې میاشتې لوی شي د هغه په روزلو پیل کوي.

کوچنی توتو له هغه وخته څخه چې په قفس کې و، ډېر خواږه يې ورکول. هرڅه به يې چې ورکول هغه به دده ډېر خوښېدل؛ خو د هغه ډېره مېوه هم خوښېدله. دغه کوچنی توتو به د کافر ګل څخه هم په ښه توګه ماتوه او د هغه زړي به يې خوړل او پوټکي به يې ايسته غورځول. طوطيان ټول ښه ږغونه لري خو که څوک وغواړي طوطي ته خبرې ورزده کړي او په خبرو يې راولي، نو بايد تر څنګ يې کښېنوي او هره خبره په ډېره حوصله سره څوځو ځله ورته تکرار کړي. لنډه دا چې کوچنی توتو ډېر ښه زده کوونکی و. لږه موده وروسته يې ويلای شو چې سلام د خدای په امان او تشکر. خو کوچنی توتو د دې خبرو په معنی نه پوهېده. برازيلي ښکاري هغه په قفس کې اچولی و. تر روزنې لاندې يې نيولی و. دغه قفس لوی و او هغه هم کوچنی چې د قفس په منځ کې و، ښکته او پورته کېده او په قفس کې يوه کوچنۍ کاسه له اوبو څخه ډکه وه. طوطي به کله کله لامبو په کې وهله. ښايسته کوچنی توتو چې اوس يو څه لوی شوی و، ښکلی شوی هم و او کولای يې شول چې څوخبرې زده کړي. او ووايي چې تشکر د خدای په امان. نو برازيلي ښکاري دغه توتو په يو برازيلي سوداګر خرڅ کړ. د دغه سوداګر د طوطيانو اخيستل او پلورل کار و. اوس کوچنی توتو لوی توتو شوی و او د افغانستان په هيواد کې به هم وي. دا امکان هم شته چې ستاسې د يو دوست په کور کې وي. که چيرې ستاسې د يو دوست په کور کې وي، نو تاسې خپل دوست ته ووايست چې توتو ښه وساتي، امکان لري چې ښايسته توتو (۸۰) کاله ژوندی پاتې شي؛ خو تاسې ګران کوچنيان څه فکر کوئ؟ که چيرې توتو په هماغه ځنګل کې وای او په قفس کښې نه وای اچول شوی، تر دې څخه به ډېر ښه نېکمرغه او بختور نه وي؟ (۲۲: ۴)

بابا دښتي

په پخوا زمانو کې یو سړی و، ویل به یې: څوک چې له خپل غیرت څخه د خپلو مټو له زور څخه کار واخلي، ډېر سخت کارونه سرته رسولی شي. دغه سړی چې یو وخت له یو ولایت څخه بل ولایت ته تلو په یوه پلنه دښته کې یې ولیدل چې یوه کوچنۍ چینه ده، نو هماغلته له خپل اس څخه کوز شو، خپل مخ او لاسونه یې پریمنځل او وروسته له هغه د ښار په لوري روان شو. بله ورځ یې خپله د څو ورځو سړه ډوډۍ وخوړله او خپل یوم او کلنګ یې له خپل ځان سره را واخیستل. کله چې بیا هغې چینې ته راورسېد، خپله خیمه یې هلته ودروله او خپل اس یې چې ورسره بلد وو ورځخه وتښتېده، په دښتې کې یې خوشې کړ چې د دښتې ګیاوې وخوري او خپل ځان ورباندې مورِ کړي. دغه سړی چې کله خپله ډوډۍ وخوړه، یوم او کلنګ یې راواخیستل او له دغې چینې ته یې یو لښتی وکیښ او یوه ډنډه یې هم جوړه کړه. چینه یې ښه پاکه کړه. د دښتې مځکه په د کرلو لپاره تیاره وه. پولې او پټې یې جوړ کړل. لښتي یې وکیندل البته دغه کار په یوه ورځ نه کېږي، بلکې څو ورځې او څو اونۍ یې کار وکړ. وروسته له هغه یې په پټیو کې اوبه خوشې کړلې. کله چې مځکه ښه نرمه شوه، بیا یې مځکه په یوم باندې واړوله، څو ډوله تخمونه یې پکې وپاشل او خپله یې چې خرځ او خوراک خلاص شوی و، بیرته ښار ته ولاړ او دا ځل یې څو نیالګیه هم له ځان سره یوړل او د لښتي په غاړه یې کښښول. له دې کبله چې چینه ښه پاکه شوې وه، د چینې اوبه ډېرې ښې وې او هر څومره به یې چې اوبه لېږدولې، نیالګي به یې کښښودل. ډېره مځکه یې د کښت او کر لپاره تیاره کړه. څه موده وروسته یې لیدل چې هوا کرارکرار سړیږي، نو د ځان لپاره د یوې کوټې د جوړولو په فکر کې شو.

ګرانو کوچنیانو څو کاله وروسته به چې مسافران په دغه دښته کې تېریدل، چې یو بل ولایت یا بل ښار ته ولاړ شي، نو لیدل به یې چې هماغه شاړه مځکه کې په زرهاوو وڼې د ګلانو او کښتونو زیات شمېر پټې شته او څو کوټې هم جوړې

شوي دي. د بابا دښتې يوم په لاس کې او په مځکه کې کار کوي او يا له ګلونو څخه بيکاره ګياوې شکوي، يا اوبه وربانده لګوي. ګواکې مسافران به د بابا دښتي په باغچه کې ښکته کښدل، چا به څو ساعته تېرول او څوک به د شپې هملته پاتې کښدل. خلکو له دې کبله دغه سړي ته بابا دښتي ويل چې تل به يې په همدې دښته کې کار کاوه او کله کله به ښار ته تلو چې د خپل ځان لپاره د ضرورت شيان راوړي. يعنې هغه شيان چې ده ته پکار دي. کله به چې کوم تمبل او همداسې ناغېړه سړی پيدا شو چې کار به يې نه کاوه، خلکو به ورته ويل چې ورشه کار او زيار ايستل له بابا دښتي څخه زده کړه، چې په يوازې صورت څومره کار کوي او يو پلنه دښته يې چې شاړه پرته وه سمسوره کړه. او ښتيا زما هېر شوي وو چې ګرانو کوچنيانو! بابا دښتې له هغه کال څخه وروسته له څو تنو نورو څخه هم وغوښتل چې هلته ورشي او په هغه محله کې ژوند وکړي. اوس ډېر کلونه تېر شوي دي چې بابا دښتي مړ شوی دی؛ خو په هماغه دښته کې يو کلی پروت دی. مځکې او بڼونه هم ډېر شوي دي، خلکو په هغه دښته کې نور کاريزونه هم وکيندلې، تل بابا دښتي ته دوعا کوي او وايي: که څه هم بابا دښتي ډېر عمر ژوندی و، خو تر پای پورې يو قوي او پياوړی سړی و. بابا دښتي به خلکو ته ويل: چې ډېر کار ودانۍ او ابادي منځ ته راولي او ابادي او ودانې هوسايي منځ ته راولي. (۲۲: ۴)

د اوبو ایر

د ایر کوچ، خیدک، غوښه او کیک ډېر زیات خوښېدل، د اوبو ایر تل په سمندر کې اوسیده او بېړۍ چلول یې ښه زده کړي ول. ټولو حیواناتو به هغه ته ماڼو ویل. د اوبو ایر چې په سمندر کښې یې خپل ژوند تېراوه، له خپل دغه ډول ژوند څخه خفه شوی و او غوښتل یې چې له سمندر څخه ووځي. په سمندر کې یې یو برج ولیده. هلته ورغی د برج په سر کې یوه کوټه وه. هلته لاړ او کښېناست. رڼا اچوونکي یې روښانه کړل ترڅو کومه بېړۍ لاره ورکه نه کړي. یو ورځ ایر له چکر نه خوشحاله خپل کورته راغی. خپله ټوکرۍ یې د کوټې په یوه کونج کې کښېودله. د اوبو ایر به دوه ورځې استراحت کاوه او د شپې به یې رڼا اچوونکي لګاوه. یوه ورځ ایر په خپله کوټه کې ناست و. له ځان سره وویل: باید چې د ستورو او سپوږمۍ له لیدلو څخه خوند واخلم. تر څو به چې په سمندر کې د اخوا دېخوا ځغلم. څو شپې وروسته یې بیا له ځان سره وویل: همدا کار مې ښه دی چې د سمندر له لارې ورسره مرسته وکړم. ایر به هماغسې په خپلو خیالو کې ډوب و، چې ناڅاپه یې یو ږغ تر غوږو شو. څو شېبې وروسته یې یو مورګ ولیده چې د کوټې په غولي کې ګرځېده. دې هوښیار مورګ به همېشه ځان ته د هغه تناب په وسیله چې د الماری په اړخ کې زوړند و، الماری ته ځان رساوه او د ایر ټول خواړه به یې خوړل. ایر د دې مورګ له لاسه ډېر په تنګ شوی و. ایر د مورګ لور ته منډه کړله، چې و یې نیسي. ځکه چې هغه به هره ورځ د ایر کوچ، خیدک، کلچې او غوښې خوړلې. په همدې شېبه کې ایر د اوبو لورته وکتل، چې مورګ تړې وتښتېده. ده له ځان سره وویل، تر څو چې وړی شوی نه یم، زه هم د سمندر ډیوې روښانه کوم او بیا راځم خپله ډوډۍ خورم. کله چې ایر د ډیوې روښانه کولو لپاره ولاړ، مورګ هم لاړ خپل ټول ملګري یې د ډوډۍ لپاره مېلمستیا ته راوبلل. مورګ د تلفون خواته په منډو منډو ولاړ څو خپل ملګري خبر کړي د مورګ ټول مېلمانه د سمندر ایر په کوټه کې سره راټول شوي ول او په خوړلو یې پیل کړی و. په همدې وخت کې ایر له خپلو کارونو څخه خلاص

شوی و او خپل کور ته راروان شوی و. کله چې د خپل کور دروازې ته ورسېد، ډېر ږغونه یې واورېدل. حیران پاتې شو چې په کوټه کې څه خبره ده!؟ او کله یې چې د کیلې له ځای څخه وکتله، ډېر په قهر شو، چیغه یې کړله او و یې ویل: اوه ! څه غټ غټ مورکان. پخوا د یو کوچني مورک له لاسه تر دوه سپرمو پورې رسېدلی وم، اوس ټوله کوټه مورکانو نیولې ده. ایر له ځان سره وویل: تر څو د دې مورکانو چاره ونه کړم، د خوړلو هیڅ شی به راته پاتې نه شي. باید د مورکانو د ورکولو لپاره تصمیم ونیسم. ایر د مورکانو د له منځه وړلو په فکر کې و. مورکانو د خړڅ په خوا کې په ډېرې خوښۍ سره سندرې ویلې. د خوړلو صفت یې کولو. په همدې وخت کې د اوبو ایر ته د خپل خور ملګري چې ډېر زیرک او هوښیار و، ور په یاد شو. د اوبو ایر د خپل ملګري کورته ورغی او دغه ته یې ټوله کیسه وکړله. هوښیار ایر خپلې جامې د ایر مخې ته کښودلې او یوه جوړه کالي یې واغوستل هینداري ته ودرېده، هیڅ باور یې نه کېده چې دی به وي. له ځان سره یې وویل: اوس نو کولای شم چې مورکان له منځه یوسم. ګرانو کوچنیانو پوهېږئ چې ایر د ځان څخه د پیشو په څېر کالي اغوستي ول، په ارامۍ سره یې ځان تر خپلې دروازې پورې ورساوه او کرار کرار یې میو میو کړل. مورکان په خپلو خوړلو اخته ول، د ده اواز یې هیڅ وانه ورېده. وروسته له هغه څخه یې په زور زور میو میو کړل. مورکانو چې میو میو واورېدل، په منډه منډه ولاړل او د سامانونو په منځ کې یې ځانونه پټ کړل. نورو مورکانو د تښتې لار لټوله چې په دې وخت کې ایر دروازه خلاصه کړه، ټول مورکان له دروازې څخه ووتل او د خپلو کورونو خواته یې منډې کړلې. ایر هم هغه جامې چې له خپل هوښیار ملګري څخه اخیستې وې، بېرته یې خپل ملګري ته ورکړلې، له هغه څخه یې تشکر وکړ او د مورکانو له شر څخه یې ځان خلاص کړ. (۲۲: ۴)

۲

دري ژبې داستانونه

محمد اعظم عبيدي د پښتو ژبې تر څنګ په دري ژبه کې هم داستانونه ليکلي دي. د پښتو ژبې په پرتله يې د دري ژبې داستانونه د موضوع له لحاظه غني دي. په دري داستانونو کې د وطن مينه، د ټولنې اصلاحي پيغامونه، سربښندنه، کلتور او همدارنګه نور ډېر مسايل يې په خپلو داستانونو کې رانغاړلي دي.

محمد اعظم عبيدي د دري ژبې داستانونه په خورا روانه ژبه ليکلي دي، د ليکلو ژبه يې ساده، جملې يې لنډې او له مانا ډکې استعمال کړې دي. دلته يې ما د دري ژبې داستانونو متن د ځينو ورځپاڼو څخه را اخيستي او په دې کتاب کې مې خوندي کړی چې د زمانې له تاړاکونو خوندي او د ټولنې د درد دوا شي.

عشق شوم

آپارتمانی که منوچهر، با خانم خود در آن به سر میبرد در کنار جادۀ شلوغی قرار داشت که مردمان زیادی هر روزه از آنجا آمد و شد میکردند.

منوچهر که شغل تجارت داشت و روزها تا ساعت ده و یازده بیکار میبود هر صبح از ساعت هفت تا ساعت ده و یازده بیکار بوده کلکینی را باز میگذاشت و روی کوچی نشسته چشم به طرف جاده میدوخت.

یک صبح هنگامی که خاطرۀ شیرینی از شب‌نشینی با خود داشت و تقریباً هنوز هم از خمار شبانه بیرون نشده بود دختر جوانی را دید که سوار بر دوچرخه پی از جاده رد شد و راه مکتب را پیش گرفت.

از مشاهدۀ چهرۀ بشاش و رخ زیبای دخترک آتش در دل هر چیز خواه منوچر افتاده سگرتی را که تازه روشن کرده بود با چند کش دوام‌دار به آخر رساند، آنگاه به عجلۀ زیاد سر و موی خود را مرتب ساخته، دریشی لوکس پوشید عطر نثار خود کرد و در حالی که نگاه‌های تند خانمش را تحمل میکرد و غمغم زیرلبش را نیز نادیده میانگاشت از پلکان پایین رفت.

منوچهر جستی زد و سوار موترسایکل گردیده به تعقیب آن دوچرخه به راه افتاد.

سرک خیلی طولانی و مستقیم بود، منوچهر نیز با کمال مهارت و شطارت میراند.

شمال کاکل چربش را که اُتو هم شده بود و در زیر اشعۀ خفیف آفتاب صبح‌گاهی جل و بل مخصوصی داشت، پریشان میساخت. سیل پی در پی

پولیس‌ها نتوانست از سرعت سیر او بکاهد چشمان تیزبینش به سرعت اطراف و اکناف جاده را میپالید تا بالاخره چشمش بر آن دوشیزه افتاد؛ اما این وقتی بود که دوشیزه اولین قدم خود را به داخل احاطهٔ مکتب میگذاشت. لذا منوچهر مشتی بر سر خود کوفت و در حالی که موهای پریشان خود را شانه میزد در یکی از کافه‌ها به انتظار زنگ رخصتی مکتب نشست.

ساعت یک و نیم، هنگامی که دوشیزه از مکتب برآمد منوچهر موقع را غنیمت شمرده از دخترک خوردسال دیگری اسم و آدرس مکمل او را با نام پدر و شهرت فامیلی‌اش پرسید، سپس با اطمینان خاطر موترسایکل خود را در کنار دوچرخهٔ دوشیزه به راه انداخت.

عصر آن روز وقتی منوچهر به خانه بازگشت با خانم خود بنای خلق‌تنگی را گذاشت.

ارچند دوشیزه ثریا با کلمات عاقلانه یی که حتی پست‌ترین وجدان‌ها را نیز متأثر میساخت او را جواب داده و گفته بود که بعد از این نباید به چنین امری اقدام کند والی بایستی منتظر مجازات خود باش؛ اما منوچهر شخصی نبود که به این زودی‌ها دست از کار بکشد. او گمان میبرد که بالاخره در اثر تکرار و استعمال کلمات رقت‌انگیز، قلب رئوف دخترک را به دست خواهد آورد و آنگاه با وی ازدواج کرده بقیهٔ عمر را در کمال سعادت به سر خواهد بود. اما دوشیزه ثریا که خود دختری تعلیم یافته و دارای یک وجدان فوق‌العاده حساس بود و منوچهر را مربوط به تیپ ژیگولوها میدانست، پیوسته او را با الفاظ مودبانه از خود میراند و نصیحت میکرد که بایستی دست از تعقیب او برداشته با خانم خود بسازد. ولی منوچهر که چشمش را هوی و هوس کور ساخته بود و عقلش به جایی نمیرسید وقعی به این نصایح سودمند ثریا نگذاشته هر روز سر راهش را میگرفت و او را به قبول ازدواج خویش دعوت میکرد.

ثریا وقتی مشاهده نمود که این جوان هرزه‌گرد دست از سرش برنمیدارد و شاید روزی این همه صحبت‌های‌شان آن هم در چنان جاده شلوغ اسباب سؤظن و اذیتش را فراهم سازد روزی حین صرف طعام چاشت موضوع را به والدین و برادر جوان خود حالی ساخت.

آن‌ها که بر اخلاق نیک ثریا اعتماد داشتند خندهٔ دور و درازی سر داده گفتند: «خوب است حق این جوانک را به کف دستش خواهیم گذاشت!»

فردا که منوچهر باز هم میخواست در بین راه موتر سایکل خود را در کنار دوچرخهٔ ثریا به راه اندازد از عقب شلاق محکمی بر پشت گردنش صدا کرد و سرش را به دوران انداخت. این برادر ثریا بود. آن روز منوچهر از دست برادر و پدر دوشیزهٔ فراوان کتک‌کاری شد و به زحمت خویشتن را به خانه رسانید.

یک هفته بعد هنگامی که ثریا از خانهٔ عموی خود به منزل برمیگشت آوازی از عقب شنید که به مجرد سربرگردانیدن دهنش از تعجب بازماند- باز هم منوچهر بود که به عجز و لابهٔ زیاد میگفت: «ثریا به خدا بی تو زندگی بر من حرام است. من حاضرم جان عزیزم را در راه عشقت نثار کنم.»

ثریا وقتی دید که با این جوان بی‌شرم نمیشود چیزی کرد برای آن که خود را از گیرش خلاص کرده و او را از عزمش بازدارد گفت «من هرگز حاضر نیستم با شخص متاهلی چون تو ازدواج کنم. برای خدا دست از من بدار.»

منوچهر این سخن را فال نیک برای خود دانسته فوراً به خانه برگشته و از آن به بعد با خانم خود بنای بدخلقی و مخالفت را گذاشت؛ زیرا بدینگونه میخواست بهانه یی به دست آورده خانم خود را طلاق گوید و ثریا را به عقد ازدواج خویش درآورد.

***

از یک طرف خانم منوچهر که به نوبهٔ خود چندان دست کمی از شوهر خویش نداشت پی به مرام شوهر برده درصدد طرح پلانی افتاد تا منوچهر را از زیر بار خود آورد یا به اصطلاح نامبرده را دست و پای بستهٔ خویش سازد.

لهذا یک شب که پرویز و دوست صمیمی و وفاشعار منوچهر در خانهٔ شان مهمان بود، وقتی منوچهر جهت خریدن میوه از خانه خارج شد، فکر شیطنت‌باری در مخیلهٔ خانم خطور کرد که برای اجرای آن فوراً دست به کار برد و همین که دانست شوهرش از پلکان بالا میآید، بنای قال مقال را گذاشت؛ طوری که منوچهر به عجله خود را به داخل اتاق رسانید. خانم در ضمن گریه میگفت «دوست تو پرویز که او را کمتر از برادر نمیدانستی به تو خیانت نمود او بر ناموس تو تعرض کرد و در غیابت بر من دست‌اندازی نمود.»

عقل منوچهر از شنیدن این خبر فرار کرد، چون مار بر خود پیچید و جانب اتاق که پرویز در آن نشسته بود شتافت؛ از عقب با تبر ضربتی چنان محکم بر سرش کوفت که پرویز جوان دیگر حرکتی کرده نتوانست و در همان جایی که نشسته بود جان به جهان‌آفرین سپرد.

منوچهر در حالی که خون روی چشمانش را گرفته بود به کومک خانم خود اعضای مقتول را بریده در جوال انداخت و به زن خود گفت تا من میروم این جوال را در دریا میافگنم تو باید روی خانه را از خون پاک سازی چه فردا میخواهم برادر و پدر ثریا را دعوت کنم».

خانم لبخندی زده با لهجهٔ تهدیدآمیز پاسخ داد: «اگر بعد از این حتی اندک سخنی هم راجع به ثریا از تو شنیدم بدان و آگاه باش که موضوع را به پولیس خبر میدهم تا تو را به حیث یک قاتل مجازات کنند.»

آنگاه تازه منوچهر فهمید که خانم چه کلاهی بر سرش گذاشته است. پس در ازای خون دوست یک بار دیگر تبر را برداشت و محکم بر مغز خانم فرود آورد.

یک هفته بعد که منوچهر به جرم دو قتل به زندان به سر میبرد از عجله که در کار قتل پرویز به کار برده بود ندامت داشت و با آن که دور یا نزدیک گردن خود را در حلقهٔ دار مشاهده مینمود باز هم گاه گاه نام ثریا را زیر لب تکرار میکرد.

معجون زندگی

هنوز هم رمل‌اندازان شیاد و اطبای ساختگی و حقه‌باز در گوشه و کنار مملکت ما چال‌بازی‌هایی میکنند که مردمان ساده‌دل و خوش‌باور دهاتی بنابر عدم معلومات در علوم به آن معتقد گردیده، پول و ثروت خود را مفت و رایگان به جیب آنان میریزند.

***

آخرین شب عروسی بود. عروس جوان به جای آن که نامزد زیبای خود را بعد از چند سال انتظار و تحمل رنج‌های فراوان در آغوش بکشد، در جوار پیکر بی‌روح او نشسته اشک میریخت، از بخت بد خود مینالید و بی‌قراری میکرد.

با آن که مهمانان نیز از این واقعهٔ فجیع زیاد متأثر شده بودند، معذالک برای دلداری عروس میکوشیدند و او را از گریهٔ زیاد و موی کندن بازمیداشتند. اما آن همه سخنان به گوش عروس ناکام نمیرفت زیرا او نامزد خود را بیشتر از آنچه آنان انتظار میبردند، دوست داشت.

والدین داماد که غیر از او فرزند نرینهٔ دیگری نداشتند از مرگ پسر جوان خود آن هم در شب عروسی چنان به نظر میرسیدند که گویی دیگر هرگز آرزوی زندگانی ندارند و میخواهند خود نیز به دنبال یگانه فرزند خود بروند.

این مرگ خیلی حیرت‌آور بود ... داماد هنگامی که در اتاق خلوتی لباس‌های عروسی خود را میپوشید تا برای مراسم مخصوص آماده گردد، دیگران اتاق را ترک گفتند.

جوان که شیفتهٔ بی‌قرار نامزد خود بود و بعد از ناکامی‌ها و شکنجه‌های زیاد بالاخره وقت وصال را نزدیک میدید، از خوشی زیاد در لباس نمیگنجید و بلکه این سرور و شادمانی او به اندازه یی بود که دیگران به رویش میخندیدند و او را نادیده و نافهم و حتی بیحیا خطاب میکردند. جوان همهٔ این سخنها را میشنید، اما باز هم نمیتوانست احساسات خود را کنترل کند و تا انجام مراسم عروسی مؤقر و آرام باشد.

حینی که داماد جوان در داخل اتاق مشغول پوشیدن لباس‌های خود بود، اقاربش در خارج درب انتظار او را میکشیدند. اما این انتظار به طول انجامید و نعره‌های پی در پی پدر داماد نتوانست به این زودی‌ها او را از اتاق بیرون آورد.

ابتدا گمان بردند داماد بنای شوخی دارد و میخواهد لحظه یی آخوند را با شهود منتظر نگهدارد، اما شوخی از حد عادی گذشت و هلهلهٔ مردم از نیامدن داماد بلند گردید.

هر قدر صدا کردند از داخل اتاق جوابی نشنیدند، تا این که درازه را باز کردند و پرده را بالا بردند.

به مجرد بالا زدن پرده، نگاه‌شان با منظرهٔ سرسام‌کننده یی مواجه گردید. داماد در حالی که نیمه یی از لباس‌های خود را پوشیده بود و نیمهٔ بالایی بدنش عریان به نظر میرسید روی فرش اتاق غلتیده بود.

یک لحظه بعد محفل عروسی مبدل به ماتمکده گشت و صدای گریه و شیون از هر طرف بلند گردید.

جسد داماد را کشیدند و در پیش چشمان حیرتزدهٔ تمام مهمانان و اهل فامیل قرار دادند.

مرگ داماد جوان و نعره‌های جگرخراش نامزد ناکامش روح تمام مدعوین را منقلب ساخته بود.

چندی بعد مرده‌شوی فرارسید و مشغول کار شد. اما هنوز تمام بدن مرده را نشسته بود که به عجله از اتاق بیرون شد و در حالی که به تندی جانب خانهٔ خود میدوید گفت:

„آب زمزم و جمیع خوشبویی ها را فراموش کرده‌ام- بروم آن‌ها بیاورم„ ...

نیم ساعت بعد مرده‌شوی دوباره بازگشت و بعد از تجهیز و تکفین، تابوت را بر دوش کشیده، جانب قبرستان بردند. نماز جنازه خوانده شد و آخوند موعظه گفت .

درست در همان وقت که میخواستند مرده را به خاک بسپارند پیرمردی از جملهٔ اسقاط خواران برخاست و در حالی که دچار وسوسهٔ عجیبی بود، چنین لب به سخن گشود:

«دوستان و برادران من هم اکنون الهام گرفتم که اگر کسی معجون زندگی به حلق مرده بریزد زنده میشود و مجلس غم دوباره مبدل به محفل سرور میگردد».

حاضرین ابتدا از این سخن او به تعجب افتادند و میخواستند نامبرده را به جرم یاوه گفتن به باد دشنام‌ها و ناسزاهای خویش بدهند، اما چهرهٔ آرام و طرز تکلم طبیعی پیرمرد طوری بود که آن‌ها را به سکوت و آرامش واداشت. پیرمرد به دنبال سخنان خود گفت:

«بلی! شما فقط چند لحظه یی صبر کنید تا بروم و آن معجون زندگی را آماده سازم هرگاه مردهٔ شما زندهٔ نشد مرا نیز با وی یک جا دفن کنید».

حاضران همه با دهن‌های باز و چشم‌های وحشتزده جانب پیرمرد مرموز نگریستند. پیرمرد رفت و بعد از لحظه یی بازگشت و بوتلی را با خود آورد که در داخل آن مایعی رنگینی به مشاهده میرسید.

از آن مایع چند قاشق به زحمت در دهن مرده ریختند. آنانی که ترسو و جبون بودند از مشاهدهٔ این وضع بر خود میلرزیدند- چه هرگز در تمام عمر ندیده و نشنیده بودند که کسی دست به چنین اعمال باورنشدنی بزند.

بنابر وصیت پیرمرد، مرده را دوباره به خانه بردند و در اتاق با پیرمرد تنها گذاردند. آن شب با نگرانی و پریشانی زیادی سپری گردید و مردم هر لحظه انتظار داشتند که پیرمرد خبر زنده شدن داماد ناکام را خودش خواهد آورد- چه در غیر این صورت طبق وعده، پیرمرد را نیز بایستی زنده به خاک می سپرند؛ زیرا تدفین مرده یی را معطل کردن این همه مردم ستم‌دیده را منتظر ماندن و بدین گونه بر زخم‌شان نمک پاشیدن کار شوخی و مزاح نبود.

آن شب هر طوری بود گذشت و پیرمرد حتی یک مرتبه هم از اتاق خارج نشد. غلغلهٔ مردم از عقب دیوارهای اتاق به گوش پیرمرد میرسید و او همچنان جانب مرده مینگریست.

یک وقت حینی که شور و غوغای مدعوین به درجهٔ آخر رسید و کاسهٔ صبرشان لبریز شده بود پیرمرد بشارت داد که مردهٔ آن‌ها زنده شده است. این سخن حقیقت داشت.

***

آن شب در حالی که عروس و داماد در حجلهٔ عروسی همدیگر را چون جان شیرین در آغوش کشیده بودند در خانهٔ مرده‌شوی پول‌های جمع‌شده که به هزارها روپیه بالغ میگردید بین پیرمرد غیبگوی و مرده‌شوی تقسیم میشد.

حقیقت امر این که، مرده‌شوی هنگام شستن جسد مرده حس نمود که جسد برخلاف جسد دیگر مردگان که سرد و کرخت میبودند، کمی گرم است؛ پس دانست که داماد مبتلا به سکته یا مرض دیگری گردیده است، که هنوز روح در بدن دارد، اما ظاهراً با مردگان فرق ندارد و تا بیست و چهار ساعت دوباره سرحال میآید - جوان از فرط خوشی چنان شده بود. پس به بهانهٔ آب زمزم اتاق مرده شویی را ترک گفته خود را به آن پیرمرد رساند و حقیقت را برایش حالی ساخت. پیرمرد نیز به کمال مهارت رول خود را بازی کرد و در ضمن این که چند قاشق آب رنگین به کام مرده میریخت آن را «معجون زندگی» قلمداد کرده و خود را هم طوری معرفی نمود که گویی از غیب ملهم گردیده است و چون پزشک عصری وجود نداشت از مردمان خوشباور دهکده کسی تا آخر بر اصل موضوع پی نبرد و بدین‌گونه مرده‌شوی حقه‌باز و پیرمرد شیاد از پول اقارب داماد و عروس کیسه‌های خود را پر کردند .

نینواز

آن کو در ایام گذشته بر ساحل در پای «س» نینوازی میکرد، اینک بعد از سه سال یک بار دیگر به یاد روزگار گذشته روی شن‌های ساحل نشست و بنای نینوازی را گذاشت.

او چنان مینواخت که آتش به جان شنونده میانداخت.

تمام حزن و آرزوهایی را که در سینه‌اش موج میزد از دهان گرم خود خارج کرده به سان افسون‌گران در دل نی میافگند و عالمی را مسحور نواهای خود میساخت.

آهنگ‌های شورانگیز نی که گویی بر بال نسیم از فراز رودخانه میگذشت وقتی در ساحل مقابل به گوش باشندگان دهکده «س» میرسید، روح آنان را منقلب میساخت.

این وقتی بود که آفتاب تازه میخواست غروب کند و دختران دهاتی برای آب گرفتن با سبوهای خود به ساحل دریا آمدند.

آن‌ها سرود «بابولالی» را میخواندند و بدین‌گونه نادانسته نمک بر زخم دل نوازنده میپاشیدند.

نوازندۀ بینوا خاطرۀ شیرین و مرارت‌انگیزی از این دوشیزگان و آن سرود با خود داشت.

پس به یاد آن روزهای فرخنده سرشک از دیده جاری ساخت تا بدینگونه از سوز و التهاب داخلی خود کاسته باشد.

اما عشق آتشیست که چون یک مرتبه روشن گردید هیچ نمیشود خاموشش ساخت.

اشک آن موهبت بزرگ خداوندیست که تا اندازه یی از سوز و گداز داخلی میکاهد، اما نمیتواند از عهدهٔ اطفای آن به درآید.

قطرات اشک نینواز پی هم روی نی چکیده میرفت و بر تأثیر نواهای آن میافزود.

او همهٔ آن دختران را میشناخت اما خود شناخته نمیشد.

سه سال آخر را بیش‌تر از ده سال ناتوان ساخته بود.

آن وقت جوان قشنگ و رعنایی بود که دل اکثر این دوشیزه‌گان در دام عشق میتپید.

اما امروز ریش انبوه، لباس ژنده و رنگ زردش او را در انتظار ناشناس جلوه میداد.

او نی مینواخت و دختران در حالی که به صورت غیرارادی افسرده شده بودند به ناله‌های جگرخراش نوازنده که ظاهراً از زبان نی بیرون میجست گوش فرامیدادند.

نی همانطوری که ساده‌ترین آلات موسیقی است و شاید اولترین آن‌ها نیز باشد تأثیرش بر طبع آزادگان بیش‌تر از جمع آلاتیست که دست بشر بعداً به اختراع آن مبادرت ورزیده است.

از خصوصیات مهم نی یکی اینست که آهنگ غم را پر تأثیرتر از نواهای شادمانی مینوازد.

خشکه‌های بزرگ ممکن است روزی زیر آب شوند، دریاهای خروشان شاید روزی خشک گردند. کوه‌های سر به فلک کشیده امکان دارد وقتی در اثر عوارض طبیعی از بین بروند.

اما آتش عشق وقتی در قلب کسی روشن گردید هرگز محوشدنی نیست، جز در هنگام مرگ یا با آب وصلت.

از همین جا بود که تأثیر نواهای نی روی هم رفته زیادتر شده میرفت و دل‌های رقیق دختران دهاتی را مبتلا به غصه و غم میساخت.

آن‌ها در حالی که از این غم و غصه حظ فراوان میبردند همانطور هم فراوان اشک میریختند. اما معلوم نبود که علت این اشک ریختن چیست؟ فقط غریزهٔ مخصوصی در برابر آهنگ نی آن‌ها را به این امر وامیداشت.

قلبی که صدق و صفا در آن حکم فرمایی دارد خیلی هم زود متأثر میشود و بر سر رحم میآید.

در بین دخترها یکی هم «بیگم» بود که بیشتر از همه با چشمان کنجکاو خویش در چهرهٔ نوازنده خیره مینگریست و هنوز آهنگ نی قطع نشده بود که قلبش به تپش افتاد- آیا او نینواز را شناخته بود؟

بیگم در حالی که چیزی زیر لب زمزمه میکرد سبوی خود را برداشته جانب دهکده بنای دویدن را نهاد. دیگر دوشیزه‌ها نیز از عقبش به راه افتادند.

اما نینواز مانند اینکه چشمش چیزی را نمیدید و گوشش هیچ آوازی را غیر از آواز نی نمیشنید ملتفت رفتن آنان نگردید و همانطور اشکریزان مینواخت تا عقده راه گلویش را گرفت.

این وقتی بود که هوا نیز تاریک شده بود پس نی را کنار گذاشت و در حالی که چشمانش جانب نقطهٔ مجهولی دوخته شده بود با خود میگفت: «خوب شد این دخترها مرا نشناختند، اما ای کاش گلالی نیز با آن‌ها میبود!!

میدانم آن بیچاره نیز دور از من و در کنار آن پیرمرد دیو سیرت در کمال رنج و شکنجه به سر میبرد.

خداوند انتقام ما را از پدر و مادر گلالی که دختر جوان خود را محض به غرض تحصیل پول به مرد هفتادسالهٔ فروختند، به فجیع‌ترین صورت کشید، چه یک سال قبل در اثر زلزلهٔ شدید هر دو زیر سقف خانه شده زندگی را بدرود گفتند.

اکنون که من از دوری و غم دختر آن‌ها آواره شده‌ام کاش لااقل گلالی در کنار مرد جوان و خوش اخلاقی که میتوانست او را خوشبخت سازد به سر میبرد!!

من که از غم عشقش آواره شدم خدا میداند او چه حال دارد؟! حالا که...

نینواز هنوز آخرین کلام خود را به پایان نرسانده بود که دستی روی شانه‌اش گذاشته شد.

با تعجب سربرگردانید و در زیر انوار آبی رنگ ماه چهرهٔ خزان رسیده گلالی را دید که تبسم ملیحی آن را زینت میبخشید.

نینواز که از فرط تعجب و پریشانی و خوشی نمیدانست چه کند و چه بگوید وقتی «بیگم» را نیز در عقب گلالی استاده دیدند قلبش از خوشی شگفت. بیگم میگفت:

«اکنون که دیگر کرم‌های گور از کالبد گندیدهٔ سیدال آن مرد حقه‌باز و ظالم- شوهر گلالی- سد جوع میکنند سعادت جاوید را برای شما تبریک میگویم.»

***

یک هفته بعد همان جا در کنار دریاچه روی شن‌های سرمه‌سا و نرم که در زیر اشعه آفتاب به سان الماس میدرخشید و چشمک میزد، نینواز جوان و گلالی در کنار هم نشسته میسرودند و دیگر دخترهای دهاتی نیز سرود آن‌ها را تعقیب کرده توام با آهنگ سرود انگیز نی میخواندند، اتن میکردند و به سعادت آن جفت زیبا رشک میبردند

قلب پدر

مردی که جان شیرین را فدای فرزند خود ساخت

واقعه یی است حقیقی که چندی قبل در یکی از کوچه‌های کابل به نام باغ علیمردان اتفاق افتاده است.

قلبی که برای دیگران نسوزد نباید قلبش نامید.

دلی که در آن رحم و مروت موجود نباشد بهتر است توتهٔ فولادش خواند.

حس شفقت و مهربانی از مزایای مخصوص انسان است که موجودیت عقل را در وجود بشر میتوان از آن روی آن حدس زد.

شاید شما داستان «قلب مادر» را خوانده یا شنیده باشید.

آیا میتوانید تعیین نمایید که تا چه اندازه بر روح پاک شما تأثیر انداخته است؟ اما این یکی دیگر افسانه نبوده واقعه یی است که در خود شهر کابل اتفاق افتاده است.

ساعت ۱۱ شب بود. مردان و زنان، اطفال و نوجوان همه با دل‌های شاد و دهن‌های خندان به خواب رفتند. فردا روز جمعه بود و بایستی بعد از شش روز کار و زحمت، روزی هم به تفریح خوش‌گذرانی بپردازند، اما زحمت و تکلیف بیچارگان پایانی ندارد.

تنها شیرعلی و خانمش بیدار بر بالین طفل محتضر خود نشسته بودند و مانند ابر بهاری اشک میریختند. حال جگر پارهٔ آنان دقیقه به دقیقه رو به خرابی میرفت.

محمدانور طفلک سه ساله که از ناجوری نه روزه تمام قواش به تحلیل رفته بود در مراحل آخرین زندگی جز ناله‌های ضعیف و کوتاه نمیتوانست از خود بروز دهد.

طفلک هم چنان از شدت درد دست و پا میزد و پدرش در حالی که یک دست بر بالین جگر پاره‌اش داشت با دست دیگر قلب خود را مالش میداد، زیرا هر لحظه گمان میبرد قلبش از شدت درد میخواهد از صندوق بیرون شود، تا از تحمل این همه جور و شکنجه فارغ‌بال گردد.

وقتی خداوند آتش غم را در سرشت بندگان خود آغشته ساخت چشمهٔ پر فیض اشک را به آن علاوه گردانید، تا آن التهاب را با این آب فرونشاند.

اما اکنون که دیگر اشک در چشمان پدر و مادر انور باقی نمانده بود چاره یی جز این نداشتند که بسوزند و بسازند. آن پدر بیچاره بعد از مرگ انور با کدام طفل دیگر بنشیند و از خنده‌های طفلانه‌اش، مصایب طاقت‌فرسای روز را فراموش کند؟! انور برای شان مایهٔ تسلی بود. انور ثروت و سعادت پدر خود بود.

وقتی علایم نزع بر انور هویدا گردید، پدر ستم‌دیده قوهٔ تفکر و تعقل خود را از دست داده بود و فقط مهر و محبت فرزندی در قلبش موج میزد- پس دست به دعا برداشت و گفت:

ای خداوند بزرگ! من تو را میپرستم و به قدرت تو ایقان دارم، تو جمله اسباب سعادت را از من بگرفتی و در کلبهٔ فقر به منزلتم بنشاندی. اما من به قسمت خود راضی بودم و هیچ‌گاه ناسپاسی نکردم.

آنچه را از مصیبت و دردهای فراوان بر من نازل فرمودی با پیشانی باز پذیرفتم- زیرا تو مولای منی و من بندهٔ گنهکار تو هستم.

اما اکنون دیگر ای خداوند عالمیان من تحمل این آخرین شکنجه را ندارم.

من نمیتوانم مرگ فرزند دلبند خود را به چشم سر مشاهده کنم.

پس از تو نیازمندم تا به قدرت کاملهٔ خویش پیش از انور روح ستمدیدهٔام را بستانی!!!

آری ای خداوند بزرگ! ...

پدر دیگر نتوانست جملهٔ خود را به پایان رساند. آهی از دل پر درد کشید و بر زمین افتاد. خانمش تا میخواست چاره یی بسنجد و او را بر سر حال آورد که خون در عروقش خشک گردید- شیرعلی جان به جهان‌آفرین سپرده بود.

خانم بیچاره تا از بستن زنخ شوهر خود فارغ میشد و به پسر خود میپرداخت دید او هم دنیا را بدرود گفته است.

خوانندهٔ عزیز! قلم من از تمثیل وضعیت آن زن شوهرمرده عاجز است. خود بهتر از من میتوانید درآن باره تخیل کنید، زیرا من نیز واقعه را به چشم سر ندیده و بلکه شنیده، نوشته‌ام.

فردا دو جنازه یکی بعد دیگر از آن ماتم‌کده بیرون شد. در حالی که چند ساعت پیش از مرگ آن‌ها یک پول هم برای مرده‌داری‌شان موجود نبود.

جنازهٔ شیرعلی و فرزند دلبندش را به وجه احسن و آبرومندانه به خاک سپردند. مردمانی که در همسایگی شیرعلی به سر میبردند همه مخارج تجهیز و تکفین و خیرات او را به دوش خود گرفتند و همدردی بی‌مثلی از خود نشان دادند. خداوند به مادر آن طفل صبر جمیل عطا فرماید.

جوانک مدنی

آن صبح آقای «جوانک مدنی» خیلی زودتر از کهالی سایر روزها بستر خواب را ترک گفته لحظه یی چند فاژه کشید و آنگاه بکس لوازم حمام خود را که محتویات آن کم‌تر از بکس مشاطه‌ها نبود برداشت و عازم حمام گردید.

از آنجایی که حمامیان پول زیادی از این جور مردم به دست میآوردند هر یک برای جلب توجه «آقا» پیش‌دستی کرده هزار و یک نوع چرب‌زبانی مینمودند تا مگر باشد پری به کلاه «آقا» زده، پول تکت سینما را درک کنند.

نامبرده دو ساعت و نیم در حمام مانده آنقدر بر بدن نازک خود لیف زد و کیسه کشید که نزدیک بود پوست بدنش بشارد ؛ زیرا خود را برای شکاری پلنگی ساخته بود و دلش میخواست هر طوری شده خویشتن را خیلی قشنگتر از وجاهت طبیعی جلوه دهد.

از طرفی هم‌چون آن شکار را به زحمت زیاد رام گردانیده بود آرزو داشت کاری کند که بعدها او خود به دنبالش بیاید و دل در گرو عشقش بگذارد.

لهذا وقتی از حمام به خانه برگشت سرراست به اتاق خود شتافت و مقابل آیینهٔ قدنما قرار گرفت.

ابتدا قدری پودر و سرخی -اما به صورت غیرمحسوس- به روی خود مالیده لب‌ها را با رنگ سرخ قرمزی تر ساخت و بعد مشغول تمیز و روغن‌کاری موهای براق خویش گردید.

آقای جوانک مدنی در آرایش کاری مهارت زیاد داشت و لهذا وقتی پس از یک ساعت از مقابل آیینه دور شد به آسانی نمیشد او را شناخت که آقای جوانک

مدنی است. نامبرده در این وقت بیش‌تر به دخترهایی شباهت داشت که به حجلهٔ خود میروند.

آن روز آقا از بس شاد و خرم بود ناشتا هم خیلی کم صرف کرد و دستی به جیب برده چند روپیه به خادمه بخشید و زمزمه‌کنان در حالی که فکرش به آسمان‌ها اوج میگرفت از زینه‌ها پایین شد و راه جاده را پیش گرفت.

در بین راه هنگامی که با اشپلاق یکی از ریکاردهای فلمی را تقلید میکرد، زنجیر قشنگ نقره‌یی خود را نیز پی هم دور انگشت میچرخانید.

دستی را که در جیب پتلون داشت گاه گاه از جیب بیرون میکشید و همین‌طور به سان اکترهای سینما برخی حرکاتی اجرا میکرد که در نظر خودش موزون و دلربا مینمود.

وی در حالی که ثانیه پی هم از فکر دوشیزه «سیمین» فارغ نمیشد با خود میگفت:

این دختر شیطان خیلی مرا جور داد، پناه به خدا که این فرشتهٔ جمال در کجا پیدا شده و تحت تربیهٔ چه کسی بزرگ شده است که این همه در برابر همچو منی که در فریبکاری سرآمد روزگار هستم مقاومت نمود؟!

اما خیر به هر صورت اکنون که بالاخره در مقابلم رام گردید، اگر دنیا هم به دیگر روی چپه شود ان شاءالله در همین ملاقات اول چنانش گرویدهٔ خویش میسازم که کاملاً تسلیم من گردد، آن وقت دیگر من میدانم که چگونه باید انتقام در آفتاب ایستاده شدن‌های خود را از او بکشم.

هنوز سلسلهٔ خیالات آقای جوانک مدنی دوام داشت که خود را مقابل در ورودی باغ موعود یافت.

آنگاه قدم به داخل باغ گذاشت و چون دوشیزهٔ سیمین را در کنار یک نهال دید، قلبش از خوشی به سان غنچهٔ باغ شگفت و قامت مانند سرو راست کرد، قدم‌های کوتاه تر فرانهاد زیرا بدینگونه میخواست از رفتار کبک خرام پیروی کند، اما از آنجایی که میگویند زاغ رفتار کبک را تقلید کرد رفتارش خودش نیز از یادش رفت طرز رفتار جوانک مدنی نیز طوری شد که دوشیزه را به خندهٔ قاه‌قاه واداشت.

این خندهٔ سیمین روح جوان را شاد گردانید و چنان پنداشت که گویی معشوقه از ورودش آنقدر شادمان گردیده که نمیتواند از خنده خودداری کند.

لهذا همانطور ترنم کنان در حالی که عطر بدنش نگهت گلها را تحت‌الشعاع خویش قرار میداد، رفت و بعد از استعمال بعضی کلمات چاپلوسانه در کنار دوشیزه قرار گرفت. هنوز سخنان احوال‌پرسی معمولی به پایان نرسیده بود که به اصطلاح فیل جوان هوای هندوستان کرد و خواست معشوقه را ببوسد؛ اما هنوز به مقصد نرسیده بود که دست سیمین بالا رفت و سیلی محکمی به روی جوانک زد. آقا که هیچ گمان نمیبرد روزی چنین مورد استهزأ و توبیخ دوشیزه یی قرار خواهد گرفت همچو مار بر خود پیچید و تا میخواست گلوی محبوبهٔ آتشین مزاج را بچسبد که زیر باران مشت و لگد قرار گرفت.

موقع فرار گذشته بود بیچاره جوانک مدنی آنقدر از دست برادر و نامزد سیمین اذیت دید و لت خورد که بالاخره به مشکل توانست آنها را بر سر رحم آورد و از چنگ شان نجات یابد.

دوشیزه سیمین وقتی مطمین گردید بود که جوان دست از سرش برنمیدارد، او را به این باغ خوانده و بدینگونه با همدستی برادر و نامزد خود او را تنبیه کرد.

آنگاه آقا از باغ بیرون شده با وضع پریشان راه خانه را پیش گرفت. اما همین که به جاده رسید دستی بر شانهٔ خود حس کرد و چون به عقب نگریست فریبا یکی دیگر از جوانک‌های مدنی را دید که دهنش از خوشی به هم نمیآید. فریبا که متوجه اوضاع پریش آقا نشده بود آهسته چنین در گوشش فروخواند:

بیا برویم خانه ما، به خدا امروز شکاری پیدا کرده‌ام که به هیچ صورت با دیگران قابل مقایسه نیست .

جوان مصیبت‌دیده که هنوز هم متنبه نشده بود خیلی خوش شد از این که میتواند بعد از آن همه جور و ملال ساعتی هم کامرانی کرده درد گذشته را فراموش نماید، لهذا بی‌هیچگونه چون و چرا با فریبا به راه افتاد و همانطور شاد و خندان مانند اینکه هیچ بر سرش نیامده وارد خانهٔ رفیق خود گردید.

فریبا هنگامی که پردهٔ اتاق را کنار میزد گفت: این مرغ تازه به دام افتاده و بهتر است در این روز اول زیادتر مزاحمش نگردیم تا اندکی رام گردد. زیرا طبق گفتهٔ خودش او تازه شروع به این طور بازی‌ها کرده و نمیخواهد در مرحلهٔ اول کسی خلاف میلش رفتار کند.

اما جوانک مدنی با آن که ظاهراً تن به گفتهٔ فریبا داد در باطن با خود میگفت:

- من میدانم که چگونه باید از همجنس سیمین انتقام بکشم.

در این وقت که پرده بالا رفت و نظر جوان بر شکار افتاد نزدیک بود از شدت قهر و غصب قلبش سکته کند؛ لهذا مانند شخصی که گلولهٔ قلبش را شگافته باشد از تهٔ دل فریاد کشید:

- گلچهره! ای نوهٔ شیطان! ای نامزد کثیف و بی‌وفای من تو کجا و اینجا کجا؟! به تو کی اجازه داده که اینجا بیایی؟!....

دوشیزه پریچهره وقتی خود را در مقابل نامزد خویش یافت، خون در عروقش منجمد گردید و در دل گفت حالا چه خاک بر سر کنم و جواب این جوان رذیل را که خود در دریای فحاشی غوطه‌ور است چه بگویم؟! سپس مانند این که برق امید در مغزش جریان کرده باشد دفعتاً ذهنش روشن گردید و در حالی که میخواست اضطراب خود را پنهان دارد خندهٔ دور و درازی سر داده گفت:

- نامزد عزیزم! به جایی آمده‌ام که تو نیز وجود داری. امروز صبح وقتی اوصاف مذمومهٔ تو را از زبان یک عدهٔ هم‌جنسان خود شنیدم و به اندازهٔ زیاد تحقیر شدم، خواستم بروم نزد پدرت شکایت کنم تا تو را از اینگونه اعمال بازدارد. اما در بین راه با این جوان- فریبا- برخوردم او مرا به رفتن به خانهٔ خود دعوت کرد. من نیز که در آن وقت خیلی عصبی بودم با وی به راه افتادم زیرا میخواستم بدینگونه از تو انتقام بکشم اما همین که پایم را به داخل این اتاق نهادم مانند این که تازه ملتفت لغزش خود شده باشم از آمدنم با این جوان پشیمان شدم و به او پیشنهاد نمودم که نمیتواند خلاف میل من رفتار کند. او هم قبول کرد ولی باز هم به کمال جرات میگویم، تو حق نداری با من درشتی کنی زیرا من آنجا آمده‌ام که تو نیز آمده‌ای؟!

آنگاه آقای جوانک مدنی که از شنیدن اعتراضات نامزد خود کم کم روح مضطربش چار ناچار آرام شده میرفت وقتی بعد از تدقیق متیقن گردید که این اولین لغزش گلچهره است و هنوز منجر به بی‌عفتی نگردیده با وی از در آشتی پیش آمد و عهد نمود که بعد از این دیگر دست از اعمال ناشایستهٔ گذشته بازدارد و شوهر خوب و وفاداری برای گلچهره بارآید.

آقای جوانک مدنی یک هفته بعد با نامزد خود عروسی کرد و بعد از آن دیگر هیچ‌گاه از پی هوا و هوس خود نرفت. زیرا پند یکی از بزرگان را به یاد آورد که گفته بود:

هر آنکو چشم خیانت به ناموس دیگران میدوزد بداند که هر آیینه ناموس خودش نیز در خطر میباشد.

عدالت خداوندی

هر قدر فکر کرد چارۀ دیگری نتوانست بیندیشد، ناچار برای آن که رسوای خاص و عام نشود طفل نوزاد را برداشت و از خانه بیرون شد. راه قلعۀ ویرانه یی را که میدانست دهاتیان هر صبح و عصر از کنار آن عبور میکنند پیش گرفت. آهسته اما غیر مرتب مانند کسی که در عالم خواب راه برود، قدم برمیداشت. هنوز آفتاب به درستی طلوع نکرده بود و نخستین اشعۀ آن گوشه و کنار قلعه خرابه را روشن میکرد.

سلمه، طفل را در جایی که میدانست لااقل دو ساعت دیگر هم آفتاب بر آن نمیتابد و رهگذران هم در نظر اول میتوانند آن را ببینند نهاد و خود در حالی که اشک فرومیبارید بوسۀ پر مهری که از شدت یأس مانند شعلۀ آتش‌سوزنده شده بود از پیشانی جگرگوشۀ خویش برداشت و میخواست برود اما همین حرارت بوسه طفل معصوم را از خواب بیدار ساخت و به گریه انداخت. زن بینوا با ترس و لرز و اندوه بی‌پایان باز هم چند دقیقه مشغول گردید تا این که توانست آرامش سازد. آنگاه برخاست و در حالی که گمان میبرد قلبش را در آن ویرانه گذاشته است جانب خانۀ خویش- آنجایی که مادر پیر و رنجورش منتظر وی بود- روانه گردید؛ اما، هنوز در خانه ننشسته و دمی نیاراسته بود که موجی از غم و ندامت بر وی حمله آورد. او چرا باید طفل معصومی را که نتیجۀ لغزش خود او و خیانت دیگری است به دست مرگ بسپارد. گناه وی در این میانه چیست که بایستی تا پایان عمر از تفقد و دلجویی‌های مادر بی‌نصیب بماند؟! این فکر و بسی افکار دیگر مادر را واداشت که دیوانه‌وار جانب قلعۀ ویرانه برود؛ اما، چون به آنجا رسید اثری از طفل نیافت.

***

سلمۀ جوان سه سال پیش از این با حمید آشنا شد و مناسبات عادی‌شان بالاخره مبدل به عشق سوزانی گردید که روزی در چند لحظۀ بیخبری دختر

جوان را به آغوش حمید انداخت و اینک این طفل ثمرهٔ همان چند لحظه بیخبری بود. اما حمید وقتی از ماجرای حاملگی معشوقه‌اش اطلاع یافت سر از ازدواج با وی باز زد و دیگری را به حبالهٔ نکاح درآورد.

***

سلمه بعد از وقوع آن حادثه دل از دنیا برکند و مانند دختران تارک دنیا گوشهٔ خلوتی گزید و با مادر پیرش به زندگی بی سر و صدا، اما تلخ و کشنده یی پرداخت ... با نوک انگشتان نفیس خویش از راه بافت و دوخت گلدوزی و غیره هنرهای کاردستی پول درمیآورد و زندگی خود و مادر پیر خویش را اداره میکرد. اما در ضمن چنین زندگی مشمیزکننده که فکر ترک کردن جگر گوشه‌اش نیز هر آن مانند خنجری بر دلش میخلید نوازش‌های مادر آن سوزها را مداوا میکرد و از درد جانکاهش میکاست.

***

سه سال بعد از آن واقعه مادر پیرش نیز درگذشت و سلمه با خود تنها ماند. دیگر از مرد بیزار شده بود و دعوت چند نفر را که خواهان ازدواج وی بودند نپذیرفت تا این که در آن گذر نزد خورد و بزرگ و مرد و زن و مقام و منزلتی پیدا کرد و همه در وی که دختری متقی و پرهیزگار مینمود به دیدهٔ احترام مینگریستند.

***

سیزده سال بدین منوال گذشت. عصر یک روز موتری با یک نفر عابر تصادم نمود که بر اثر آن عابر مذکور زخم عمیقی برداشت. جوان زیبایی که پشت رل موتر قرار داشت ذریعهٔ پولیس گرفتار گردید و زخمی را به شفاخانه بردند.

جوان نام پدر خود را که از ثروتمندان شهر بود، معرفی کرد؛ اما، آن شخص در وقت تحقیق نتوانست دروغ بگوید و اعتراف نمود که این جوان فرزند حقیقی او نبوده پسر خوانده‌اش میباشد و در جلسهٔ مخفی پولیس اقرار نمود که او را سیزده سال قبل آن وقت که هنوز طفل یک روزه یی بیش نبود از قلعه ویرانه یی یافته و بزرگ کرده است. مرد ثروتمند برای آن که لطمه یی به احساسات جوان وارد نکرده باشد میخواست این موضوع مکتوم بماند؛ اما، خبرنگاران سمج روزنامه‌ها هر طوری بود از آن مطلع گردیده عصر همان روز تصویر مرد زخمی و جوان را با مختصر شرح زندگی جوان چاپ کردند.

***

وقتی یکی از این اخبارها به دست سلمه رسید، در نظر اول حمید را شناخت و چون از شرح زندگی آن جوان مطلع گردید دیگر نتوانست از رفتن به زندان خودداری نماید.

سلمه فرزند گمشدهٔ خود را یافته بود و اکنون که او را در زندان میدید بی‌آن که توجهی به محافظین داشته باشد در آغوشش کشید و سر و گردنش را با ولع زیادی میبوسید. جوان در ضمن آن که نمیتوانست از تعجب خودداری نماید، از آن بوسه‌ها لذتی بهشتی میبرد و گرچه در زندان و نسبت به آیندهٔ خویش بیمناک بود، قوت قلبی حاصل نمود و بی اراده شروع به بوسیدن دست‌های آن زن نمود.

***

حمید آخرین لحظات زندگیش را میپیمود که سلمه و فرزندش بر بالین وی رسیدند. مرد نابکار وقتی فهمید فرزند خود وی باعث مرگش شده است دیگر دنیا در نظرش تاریک شد. او از عدالت خداوندی و از این که مبادا فرزندش را

به جرم قتل وی محکوم سازند، بر خود لرزید؛ اما، در همان لحظه همینقدر توانست به مأمورین موظف بگوید که بی‌احتیاطی از خودش بوده و جوان را بخشیده است.

***

چون تمام مقررات ترافیکی نیز آن جوان را بی‌گناه میشمرد و مقتول نیز حق خود را به وی بخشیده بود بعد از چندی از زندان رهایی یافت؛ اما کار نیکی کرد که دست مادرش را به دست پدرخواندهٔ خویش داد.

فانتزی

گناه مشابهت

درست یک ماه بعد از عروسی جهت ادامهٔ تحصیلات به خارج رفت و چون دوازده سال بعد برگشت از مشابهت زیاد پسرش -که هشت ماه بعد از رفتن وی به خارج تولد شده و خبر تولدش را در خارج شنیده بود- با برادر خویش در شگفت ماند. گرچه در طول دوازده سالی که در خارج به سر میبرد نیز هر چند ماه بعد تصویرهایی از پسر نوزادش به وی میرسید، معذالک هیچ وقت متوجه این پایه شباهت نشده بود.

دیگر مسلم میدانست که برادرش به وی خیانت کرده و از زیبایی خویش در راه فریفتن خانمش که دختری جون و نو به شوهر رسیده و بعد هم بعد از یک ماه از شوهر جدا شده بود، سؤ استفاده کرده است.

وی بر عقل خود نفرین میفرستاد که چرا آن وقتی که میخواسته است به خارج برود این چیزها را فکر نکرده است. زن جوان و پسر جوانی که در یک خانه زندگی کنند، شب‌ها و روزها تنها باشند، شب‌های تاریک توفانی و شب‌های مهتاب را با هم بگذرانند، آیا خوف از تاریکی و توفان و یا کیف ماه و آسمان پر ستاره یکی هم عواطف و حسیات آنان را بر نخواهد انگیخت و وادار به لذت‌جویی و خیانت‌شان نخواهد کرد، هیچ وقت هم دنبالهٔ سخن شان از مسایل عادی به روابط جنسی نخواهد کشید و غریزهٔ حیوانی و جوانی را در آنان تحریک نخواهد کرد؟!

او فکر میکرد که چرا همان‌وقت‌ها- پیش از مسافرت به خارج- این استدلال‌ها را نکرده و خانم خود را به خانهٔ پدرش نفرستاده است که تا آمدن وی از خارج همان جا زندگی کند.

اما این هم دلیل شده نمیتوانست، زیرا اگر خانم را به منزل پدرش هم میفرستاد برادرش به نام این که برادر شوهرش است همان جا جهت احوال‌گیری به ملاقاتش میرفت و برای اجرای پارهٔ کارهای فامیلی او را از خانهٔ پدرش میکشید به خانهٔ خود میآورد و چون قبلاً با هم ساخته و بافته بودند در آنجا مرتکب خیانت میشدند. یا خانمش به عنوان این که دیر شده است از خانه و جایداد شوهر خود خبرگیری نکرده نزد برادر شوهر خود میرفت و با هم میآمیختند. به هر صورت در حالی که آن‌ها مصمم به خیانت شده بودند، خیانت میکردند و پیشبینی‌های او نمیتوانست مانع آن شود.

اگر هم به خارج نمیرفت و این چانس را برای حفاظت خانمش از دست میداد یک لحظهٔ کوتاه غیبت او هم کافی بود که خیانت صورت بگیرد و طفلی که اکنون مایهٔ عذاب او بود به وجود بیاید.

آیا زن‌های دیگر کم بودند که برادرش چشم خیانت به ناموس او دوخت و آیا برادر او نمیتوانست با آن همه دولتی که از پدر برای شان مانده بود برای خود زن بگیرد و از ارتکاب خیانت به برادر مصون بماند؟!

کسی که دوازده سال در خارج به سر برده و در ظرف این مدت طولانی به پاس حقوق زنش به اصطلاح دست از پا خطا نکند یکباره چون به وطن برگردد و اوضاع را از آن قرار ببیند چه خواهد کرد؟! به جای امانت خیانت دیدن حوصلهٔ هرکسی را سر میبرد آن هم در چنین موارد. از این رو او نیز تصمیم به انتقامی خونین گرفت.

***

صبح بود او در باغچهٔ منزلش قدم میزد و فکر میکرد که چگونه میتواند آثار این ۳ قتل را مکتوم سازد- زن، برادر و طفل خود را که نتیجهٔ خیانت زن و برادر خودش بود.

آری او این ۳ موجود جاندار را بی‌جان ساخته بود و اکنون میاندیشید که چه کند؟! جنازه را چطور از بین ببرد و بعد به جواب خویشاوندان خود و اقارب زن خود که لابد چند روز بعد از غیبت آن‌ها مشوش میشوند و علت آن را از وی میپرسند چه بگوید؟! آیا این دلیل که اینان قربانی خیانت خود شده‌اند آنان را قانع خواهد کرد؟! در این صورت اگر هم زن و برادرش مستوجب مرگ بودند، گناه آن پسر دوازده ساله چه بود او که گناهی نداشت؟!

اما هر چند بیش‌تر بر مغز خویش فشار میآورد کمتر موفق به یافتن راه حلی میشد؛ تا این که صدای تک‌تک دروازه عجالتاً او را از فکرهای دور و دراز منصرف سا خت و دروازه را باز کرد.

این یکی داکتر فامیلی‌شان بود که برادرش را تحت تداوی خویش داشت. داکتر خود را معرفی کرد و احوال برادر او را پرسید. او با آن که دستپاچه بود و نمیتوانست خشم و وحشت خود را پنهان سازد، از مشاهدهٔ داکتر و شنیدن این که برادرش از زمان مدیدی به این طرف تحت تداوی وی بوده است غیر از ترس و وحشت یک حس دیگری او را به لرزه درآورد که آن حس بر خودش نیز مجهول بود.

گرچه داکتر متوجه پریشانی حواس او بود و میدانست غضبناک و متوحش است، معذالک به روی خود نمیآورد و لازم نمیدید راجع به امری که مربوط به حیات شخص دیگری است تفحص نماید؛ لذا بکس خود را گشود و در حالی که مشغول مرتب کردن سامان بود گفت: چون وقت کم دارم خواهش میکنم برادرتان را زود بفرستید تا بتوانم زودتر رخصت شوم ... اما تعجب داکتر

وقتی بیشتر گردید که مشاهده نمود او بعد از شنیدن این سخن از جای نجنبید و همانطوری که خیره جانب تصویر برادرش مینگریست چشم از آن برنمیداشت. داکتر دو مرتبهٔ دیگر هم گفتهٔ خود را تکرار کرد و چون هیچگونه عکس‌العملی در برابر گفته‌های مکرر وی از او سر نزد، معتقد شد که جوان بیچاره مبتلا به جنون شده است؛اما، در همین لحظه او در حالی که هنوز هم چشم از تصویر برادر برنمیداشت پرسید:

- آقای داکتر آیا لطفاً میتوانید بگویید برادرم مبتلا به چه مرضی بود؟!
داکتر که تا آن لحظه فکر نمیکرد برادرش از این مریضی وی بیخبر خواهد بود، در تعجب فرورفت اما بعد چون ملتفت شد این شخص تازه از خارج برگشته است، از تعجب وارست و گفت:

- آقا! برادر شما عقیم است؛ اما، امیدوارم بعد از یک سلسله معالجات طولانی صحتیاب شده و بتواند از دختری سالم، صاحب فرزند گردد!!
داکتر بعد از شنیدن این سخن متوقع بود او از جایش برخیزد و برادر خود را نزد وی بفرستد؛ اما، با کمال تعجب ملاحظه نمود که این سخن تأثیر ناگواری در جوان کرد چنانچه نالهٔ دلخراشی کشید و بعد مدهوش روی زمین افتاد.

خادمه

آن روز چو وارد منزل شدم و طبق عادت همیشگی سرراست به اتاق خود رفتم و وارد آن گردیدم در همان نگاه اول به تحول محسوسی که در اتاقم رخ داده بود ملتفت شدم. عادت داشتم که بعد از فراغ از درس، اول به اتاق خواب میرفتم، آن‌جا کتاب‌هایم را روی میز کوچک مینهادم و چند دقیقه روی بستر میافتادم تا خستگی‌هایم رفع گردد. پیش از این چون وارد اتاق خواب میشدم در زمستان بخاری برقی و در تابستان بادپکهٔ برقی را چالان میکردم، اما آن روز بادپکه ریشن بود و الماری کتاب‌هایم که خاک‌های چند روزهٔ آن پاک شده بود برق میزد. جای خوابم آنقدر مرتب به نظر میرسید که حتی در مکاتب لیلیه هم چنین نظم و نسقی نمیتوان یافت. یکجوره بوت دیگرم که بیرنگ و گل‌آلوده شده بود و از همین سبب چند روز میشد آن را نپوشیده بودم وقتی الماری لباس‌هایم را باز کردم سویم چشمک زد. شیشه‌های دروازه و پنجره‌ها چنان صاف و تمیز مینمود که گویی شسته شده باشد. وقتی روی بستر افتادم و چشمم بر تصویر قدنمایم افتاد آن را نیز خیلی پاک و صاف یافتم.

چون میدانستم پدر و مادر و حتی دو خواهر جوانم هرگز اینقدر وقع به زندگی من نمیگذارند و به همان اندازه یی که مرا در زندگی‌ام آزاد گذاشته‌اند به خوبی و بدی آن هم علاقمند نیستند. هر قدر کوشیدم نفهمیدم تازه چه کسی اینقدر به زندگی من علاقمند شده است.

راستی فراموش کردم، خوانندگان عزیز را تا اندازه یی وارد طرز حیات فامیلی خویش سازم: پدرم مرد ثروتمند و با نام و نشانی بود که آن وقت‌ها با یک پسر و دو دخترش در قصر زیبا و وسیعی زندگی میکرد. «آن وقت‌ها» برای این گفتم که هر دو خواهرم اکنون شوهر کرده‌اند و من نیز طوری که در پایان مینگارم

صاحب زندگی مستقلی هستم. پدرم به رحمت ایزدی پیوسته و مادرم با یکی از دخترانش به سر میبرد. اما آن وقت‌ها که پدرم زنده بود و همهٔ ما در یک قصر زندگی میکردیم، همچنانی که هر یکی از دو خواهرم سالون، اتاق طعام‌خوری، مطالعه، لباس‌پوشی، اتاق خواب و تشناب داشتند، من نیز جز اتاق مطالعه تمام اینگونه اتاق‌ها را در اختیار داشتم. من خوشتر بودم که روی بسترم بیفتم و کتاب بخوانم از این رو احتیاجی به اتاق مطالعه حس نمیکردم.

ما هر سه در زندگی خویش آزاد بودیم. در احاطهٔ خود به سر میبردیم و فقط بعضی شب‌ها و روزهای اختصاصی با پدر و مادرمان روی یک میز نان میخوردیم. در غیر آن صورت خادمه‌هایی که هر نفر آن برای یک نفر ما خدمت میکرد، نان‌مان را از آشپزخانه به اتاق ما میآورد و ما اکثر با دوستان و گاهی هم به تنهایی نان میخوردیم.

از حیث پذیرایی مهمان آسوده بودیم زیرا همینقدر کفایت میکرد که لااقل دو ساعت قبل، از تعداد میهمان خویش و از نوع غذایی که بایستی طبخ گردد به آشپز خبر بدهیم. دیگر همه جنجال آن به دوش آشپز بود و ناظر معتمد موظف بود بی چون و چرا خرج مهمانان را به آشپز بدهد. اگر راست بگویم چنین زندگی برای کسانی که وارد آن نیستند و یا این که توانش را ندارند خیلی خوب جلوه خواهد نمود. اما چون صفای محبت خانوادگی را از بین میبرد و یک نوع بیگانگی و کم‌علاقگی بین اعضای فامیل بوجود میآورد، من از آن بیزار بودم و بسیار دلم میخواست که کاش پدرم مرد متمولی نمیبود تا مجبور میشد برای حفظ موازنهٔ اقتصادیاتش ما را در یک اتاق در حضور خود و مادرم نان بدهد هر روز و هر شب با هم نزدیک بنشینیم، صحبت کنیم، درد دل کنیم، بخندیم ، راجع به آینده گپ بزنیم و بالاخره مانند اکثر والدین و فرزندانی که در فامیل‌های متوسط با کمال خلوصیت و محبت زندگی میکنند، باشیم.

مناسبات من با خواهرانم نیز خشک و رسمی بود طوری که هیچ‌گاه و بدون اطلاع قبلی به اقامتگاه یکدیگر وارد نمیشدیم.

به هر کدام ما سرمایه یی تخصیص داده شده بود که اختیار مطلق آن را پدر ما داشت و ما میتوانستیم مفادش را هر طوری که دلمان خواسته باشد به مصرف رسانیم؛ از این رو هیچ‌گاه محتاج نمیشدیم برای گرفتن جیب خرچی به پدر یا مادر خود مراجعه نماییم.

***

آن روز در جمیع امور تنظیف اتاق سلیقهٔ خاصی به خرج رفته بود و همه چیزها تمیز و مرتب به نظر میرسید. هنوز در اتاق خواب بودم که شنیدم نان روی میز چیده میشود؛ اما این مرتبه نه آوازی بلند میشد و نه هم زیاد صدای به هم خوردن ظروف به گوش میرسید، چون کاملاً آمادهٔ صرف طعام بودم به اتاق نان‌خوری شتافتم ولی به جای خادمهٔ دیروزه که چندی میشد دست به دزدی زده بود، خادمهٔ دیگری را دیدم که با حجب سلام گفت و جواب سلامش را نیز به ملایمتی شنید. بعد خبر شدم مادرش این دختر را نزد مادرم آورده و خواهش کرده ا ست در خانهٔ خود قبولش کند، چون با همه اختیارات حق نداشتیم خادمه‌ها را خود ما مقرر و عزل کنیم مادرم که یکی دو مرتبه از دزدی‌های خادمهٔ سابق نزدش شکایت کرده بودم این یکی را به جایش گماشته بود.

این خادمه پیراهن چیت پاکیزه یی در بر داشت که پیش‌بینی روی آن را میپوشانید. یک چادر سفید و کم عرض هم موهای سیه و انبوهش را میپوشانید. آن روز با اشتهای کامل نان خوردم و بعد از صرف چای و میوه به خواب عمیقی فرورفتم. ساعت چهار بعد از ظهر خادمه بیدارم ساخت. در حالی که وسایل استحمام را آماده کرده بود و بعد نیز وقتی از حمام فارغ شدم

چای مطبوعی روی میز انتظارم را میکشید. عادت داشتم هر روز یک مرتبه برای رفع عرق و گرد و غبار راه، جانم را بشویم؛ اما بعد از این کار چون مونسی در خانه نداشتم اکثر بیرون میرفتم و اوقاتم را در منزل یکی از دوستان و یا سینما و صحنه سپری مینمودم. از کافه خیلی بدم میآمد و از وقت هوشیار شدنم به بعد هیچ به یادم نمیآید که روزی در هوتل نان خورده باشم. اصلاً نان این هوتل‌ها قابل خوردن نیست، چه از لحاظ کیفیت و چه از لحاظ کمیت. گذشته از این نان هوتل برای کسانیست که نمیتوانند به خانه‌های خود برسند و غیر از این چاره یی ندارند.

ولی امروز بعد از صرف چای فقط چند دقیقه در باغچهٔ منزل قدم زدم و بعد از آن میل شدیدی برای این که روی بستر افتیده مطالعه کنم در خود احساس نمودم. گرچه کتاب‌های مورد میل من از چند جلد تجاوز نمیکرد، هر وقت یکی از آن کتاب‌ها را برای مطالعه از الماری میگرفتم گرد و غبار از لای آن روی لباسم میریخت؛ اما آن روز چون یکی از کتاب‌ها را برداشتم خیلی پاکیزه بود و چون به تازگی آن را خریده بودم و موضوعات بسیار دلچسب هم داشت تا وقت نان شب سرم از کتاب بالا نشد.

سایر خادمه‌ها یا از من میترسیدند یا این که اداهایی درآورده میکوشیدند خود را زیبا و دوست داشتنی جلوه دهند، در حالی که این یکی رفتاری خیلی مؤثر و در عین حال طبیعی و بی‌ساخت داشت.

نان شب را با آرامی و سلیقهٔ خوب روی میز چید. هر وقت چیزی به کارم میشد دیگر جای آن نبود که برای دومین مرتبه صدایم را بلند سازم. وقتی نامش را پرسیدم گفتم: مادرم مرا «شیرین» خطاب میکند در حالی که نام اصلی من «سلمه» است. از این سخن او چنان برمیآمد که گویی خود هم از این لقب راضی نیست؛ از این رو گفتم آری گرچه لقب شیرین است؛ اما، از بس زیاد شده شیرینی خود را از دست داده و مانند شیرینی‌های بوقلمون کم لذت بازار

گردیده و خوبست تو را سلمه بنامم. تبسم کوتاهی نمود و گفت هر نامی شما به رویم بگذارید آن را میپذیرم و بعد از اتاق خارج شد.

بعد از خارج شدن او این کلمه که گفته بود «هر نامی شما به رویم بگذارید آن را میپذیرم» با آهنگ ساده و جذاب او چندین مرتبه در ذهنم تکرار شد و فکر میکردم که یک نوع صمیمیت و حلاوت خاصی در این لهجه و صدا نهفته بود.

یک هفته بعد، دیگر همه رفقایم به من میگفتند که نشاطی یافته‌ام و دیگر آن افسردگی‌های سابق از روح و جسمم رخت بربسته است. دیگر مانند روزهای گذشته بعد از فراغت از کار رسمی روی جاده‌ها قدم نمیزدم؛ جز برای مشاهدهٔ فلم‌های بسیار توصیفی به سینما نمیرفتم؛ اکثر از دعوت رفقا و اقارب نیز سرباز میزدم و اگر خنده هم کنید باید بگویم که با آمدن بعضی رفقا به منزل خودم نیز قلباً رضایت نداشتم؛ در حالی که پیش از این جز وقت خواب شبانه دیگر تقریباً تمام اوقاتم در صحبت آنان سپری میگردید.

سایر خادمه‌ها حاضر میشدند در روزهایی که مهمان میداشتم با یکی دو تن از نوکرهای پدرم کومک کنند و چندان هم از مواجه شدن با مهمان باکی نداشتند؛ اما سلمه گذشته از آن که حاضر نبود با مهمان روبه رو شود، از صحبت و ملاقی شدن با نوکرها نیز شدیداً خودداری مینمود.

شاید اینگونه وضع خادمه برای دیگر بادارها تولید زحمت و عصبانیت بنماید، اما من بسیار خوش شدم و این فکر که سلمه یک دختر عادی نیست در من تقویه گردید. از گفتار و رفتار و کردارش نجابت و معصومیت احساس میشد. هیچگاه از خواهر و مادرم بدین پایه به زندگی و امور منزلداری خویش علاقمندی ندیده بودم.

یک ماه گذشت و در طول این یک ماه آنقدر با هم مأنوس شده بودیم که دیگر اختیار منزل و حتی کلید الماری‌ها و بکس‌هایم را نیز بدو سپردم. از این صمیمیت و یکرنگی‌مان پدر و مادرم نیز واقف گردیده به من گوشزد نمودند که

نباید بر خادمه یی این همه اعتماد داشته باشم؛ اما من آن‌ها را از نجابت و نیک نفسی سلمه مطمین ساختم؛ طوری که مادرم حاضر شد برای وی که این همه نجیب و وفادار است، نسبت به سایر خادمه‌ها امتیازی قایل شود.

مادرم با آن همه تبخر و وقارش روزی به منزل من آمد و اتاقی را تقریباً نظیر اتاق خواب خواهرم برای سلمه آماده ساخت و امر کرد چند جوره لباس فوق‌العاده نیز برای وی بسازند، تا این که بتواند در بعضی دعوت‌ها و عروسی‌ها با مادرم همراه باشد و به وی خدمت نماید. این امر گرچه برای من مایهٔ خوشی بود، اما چون گاه‌گاهی سرشتهٔ منزلم در غیاب سلمه برای مدت کوتاهی برهم میخورد، سبب ملالم نیز میگردید. گذشته از این گاهی حس میکردم که از دیدن سلمه خوش میشوم و غیبتش بر من گران تمام میشود. از داشتن اینگونه حسیات نسبت به خادمهٔ مان نیز متحیر میشدم و هیچ نمیاندیشیدم که روزی این علاقهٔ کوچک مبدل به علاقهٔ شدید و ناگفتنی خواهد گردید.

یک مرتبه که مادرم با همشیره‌هایم برای اقامت هشت روزه به یکی از دهات رفتند، تا اندازه یی به خاطر دوری سلمه رنج بردم که بالاخره خود نیز به آن ده شتافتم و در اولین برخورد با سلمه که اتفاقاً خواهرانم نیز حاضر بودند، نتوانستم از اظهار خوشی غیرعادی خویش خودداری نمایم. سلمه هم به نوبهٔ خودش گرچه از آمدن من بسیار راضی بود، اما چنان خودداری نمود که حتی من نیز در آن لحظه نتونستم به تغییر حالتش پی ببرم؛ بل که گمان کردم اصلاً به یاد من نبوده و فقط بحیث بادار به من احترام میگذارد و حالا که در خدمت مادرم میباشد مرا از یاد برده است. دو روز آنجا بودیم .

یک سال از این ماجرا سپری گردید. من که دیگر عزمم را جزم کرده بودم با سلمه عروسی کنم، این مطلب را به والدینم گفتم. امیدواری من در این راه بیشتر به مادرم بود، زیرا علاقهٔ زیادی به سلمه داشت و او را نمونه اخلاق نیک و کاردانی میدانست. و اما، او بعد از شنیدن پیشنهاد من چنان از جا دررفت که

قهر پدرم را تحت شعاع گرفت. اما، چون دیدند با تمام تهدیدات‌شان هنوز هم حاضر نیستم دست از سلمه بردارم مرا از میراث محروم ساخته و از منزلی که در اختیارم گذاشته بودند نیز بیرون راندند.

خوشبختانه چهار ماه قبل که فکر ازدواج با سلمه در من پیدا شد وقوع چنین روزی را نیز حدس میزدم؛ از این رو پولی که بتواند یک سال کرایه خانه و مخارج عروسی و سایر احتیاجات ما را پوره کند، از طرق مختلف گرد آورده بودم.

با سلمه از خانهٔ پدرم برآمدیم. خانهٔ کوچک و زیبایی به کرایه گرفتیم و مادر سلمه را نیز به آنجا خواندیم. عروسی‌مان خیلی مختصر و بی‌سر و صدا انجام یافت. گرچه از لحاظ مادی در مضیقه بودیم، زیرا اندوختهٔ ما کم‌کم خلاص میشد و معاشم هم چندان چیزی نبود، معذلک در سایهٔ محبت واقعی سعادتمند بودیم و از اقارب ما هیچ یکی حتی به صورت نهانی نیز سری به منزل ما نمیزد.

***

سیزده ماه بعد از عروسی اتفاق مهمی رخ داد که ما را متمولتر از پدرم ساخت.

مادر سلمه مریض شد و چون فهمید جز رمقی از زندگیش باقی نمانده، ما را به دور خود خواند و گفت:

طوری که فکر میکنید سلمه دختر من نیست، بلکه من زن فقیری بودم که کارم دایه‌گری بود. روزی یکی از ملاکین بزرگ احضارم نمود تا از طفلی که برادرزادهٔ وی بود نگهداری کنم و او را به نام این که دخترم است با خود نگهدارم و تا پایان عمر نیز این دختر از من باشد. چون داغ فرزند دیده بودم و کاکای طفل یکمقدار پول زیادی نیز به من میبخشید طفل را گرفتم و نزد خود نگه داشتم.

این دختر یگانه فرزند پدرش بود که هرگاه بزرگ میشد کاکایش میبایستی ثروت بی‌کران و املاک پدرش را به وی تسلیم کند. اما چون مرد طماعی بود طفل را به جای آن که مانند سایر کاکاها، خود تربیه کند به من سپرد تا به ترتیبی او را از خانه‌اش دور کند که نام و نشانش را از بین برده باشد.

اما اکنون که حس میکنم مرگم نزدیک شده است دیگر لازم ندیدم شما این همه در تنگ‌دستی بسر ببرید؛ زیرا آن طفل همین سلمه است که من شیرینش مینامیدم.

***

مادر خواندهٔ سلمه درگذشت و ما بعد از یک و نیم سال دعوی حقوقی بالاخره توانستیم میراث پدر سلمه را از کاکای نابکارش بگیریم و او را که مرد مزور و بی‌رحمی بود به دست قانون بسپاریم.

طرفه‌تر این که بعد از تصاحب میراث سلمه که زیادتر از دارایی پدرم میباشد والدین و تمام اقاربم نیز با ما آشتی کردند. از اینجاست که باید گفت در این آخرالزمان پول حتی شفقت و عشق بی‌شایبهٔ پدری و مادری را نسبت به فرزندشان نیز تحت شعاع قرار میدهد.

ماجرای عجیب

خانهٔ ما از شهر بسیار دور است- تقریباً بین کابل و پغمان چیزی نزدیک‌تر به کابل در یک جایی که بایستی از پلوان‌های زیاد گذشت، از جوهای بسیار خیز زد و بعد به خانهٔ ما رسید. خودم که گاهگاهی شوق سینما یا تماشای شهر به سرم میزند و یا کاری دست میدهد وقتی از سرک تا خانه پیاده میآیم دیگر جانم از ماندگی به لب رسیده میباشد.

***

نیمه‌های یک شب تابستانی دروازهٔ ما به صدا درآمد. من با عجله سوی دروازه شتافتم- در این نیمه شب کی خواهد بود؟ آمدن کسی در آن وقت شب به خانهٔ ما سابقه نداشت. ترسیدم مبادا دزد باشد؛ لذا، از پشت دروازه در حالی که کمکی هم میترسیدم گفتم: کیست؟!

صدای مرتعش از آن طرف در، جواب داد منم «س». در را با زکن نزدیک است از گرسنگی و ماندگی ضعف کنم.

در را به روی «س» گشودم و او را که مانند برگ بید میلرزید به یکی از اتاق‌ها رهنمایی کردم. گرچه احتیاجی هم به راهنمایی نداشت؛ اما، چون بسیار ناراحت بود مجبور شدم تا جای نشستن نیز پا به پایش بروم.

***

گرچه هنوز درست ننشسته بود اما وضع پریشانش وادارام ساخت که بپرسم چگونه در این وقت شب به خانه ما آمده، موترش را کجا گذاشته و تا این وقت کجا بوده است؟

رفت و آمد ما بسیار زیاد بود؛ اما، هر وقتی که «س» میخواست منزل ما بیاید، قبلاً به من اطلاع میداد تا یک نفر را برای نگهداری تیزرفتارش به کنار سرک بفرستم؛ زیرا، در جایی که از سرک به خانهٔ ما راه جدا میشد، دکان و یا آبادی وجود نداشت.

دوستم قدری من و من کرد، اما بعد مانند آن که تصمیم گرفته باشد همه چیز را با من در میان نهد گفت: کمی صبر کن، اول برایم نان و آب و چای بیار تا هم سیر شوم و هم ماندگیم رفع گردد؛ آنگاه که به حال آمدم همه چیز را برایت میگویم.

خانمم را از خواب بیدار کرده و گفتم موتر «س» در کنار سرک خراب شده است و اینک مانده و کوفته به خانه ما آمده است و چون خیلی گرسنه میباشد باید چند دانه تخم‌مرغ برایش بپزی. خانمم تخم‌ها را پخت و «س» تا نانش را میخورد، چای نیز آماده گردید؛ اما، به خانمم اجازه ندادم در مجلس ما حضور بهم رساند؛ زیرا «س» خواهش نموده بود که بایستی تنها باشیم تا بتواند سرگذشتش را بگوید.

***

دوستم پای رو پا گردانید در حالی که دودهای متراکم سگرت را از دو سوراخ بینی و دهن کوچک خود بیرون میفرستاد؛ مرا، مخاطب قرار داده گفت:

- ببینم در بارهٔ من، چه فکر میکنی؟
- از این گپت چیزی نفهمیدم دربارهٔ تو چه فکر میکنم یعنی چه؟
- یعنی اگر کسی از تو بپرسد من چگونه جوانی هستم، بداخلاق هستم یا خوش اخلاق، دربارهٔ من چه تبصره خواهی کرد؟

با تعجب گفتم:

- میگویم «س» جوان لایق و خوش اخلاقی است که اخلاق قدما و تنور امروزه را دارد.
- نه دوست عزیزم این تعریف درست نیست؛ زیرا هم در قدما بدخلاق و هم در مردمان امروزی مردمان تاریک وجود دارد. فقط بگو چه فکر میکنی وضع من در برابر زن چگونه است؟
- اوه این که دیگر قابل تردید نیست تو آنقدر در این مورد ضبط نفس داری که اگر از این شوخی بدنبری میگویم شاید فاقد غریزه جنسی باشی. به راستی در محیط ما جوانانی مانند تو خیلی کم پیدا میشوند.

این گپ‌ها را من به مبالغه نگفتم. «س» به راستی جوان حاکم بر نفسی بود که از پی هوای نفس نمی رفت و به خوبی میتوانست بر آن غلبه جوید.

دوستم از شنیدن این سخن آه دور و درازی کشید و گفت : اما افسوس دوست عزیزم آن طوری که تو در مورد من فکر میکنی، شخص با اراده نیستم. این عقیده امشب به من دست داده است. راستی انسان گاهی به صورت غیرارادی خلاف عقیدهٔ خود نیز مرتکب کاری میشود. بعد به دنبال کلام خود افزود:

- شام دیروز از پهلوی یکی از ایستگاه‌های سرویس میگذشتم. طوری که خود هم میدانی عادت دارم در چنین مواقع چند تن را که موترم گنجایش داشته باشد، با خود برمیدارم و البته به آنانی که طفل نیز همراه میداشته باشند، حق اولیت میدهم. اما، این مرتبه غیر از یک زن شیک‌پوش کس دیگری به نظرم نرسید. چون هوای محیط ما را خوبتر از من میدانی حاضر شدم او را به سوار شدن دعوت نمایم. تنها همینقدر گفتم که برادرها موتر خالیست میتوانم چار پنج نفر را بردارم. آن زن در حالی که نمیکوشید روی خود را بپوشد سوار موتر شد و در سیت اول نشست.

دیگر از من روی نمیگرفت و مانند زنی که قسمت عمدهٔ عمرش را در خارج به سر برده باشد، با من مشغول صحبت‌های شیرین گردید. سخنان او آنقدر

لطف و جاذبه داشت که مرا به وجد درمیآورد. شاید یکی دو سال بزرگتر از من بود؛ اما، طوری با من صحبت میکرد گویی در پیش چشم او بزرگ شده باشم یا این که مقابل طفلی قرار گرفته باشد. مقصدم از کلمه طفل این نیست که به من وقعی نمیگذاشت. نه خیر میخواستم بگویم در قالب الفاظ احترامآمیز طوری با من صحبت میداشت که هیچ حس نمیکردم الفاظ و گفتارش خالی از صدق و صفا باشد. گرچه شب مهتاب بود، اما، چون او مشغول صحبتهای شیرین بود و میکوشید تمام ریزه‌کاری‌ها و خصوصیات یک گردش شب مهتاب را در کنار رود ... با الفاظ تمثیل کند، از موضعی که بایستی در آنجا پایین میگردید تا اندازه یی دور شدیم. راست بگویم آنقدر سخنان شیرین و صدای دلپذیرش در من تأثیر کرده بود که من نمیتوانستم حس نمایم که چقدر دور شده ایم.

وقتی او ملتفت شد از خانه‌شان خیلی پیشتر رفته‌ایم بی‌آن که مانند سایر زنان خود را ببازدی یا جار و جنجال و قال مقال راه اندازد با خونسردی تام گفت:

- اوه ببخشید چقدر این خاطره‌ها آدم را مشغول میکند؛ مثلی که خود هم متوجه نشدید من تیل موترتان را تمام کردم؛ زیرا، بایستی تقریباً یک و نیم میل پیشتر از این پیاده میشدم و اگر حالا بازگردیم برای شما بسیار تکلیف میشود ... راستی نپرسیدم کجا میرفتید؟

گرچه خود نیز از منزل دور شده بودم، مع ذلک یک حس باطنی بی‌آن که تصمیمی داشته باشم گفتم:

- چون شب مهتاب است و پغمان هم در چنین شب‌ها دیدنی میشود میخواستم ساعتی را در آنجا گذشتانده بعد به خانهٔ خود برگردم.

از این سخن من چهره‌اش شگفت و در حالی که دو سگرت- یکی برای خو و دیگری هم برای من- آتش میزد گفت: خوب است من نیز بدم نمیآید در چنین شبی پغمان را ببینم؛ اما بایستی زود برگردیم.

این سخن را با مسرتی آمیخته با حیرت شنیدم و کمی آهسته‌تر از سابق جانب پغمان روان شدیم. او موضوعات دیگری را مطرح بحث ساخت که به مراتب شیرینتر از آن موضوع بود ... برای اولین مرتبه در مقابل زنی قلبم به لرزه درآمد. دیگر قوهٔ ضبط نفسم را از دست داده بودم و حس میکردم که هرگاه کمی خود را به وی نزدیکتر سازم لذتی فراوان خواهم برد. او مرتب گپ میزد و مرا که لحظه به لحظه گرم‌تر میشدم بیش از پیش بی‌قرار میساخت. دیگر ملتفت نبودم که بایستی آهسته بروم تا وقت زیادی را دربر بگیرد. پایم فشار خود را روی اکسلیتر زیادتر ساخته میرفت و موتر با سرعتی سرسام‌کننده جانب پغمان پیش میرفت. یک مرتبه در شش صد متری چندلبایی، حیوانی در مقابل موتر ظاهر شد و مجبور شدم سخت برک بزنم. بر اثر این حادثهٔ ناگهانی وی تعادل خود را از دست داد و به آغوش من افتاد؛ خندهٔ کوتاهی نمود و پوزش‌خواهان گفت:

- ببخشید شما خوب برک زدید اما من نتوانستم تعادلم را حفظ کنم. باعث اذیت‌تان گردیدم!

گرچه تماس خیلی مختصر و آنی بود، مع ذلک آخرین قوهٔ مقاومت مرا نیز از بین برد و به کلی مدهوشم ساخت. در فاصلهٔ همین شش صد متر متباقی، دو مرتبهٔ دیگر هم بی‌آن که دلیلی داشته باشم، برک زدم؛ اما، بعد از آن برک خود را محکم نگه میداشت و اگر متمایل میگردید جانب دروازه بود، نه سوی من.

***

تپه و باغ عمومی را یکی بعد از دیگری گشته و به طرف دره روان شدیم.

التهاب من هر آن بیشتر میگردید و تا به دره رسیدیم در آخرین حصهٔ دره آنجا دورتر از گل‌ها و فواره‌ها در زیر درختان کنار دریا هیچ انسان دیگر غیر از ما وجود نداشت.

هوا خوشگوار بود و نسیمی که از جانب دریا میوزید سردی بار میآورد؛ اما، در آن لحظات حس میکردم قلب و تمام بدنم را آتش گرفته است. خیلی تشنه بودم و میلی هم به آب نداشتم. اگر کسی در آن حوالی میبود میدید که دیدههایم مانند دیوانگان حرکت میکند.

نمیدانستم در کجا هستم و چه میکنم. نمیتوانستم حس نمایم که این حرکتم زشت و سبب اذیت زنی که به من اعتماد کرده است میشود و بالاخره برای خود من نیز ندامت بارمیآورد. به یاد دارم که من به طرف او با نگاههای آلوده میدیدیم و او با نگاههای معنی دار مینگریست و در حالی که تبسم از روی لبانش گم نمیشد پیوسته به من میگفت: تو را چه میشود؟ مگر شیطان در پوستت جای گرفته است؟ تو جوان ناسپاس نبودی. من آدم را خوب میشناسم و میدانم آن وقت که با تو سوار موتر شدم افکاری نامرغوبی در دماغت خطور نمیکرد ...

ولی من کجا میتوانستم به نگاههای او وقعی بدهم؟ در آن فرصت که دلم میخواست سرش را در آغوش گرفته و بوسههای آتشین از رخسارگان نازنینش بردارم مثل این که به ما فی الضمیرم پی برده بود باز هم خنده یی سر داد و گفت اینجا مردم در آمد و رفت هستند بیا از باغ خارج شویم ...

***

با سرعت سرسامآوری موتر میراندم تا این که چندین میل از پغمان دور شدیم موتر را متوقف ساخته، خواستم بوسه یی از او بستانم؛ اما، قبل از آن که بتوانم حرکتی کنم او دست به گلویش برد و گفت: خیلی تشنه ام. حلقم به کلی خشک شده، آیا نمیشود یک کمی آب از دریا لطف کنید؟ بیآن که مقاومتی کنم جانب دریا پیش رفتم؛ اما، هنوز دستم به آب دریا نرسیده بود که صدای حرکت اتومبیل به گوشم رسید و چون به عقب نگریستم موتر خیلی از من

دور شده بود. او که لابد دریوری هم میدانست، موتر را برد و مرا به سزایم رسانید. اما، من ا زاین پیش‌آمد اخیر خیلی مسرورم؛ زیرا، هرگاه او در نزدم میماند و من بی‌خودانه و مست و لایعقل به حرکاتی میپرداختم که منافی اخلاق و سرشت و وجدان و آبرو و حیثیت بود، بی شک وقتی به خود میآمدم از کردار خود، از آن یک حرکت منفور که صرف یک نگاه آلوده به طرف او بود به خودم سختترین و شدیدترین مجازات و عقوبت را میدادم - مثلی که حالا هم از همان نگاه در فکر آنم ولی ...

دوستم وقتی سخنانش را به اینجا رسانید تکیه به کوچ داد و چنان به فکر فرورفت که خیال کردم خوابش درربوده است. چون میدانستم بسیار خسته شده است، دلم نخواست بیدارش کنم. برخاستم که اتاق را ترک بگویم؛ اما، دفعتاً دوستم چشم‌های سیه درشتش را بازکرد و آهسته گفت:

- کجا میروی بنشین خوابم نمیبرد. با تو مصلحتی دارم.

***

دوستم در حالی که به خوبی معلوم بود تأثرش نسبت به گم شدن موتر وی به خاطر عدم تسلط بر نفس و ضعف است، در پایان مصاحبهٔ مختصری گفت: اراده دارد به زودی عروسی کند و چون پرسیدم که آیا کسی را انتخاب کرده است در جوابم گفت:

- نخیر تاکنون حتی به فکر زن گرفتن هم نیفتاده بودم و فکر میکردم که میتوانم مدت مدیدی بی‌زن بمانم؛ اما شام گذشته بر من مسلم شد که نبایستی بی‌زن بمانم؛ زیرا، اگر یک دفعهٔ دیگر هم این وضع تکرار شود، برای من خیلی گران تمام خواهد شد. میخواهم اگر میسر باشد فردا نامزد شوم و یک هفته بعد عروسی کنم. میخواهم زنم تحصیل کرده و آزادمنش بوده ،پابند

چیزهایی که میدانی از آن بد میبرم، نباشد. البته عفت شرط اول است که حاجت به تذکر نیست.
او را بر این عزمش تبریک گفتم؛ زیرا، یگانه سخنی را که دوستم تا آن وقت بارها از من شنیده و وقعی به آن نمیگذاشته همین مسألهٔ ازدواج بود.

وقتی از گم شدن موتر سخن به میان آوردم، باز هم دود سگرتش را به هوا فرستاد و با یک نوع خلق تنگی گفت:

- میتوانم موتر را پیدا کنم؛ اما، چون جرأت مواجه شدن با آن دختر را ندارم، نمیخواهم در جستجوش بیفتم. گرچه قیمت موتر بالاتر از آنست که بتوان به کلی فکرش را از سر به در کرد؛ اما، اینقدر هم ارزش ندارد که یک مرتبهٔ دیگر با او مواجه گردم و او مرا با نگاههای تحقیرآمیز- نگاههای که بزرگترین عذاب وجدانی را برای من فراهم خواهد کرد، به طرف من میبیند.
***

دوستم اختیار انتخاب همسر آیندهاش را به پدر و مادر خود واگذار شد و آنها هم بعد از سه روز موفق شدند «س» را نامزد کنند. «س» به پدرش گفته بود که موتر را برای ترمیم گذاشته است؛ گرچه، پدرش او را به خاطر از دست دادن یک موتر ملامت نمیکرد؛ اما، هرگاه از اصل واقعه خبر میشد، دیگر کارش ساخته بود؛ زیرا، پدرش «س» را به سبب همین اخلاق نیکویش خیلی دوست میداشت و اختیار تمام دارایی خود را در زندگی خویش به وی داده بود. در این صورت هرگاه میفهمید پسر محبوبش حتی برای اولین مرتبه دچار چنین لغزشی شده برای وی خساره یی جبرانناپذیر محسوب میشد که شاید منجر به راندن یگانه پسرش از خانه میگردید.

سه روز بعد پیامی از خانهٔ خسر به «س» رسید مبنی بر این که میتواند ساعت پنج بعد از ظهر همان روز نامزد خود را مقابل درب ورودی منزل آنها ملاقات کند و با وی به گردش برود.

وقتی «س» به ولع و شوق تمام مقابل دروازۀ منزل خسر رسید، از حیرت و خجلت در جای خود خشک شد؛ زیرا، نامزد او همان دختری بود که او را بار ربودن موتر تنبیه کرده بود. میخواست برگردد؛ اما، پاهایش یاری نکرد؛ زیرا، دختر جوان در حالی که تبسمی مرموز و خیلی‌ها پر معنی بر لب داشت، دستی بر شانۀ او که نامزدش بود، نهاد و گفت:

- وقتی آتش و پنبه یکجا شود، غیر از حریق نباید انتظاری برد. در آن فرصت اگر تو نتوانستی بر نفس خود مسلط باشی این عدم تسلط تو از همین‌جا آب میخورد. لهذا من آن تقصیر تو را به روی این معذوریت عفو و نادیده میگیرم؛ ولی، امید دارم در آینده آنقدر بر نفس خود تسلط و اقتدار قایم بتوانی که با وجود این معذوریت، مرتکب کمترین عمل خلاف نشوی!!

داستان استقلال

صدای شیپور با هلهلهٔ وطنپرستان یک جا بلند گردید. زمری از خواب نوشین برخاست. فریضهٔ صبح را به جا آورد. لباس جنگ پوشید. شمشیر به کمر آویخت. آذوقهٔ مختصر خود را با پتک آب برداشت و آهسته جانب خوابگاه شیرین رفت. شیرین در خواب ناز فرورفته بود. لحظهٔ مشغول تماشا گردید. لب‌های یاقوت فام شیرین هنوز تبسم شبینه را از دست نداده بود. برق مروارید آبدار دندان‌هایش دل زمری را آب ساخت. دیگر یارای مقاومت نداشت جلوتر رفت و بوسهٔ دوامداری از لبان شکرینش برداشت.

از عروسی زمری و شیرین یک هفته میگذشت. دو دلداده بعد از تحمل زحمات فراوان شاهد کامیابی را در آغوش کشیده بودند.

زمری با قلب پر آرمان از دروازهٔ اتاق خارج شده پدر خود را دید که پشت در به انتظارش ایستاده است، سلامی داد و منتظر فرمان ایستاد.

پیرمرد سالخورده بعد از آن که با نگاه‌های نافذ سراپای پسر را وارانداز کرد با صدایی که از فرط ذوق و خوشی میلرزید گفت: فرزند دلبندم! برو خداحافظ و ناصر تو باد! ترا برای همین روز تربیه کرده بودم. بعد جانب گوشهٔ اتاق مقابل اشاره نموده چنین به سخن ادامه داد:

آن بیرق رنگین را با خود بردار. قوم غلجی انتظار تو را دارد. زود با مادر خود وداع کن او را تسلی بده فرزند عزیزم! در این معرکه بزرگ از خداوند کامیابی‌ات را میخواهم. تو از نسل پشتونی نشاید که پای ثباتت بلرزد. از توپ و تفنگ دشمن مترس. کامیابی با توست زیرا حق جانب توست و خداوند طرفدار حق است.

در حین ادای این کلمات گونه‌های پیرمرد افغان افروخته گردید، لهجهٔ سخنش تغییر نمود، پیش رفت و یگانه فرزند خود را در آغوش کشید. سر و رویش را غرق بوسه نمود. در حالی که اشک چون سیل از چشمانش فرومیریخت آخرین جملات خود را چنین به پایان رسانید: «برو پسر جان برای آزادی وطن خود جانبازی نما- یا فاتحانه و غازی برمیگردی یا شهید میشوی؛ در هر دو صورت دیدار خداوند و جنت برین از توست.»

آواز شیپور یک مرتبهٔ دیگر به گوش رسید. غلغلهٔ وطن‌خواهان فضای لایتناهی را مملو ساخت. مادر زمری به فرزند خود گفت: «شکر خدا که حق وطن را به جا آورده و چون تو فرزندی را تقدیمش نمودم. اکنون تو را به نام یک هدیهٔ گرانبها که بیشتر از جان خودم اهمیت دارد، به پیشگاه وطن مقدس تقدیم میدارم. فرزند عزیزم! یگانه خواهشم اینست که برو و با شیرین خداحافظی نما. تو او را در خواب گذاشته میخواهی بی خبرش به جنگ بروی. او دیوانه خواهد شد برو! ...»

زمری که میدانست وقت حرکت فرارسیده دیگر نتوانست منتظر تمام شدن الفاظ مادرش گردد، به آواز رسای خود گفت: « مادر جان! بگذار خواب باشد. میترسم گریه کند. چه زن‌ها دل نازک دارند و در چنین مواقع زود میگریند.»

آنگاه یاد چشم‌های پر اشک در میدان جنگ مرا اذیت خواهد نمود.

زمری سخن خود را به اینجا رسانده بود که دروازهٔ اتاق مجاور به شدت بازگردید. شیرین داخل گردید. چشم‌های سحرآمیزش از شدت خشم و غضب سرخ شده بود. با چهرهٔ افروخته و لب‌های لرزان گفت:

«زمری عزیزم! من تو را دوست دارم. اما عشق وطن شدیدتر از آنست. اکنون برو تا در راه وطن فدا شوی و یا موفق بازآیی. وطن احتیاج به تو و امثال تو

دارد. هرگاه از طرف من خاطرت پریشان باشد اینک از جانب من بیغم باشی...». این را گفته دفعتاً خنجری از زیر چادر خود بیرون کشیده بر بدن سیمین خود فروبرد. دیگر نتوانست چیزی بگوید. بر زمین غلتید. خون چون فواره از بدنش فوران داشت. بالاخره به مشکل توانست همین قدر بگوید که «بلی ما ... ما ... ما دخترها دل نازک داریم و در ...» سخن خود را به پایان رسانیده نتوانست زمری مجنونوار خود را به رویش افگنده بنای آه و ناله گذاشت و میخواست از شیرین بپرسد که در این موقع نازک چرا به چنین اقدامی متشبث گردید و خاطر او را مشوش ساخت که ناگاه در این وقت آواز شیپور برای آخرین مرتبه داخل اتاق شد و متعاقب آن صدای مارش به گوش صاحبان خانه رسید. زمری از روی بدن خون‌آلود شیرین برخاسته جانب میدان بزرگی که محل اجتماع جنگجویان بود رفت.

افتان و خیزان خود را به دستهٔ خود رسانید و خاطرش جانب شیرین نگران باقی ماند.

گرد و غبار فضای آرام و ساکت دهکده را استیلا نمود. جوانان مجاهد ترانهٔ ملی را میسرودند. زن‌ها و دوشیزگان از فراز بام‌ها میوه و گلهای سفید نثار جوانان میکردند. زمری با قلب شکسته پیشاپیش دستهٔ دومی راه میرفت- هر آن دلش میخواست بال کشیده زودتر به میدان جنگ برسد و اولتر از همه جان بدهد، زیرا پیکر خون‌آلود شیرین یک لحظه هم از نظرش دور نمیشد.

***

افغان‌های غیور با اسلحهٔ ناچیز و عزم آهنین داخل کارزار شدند. صداهای مهیب توپ و تفنگ دشمن محشری برپا نموده بود؛ اما پشتون‌ها وقتی داخل جنگ شوند، یگانه آرزوی‌شان فتح و پیروزی میباشد. شکست و عقبنشینی در خیال‌شان هم نمیگذرد. مرگ در نظر آن‌ها ناچیز و حقیر مینماید. هر قدر

مقاومت یا حملهٔ دشمن شدیدتر شود فعالیت پشتون‌ها زیادتر میگردد. صدای الله اکبر از هر گوشه و کنار میدان جنگ به گوش میرسید. افغان‌های خداپرست از شنیدن این آواز روح تازه میيافتند. زمری با دستهٔ مختصر خود مردانه‌وار میجنگید. او و پیروانش هر کجا هجوم دشمن را بیشتر میدیدند بدان سو میشتافتند. گلوله‌ها ناله کنان از بیخ گوشش میگذشتند، اما او همچنان میچکید. خاطرهٔ تلخ زخمی شدن شیرین علاقهٔ او را از دنیا بریده بود، لیکن به جای آن آرزوی دیگری در قلبش موج میزد و آن عبارت از این بود که، باری ببیند پشتون‌ها تحت بیرق واحد استقلال جمع گردیده و ترانهٔ استقلال را میسرایند. زمری همچنان مردانه‌وار میجنگید، تا این که بالاخره قبل از غروب آفتاب گلولهٔ گرم دشمن آخرین قوهٔ مقاومت را از کفش ربود. زمری چندین زخم برداشته و خون زیاد ضایع کرده بود. اما تا قوه داشت جنگ کرد و پی هم آواز الله اکبر از حنجرهٔ خون‌آلودش بلند میگردید. اکنون دیگر قوایش همه تحلیل شده جز مشتی گوشت و استخوان چیزی برایش باقی نمانده بود. جوانی از اقوامش خود را بر بالین او رسانیده از میدان جنگ بیرونش کرد و به دست پرستاران سپردش.

بعد از یک مدت طویل وقتی زمری برای اولین مرتبه پس از اغما و بیخودی چشم گشود، پرسید: از جنگ چه خبر است؟ فتح با کیست؟ پیرمرد پرستار که از حسن معالجه خود بر خویش میبالید با تبسم گفت: اینک بشنو جوانان ترانهٔ استقلال را میخوانند. خداوند طرفدار حق است. وطن عزیز ما در اثر مردانگی و جانبازی شما جوانان استقلال خود را حاصل نمود. از شنیدن این خبر خوش، زمری تبسم رضایت‌بخشی نموده درد دیرینه را از یاد کشید و به خواب شیرین فرورفت.

چند روز بعد یک بار دیگر پیرمرد- پدر زمری- آواز جنجگویان را در میدان مقابل خانهٔ خود شنید. به عجله بیرون شد. در مرحلهٔ اول زمری را دید که

بیرق سه رنگ سیاه، سرخ و سبز را برافراشته و با غازی‌های دیگر ترانهٔ استقلال را میخواند. روحش از خوشی لبریز گردید. مانند سایر مردمان به جای خود استاده مشغول تماشا گردید. اهالی دهکده همه از خانه‌های خود بیرون شدند. صدای خوشی و کف‌زدن‌های‌شان گوش افلاک را کر میساخت. بعد از آن که تمام مردمان دهکده خوشی‌های خود را یکجایی در میدان موصوف با کف زدن‌ها و اتن‌ها آشکار ساختند، با فرزندان خود به خانه‌های خودشان بازگشتند. هر کس به قسمت خود راضی بود و خدا را شکر میگفتند. از آن جمله پیرزنی که در دنیا جز یک فرزند چیز دیگری نداشت بعد از تحقیق دریافت که پسرش قربان راه وطن شده لذا با آواز بلند گفت: «خدا را شکرگزارم که با خون پاکت استقلال وطن را حاصل نمودی و مرا سرفراز ساختی. خداوند تو را در آن دنیا سرفراز سازد- مرتبهٔ شهادت بلند است خداوندا! تو روح پاک فرزندم را در بهشت برین جا بده».

زمری با قلب فشرده و خاطر افسرده داخل خانه گردید. مادر پیرش او را در آغوش کشید و بر پالنگی که خوابگاه شیرین بود نشانید. افکار زمری پراگنده و پاشان به نظر میرسید. بعد از چند لحظه پدر و مادرش هر دو از اتاق خارج گردیده او را با افکارش تنها گذاشتند. زمری همین که خود را تنها یافت اشک بی‌اختیار چون سیل بر رخسار زردش سرازیر گردید.

با خود میگفت: کاش شیرین زنده میبود، آن وقت دیگر آرزویی در دنیا نمیداشتم. بعد از گفتن این سخن چشمانش را سیاهی فراگرفت، سرش به دوران افتاد آه سوزناکی از سینهٔ پردرد بیرون کشید چشم‌ها را بر هم نهاد و دوباره به یاد شیرین فرورفت.

دفعتاً دستی را بر شانهٔ خود احساس نمود. همین که چشم گشاد از تعجب زیاد نزدیک بود قالب تهی کند. شیرین را دید که با تشت پر آب در مقابلش ایستاده و میگوید از میدان جنگ خوش آمدی، استقلال وطن مبارکت باد!

میدانم خیلی مانده شده‌ای. برخیز و پاهای خود را با نمک آب شستوشو نما. هر دو دلداده به آغوش همدگر افتادند. شیرین صحت‌یافته بود. صدای شیرین اطفال که ترانهٔ استقلال را در کوچه‌ها میخواندند به گوش‌شان رسید.

اشتباه

وقتی عروسی‌ام نزدیک شد با آن که نامزدم را خیلی دوست داشتم از دوری خواهرم فهمیه سخت در هراس بودم و چنان میپنداشتم که شاید این دوری باعث اندوه من و مریضی خواهرم گردد، زیرا ما هر دو خیلی با هم انس گرفته بودیم و این صمیمیت بر هیچ یک از افراد فامیل ما پنهان نبود.

***

هنگامی که بعد از شهرگشت مرا به حجله‌ام بردند، آخرین کسی که با من خداحافظی کرد و سر و گردنم را غرق بوسه‌های آتشین ساخت فهیمه بود. دیدم که اشکریزان از من دور شد و میگفت: خواهرجان من یارای یک ساعته دوری تو را نداشتم. بر من خیلی سخت میگذرد، اما خدا کنه که تو در آغوش شوهر مهربانت خوشبخت باشی.

از شنیدن لفظ شوهر به جای نامزد کیف و رخوت عجیبی توام با شرم و لرزشی خفیف بر من طاری گردید.

خواهرم به اصطلاح «مینوت» من بود. من سه سال بزرگتر از او بودم اما چهره‌های ما خیلی با هم شباهت داشت.

***

روز بعد از عروسی با آن که مروج است ناشتا را باید چند تن از مردان عروس خیلی بیاورند، خواهرم نیز با آنان بود. زیرا دوری دو روزهٔ من او را رنجور میساخت و نمیتوانست از این زیاده از من دور بماند.

آمدن فهمیه به خانهٔ ما روح جدیدی در من تولید کرد و تازه آن وقت لذت عروسی شدنم را فهمیدم که شب من و فهمیه با شوهرم روی یک خوان طعام خوردیم.

بعد از آن روز دیگر فهیمه در خانهٔ ما میبود. پدر و شوهرم هر دو به این امر موافقت داشتند زیرا همه میدانستند که سعادت من و خواهرم در غیر این صورت نمیتواند تأمین گردد.

وقتی دو ماه از عروسی ما گذشت، مادرم مریض شد و فهیمه ناچار به خانهٔ پدری برگشت.

***

در ضمن چند روزی که فهمیه به خانه رفت ، شوهرم نیز بنا بر ضرورتی عازم یکی از ولایات گردید.

افکارم پریشان و روحم ناقرار بود چه سنگینی نگاه‌های تند حکیم برادر شوهرم پیوسته مرا تحت فشار میگرفت. گاهی طرز این نگاه‌ها طوری میبود که بدنم را به لرزه میانداخت و جرأت نمیکردم بیش از چند لحظه‌یی با وی صحبت نمایم.

حکیم با آن که مانند برادرکلانش- شوهرم- خوش اخلاق بود اما هیچ نمیتوانستم خویشتن را قانع گردانیده نسبت به وی ظن بد نبرم. از نگاه وی دو چیز- یکی شوق آتشین و دیگری هم التماس و زاری-خوانده میشد.

گاهی هم که شبانه در اتاق خود میخوابیدم و از ترس نمیتوانستم پنجره‌ها را باز گذارم تا هوای سرد داخل اتاق گردد به شوهرم دشنام‌ها میدادم که چرا

حاضر شده است مرا با این برادر پررو و گستاخ خود تنها بگذارد، چه تمام شب صدای حکیم را میشنیدم که از یک پهلو به دیگر پهلو میغلتید و تا دیر زمانی خوابش نمیبرد.

من از این حرکات او میترسیدم و از این که مبادا شبانگاه بر بالینم بیاید و لطمه یی بر شرافتم وارد کند پنجرهها را از داخل میبستم و خود در حالی که از گرمی طاقت فرسای تابستان به تندی میتوانستم نفس بکشم شب را تا طلوع آفتاب بیدار میماندم و روز هنگامی که بر سر کارش میرفت میخفتم.

نگاههای حکیم مانند آن بود که مرا میبلعید و راستی همچنان بود چه هنگام صرف طعام ذرات ذوق و اشتیاق از چشمانش میبارید و گاهگاه چنان آتش درونیاش افروخته میگردید که تأثیر آن آشکارا در وجناتش خوانده میشد و رنگ گلگون او قرمزی شده عرق بر پیشانیاش مینشست.

***

آن شب حکیم بیقرارتر از سایر شبها بود و لذا بعد از آن که چند لقمه یی از روی مجبوریت فرو بردم به بهانه سردردی اتاق طعام را ترک گفته به خادمه فرمایش شریت دادم و به اتاق خواب خود آمدم.

هنوز تازه میخواستم لباسم را عوض کنم که دروازه باز شد و حکیم داخل گردید. او در حالی که با یکدست دروازه را محکم بسته و آهستهآهسته جانب من پیش میآمد خنجر برهنه یی هم با خود داشت. حکیم در حالی که خنجر مزبور را از زیر بالاپوشش بیرون میکشید گفت: اگر خواهشم را نپذیرفتید با این خنجر قلبم را میشکافم.

من از مشاهدۀ این منظره دیگر تاب و توان را از دست داده در دل صدها فحش به شوهرم دادم و تا میخواستم فریاد بکشم که اوضاعم از شدت پریشانی منقلب گردید، نفسم بالا نمیرفت و هنوز حکیم به یک و نیم قدمی من رسیده بود پشتم به دیوار رسید پاهایم لرزید، تکان قلبم شدیدتر شد و

آنگاه بعد از آن که دیدم تبسمی روی لبانش نقش بسته است از هوش دررفتم و روی زمین افتادم.

***

هنوز هم شب بود که به هوش آمدم و ملاحظه نمودم که سر و روی حکیم از عرق خیس شده مات و مبهوت جانب من مینگرد و گیلاسی از شربت در دست دارد.

سنگینی نگاه او هنوز هم مرا معذب میداشت کمی شربت در حلقم ریخت و سپس در حالی که خود باقی‌ماندۀ آن شربت را نوشید مکتوبی روی تخت خوابم نهاد و خود اتاق را ترک گفت .

فردای آن شب به خانۀ پدرم رفتم و دو روز بعد در حالی که شوهرم نیز از سفر بازگشته بود مکتوب حکیم را برای همگان قرائت کردم. فهیمه همچو پرندۀ سبک‌بالی از جای پریده اتاق را ترک گفت و آنجا دور از نظر دیگران اشک مسرت از گوشۀ چشم سترد.

***

دیگر نگاه‌های حکیم مرا معذب نمیساخت، زیرا دعوت او مورد قبول همه واقع شد و هجده روز بعد عروسی حکیم با فهیمه برپا گردید- آن وقت دانستم که شباهت زیاد من با خواهرم فهیمه باعث آن میشد تا حکیم در غیاب او خیره جانب من بنگرد و مرا نسبت به خودش که جوانی خوش اخلاق و راستکار بود مظنون گرداند.

اما گاهی هم‌چنان واقع میشود که اینگونه سؤظن‌ها بنا بر بی‌کفایتی و کم‌حوصلگی یکی از جانبین شالودۀ خوشبختی خانواده‌یی را بر هم‌زده، نفاق و خونریزی بار میآورد. بدین‌گونه بعد از آن با خواهرم در یک خانه زندگی میکردم و سعادت دایمی نصیب‌مان گردید.

زبان مادر

این پیرمرد با قامت خمیده، چشمان پرتأثیر و ریش انبوه پاغنده‌یی خود بیشتر از جوانان صاحب ذوق و شور است. زمستان هنگامی که جوانان در حجره گرد هم جمع میشوند پیرمرد نیز در وسط حجره کنار اجاق پر آتش روی کاه‌های خشکیده و نرم مینشیند و جوانان را با افسانه‌های خود سرگرم میسازد.

ذخیرهٔ افسانه‌های این پیر مرد خیلی زیاد است و طوری نشده که یک قصهٔ خود را تکرار کرده باشد. افسانه‌های او عموماً اجتماعی، اخلاق و تربیویست.

دیشب که من نیز حاضر بودم وقتی جوانان دهکده از ساز و آوازخوانی فارغ گردیدند، پیرمرد این افسانه را فروخواند:

در آن روزها هنوز طفلی بیش نبودم که شنیدم دزدی را بنابر ارتکاب عمل دزدی‌اش که چندین مرتبه مکرر داشته است، به دار میکشند. خود نیز مانند سایر مردمان بدانسو شتافتم. بعد از اندکی انتظار چند تن از سپاهیان، دزدی را که جوانی زیبا و تنومند بود به زیر حلقهٔ دار بردند. وی در حالی که نوکی از سبیل‌های تاب‌دادهٔ خود را در دست داشت، زیر لب چیزی میگفت. همه میپنداشتند که چون لحظات مرگش فرارسیده است دعا و درود میخواند. اما، همین که در انبوه جمعیت از پهلویم رد شد و جانب دار میرفت، حس نمودم که درود نمیخواند، بلکه الفاظ زشت و رکیک خود را به دست باد میسپارد تا به گوش مخاطبش برساند.

هیچ نمیدانستم که در پایان زندگانی و در لحظات مرگ چرا اینگونه مادر خود را به باد دشنام میدهد.

هنوز حلقه بر گلویش فرود نیامده بود که در مقابل سؤال اشخاص موظف پاسخ داد:

- بلی یگانه آرزویم این است که باری مرا به مادرم برسانید تا با وی خداحافظی کنم، زیرا این سفر خیلی طولانیست و دیگر شاید تا ابد او را نبینم.

از این گفتهٔ او همه متأثر شدیم. عاطفه انسانی متقاضی آنست که حتی برای مصیبت دزدان و اشخاص مضر جامعه نیز بایستی یک اندازه متأثر گردید. خواهشش را پذیرفته و زمینه را برای ملاقات او با مادرش مهیا ساختند. گویند جوان به مادر خود گفت:

- مادر جان من محکوم به اعدام شده‌ام، مرا به دار میکشند، دیگر تو را نخواهم دید. زبانت را بده تا ببوسم.

مادر که از مرگ جگرگوشهٔ خود سخت متأثر بود زبان خود را بیرون کشید و به اختیار فرزند گذاشت. محکوم به اعدام هنگام بوسیدن زبان مادر باد دو رسته دندان‌های تیز و برنده خویش، چنان فشاری بر آن وارد ساخت که مادر فریادی از ته دل برکشید و سپس جوی خون از زبانش جاری گردید- چه فرزند زبان مادر خود را از بیخ قطع کرده بود.

این واقعه شر و شوری دیگری در ازدحام تماشاچیان تولید کرد. همه آن مرد محکوم به اعدام را که زبان مادر خود را نیز بی‌رحمانه قطع کرده بود ناانسان بی‌حس، سنگدل و حتی خداناشناس خطاب کرده تقاضا داشتند تا هر چه زودتر دوباره به پای دارش بیاورند.

***

انتظار مردم برای اعدام دزد به جایی رسید که کم کم حوصله‌ها سر رفت و الفاظ ناشایسته بر سر زبان‌ها میآمد. در پایان این همه قال مقال مردم، بالاخره خبر رسید که دزد معاف گردید و آزاد شده است.

وقتی تماشاچیان از این خبر واقف گردیدند دهن‌ها از تعجب بازماند که مگر چگونه میشود محکوم به اعدامی را که زبان مادر مهربان خود را هم قطع کرده است معاف ساخت!!

***

وقتی از دزد سبب جنایت آخرین او را پرسیده بودند، دزد گفته بود:

مادرم سزاوار همچنین عقوبتی بود و مخصوصاً این پاداش را میبایستی زبان مادرم متحمل میگردید. پرسیدند: چگونه؟ گفت: وقتی هنگام طفولیتم برای اولین مرتبه فقط یک دانه تخم‌مرغ همسایه را دزدیده به مادرم آوردم بر من آفرین خواند و مرا به این عمل تشجیع کرد، تا این که آهسته آهسته و روی هم رفته به تدریج این گونه دزد ماهری شدم که مورد تعقیب حکومت قرار گرفتم. از آنجایی که مادرم هر مرتبه مرا به تکرار عمل پست دزدی وادار میساخت، امروز مرگ خود را نیز نتیجهٔ سخن‌های او میدانم ، زیر هرگاه در همان مرحلهٔ اول سیلی محکمی به رویم میکوفت و مرا از این عمل مانع میشد، امروز به چنین مصیبتی گرفتار نمیآمد و از همین سبب هم بود که زبان مادرم را قبل از کشته شدن خودم، بریدم.

وقتی دیدند که دزد راست میگوید او را عفو کردند و بدین گونه وقتی حقیقت امر به گوش ما رسید همه پراکنده گشتیم و بر مادر او نفرین فرستادیم.

راستش نیز همین است که تربیهٔ دامان مادر قالب اخلاق آیندهٔ فرزند میباشد.

عجیب ترین دزدی

اشخاص ثروتمند هرگاه در عین زمان متدین و غریبنواز هم باشند مقام و منزلت‌شان در جامعه خیلی بلند میرود. سیدال خان یکی از همین اشخاص بود که ثروت فراوان خود را وقف دستگیری بیوه ها و بازمانده‌ها مینمود. اهالی دهکده او را به دیدهٔ تعجب و احترام مینگریستند. در روزهای ناامنی که دیگران در خانه‌های خود از آسیب دزد و راهزن به آرامی نمیتوانسند به سر برند، مواشی و برخی از اموال پیرمرد -سیدال- در خارج خانه بین مزارع و باغات به کمال آسانی حفاظت میگردید.

شرافت و حسن سلوک چیزیست که حتی وجدان‌های پست و زبون را هم متأثر ساخته تحت نفوذ خودش در میآورد.

از این سبب بود که هیچ دزد و رهزن بر اموال منقول و غیرمنقول سیدال خان دست درازی نمیکرد.

اما از آنجایی که دست روزگار خوشی و اطمینان را برای هیچکس پایدار نمیماند، روزی فرارسید که چند عدد سکهٔ طلا از صندوق امدادی سیدال خان برای فقرأ به طور مرموزی کاسته گردید. پیرمرد خدا دوست با همه اضطراب و هیجان داخلی، حقیقت امر را حتی از اهل فامیل خود هم مخفی نگهداشت؛ ولی به کمال تعجب ملاحظه نمود که حادثهٔ دزدی طلاها یک بار دیگر بعد از دو شب تکرار گردید. پیرمرد نیک‌سیرت این مرتبه هم میخواست پرده پی از حوصله و صبر بر روی واقعه هموار کند؛ اما، خبر مذکور به زودی در بین مردمان دهکده منتشر گردیده باعث حیرت و تعجب عمیق‌شان گردید. این مسأله چندین روز بر سر زبان‌ها بود. هر کس از سیدال و طلاهای گمشده‌اش سخن میراند، تا این که حکومت محلی از موضوع سرقت واقف گردید. تحقیقات ابتدایی شروع شد. چندین تن از نوکرهای پیرمرد را به جرم دزدی به

حبس انداخته مشغول تدارک علایم جرم گردیدند؛ مگر به زودی معلوم گردید که نوکرها را در این واقعه دستی نیست.

نوکرها به اصرار و توصیهٔ پیرمرد از قید خلاص شدند؛ اما سارقین حقیقی را کسی نتوانست پیدا کند. ناچار پولیس تحصیل کرده یی را از مرکز استخدام نمودند. این همه فعالیت ها زیاده از دو روز را در بر نگرفت. شب سوم هنگامی که پولیس ولایت «مجید»، در اطراف قلعهٔ سیدال مشغول تفتیش بود و یک عدهٔ زیاد پولیس دیگر هم در گوشه و کنار قلعه کشیک میدادند، فردای آن با تعجب مشاهده نمودند که چند دانهٔ دیگر طلاها نیز به سرقت رفته است.

پولیس جوان از این مسأله غرق حیرت گردید؛ چه با خود فیصله نمود که دزد ماهر با وجود همه مساعی و کشیک‌دادن‌های شان باز هم توانسته است ماهرانه داخل قلعه شده بعد از به دست آوردن طلاها موفقانه از قلعه خارج گردد. مجید که پولیس تعلیم یافته و کهنه‌کار بود از یکایک فرزندان پیرمرد و اهل فامیلش تحقیقاتی به عمل آورد که در نتیجه معلوم شد، آن‌ها خیلی با هم صمیمی بوده در منتهای سعادت به سر میبرند؛ لذا جای آن نیست که دست به دزدی اموال خود بزنند.

وقتی ذهن مجید از این یک شک و تردید نیز خالی گردید، خواست بداند که دزد از کدام راه داخل قلعه گردیده و چگونه به کمال آرامی و سکوت مطلق دیوارهای سر به فلک کشیدهٔ قلعه را عبور نموده است. هر قدر تفحص نمود به نشانه و علامه یی که دلیل بر خراشیدگی و خوردگی دیوارها کند برنخورد - پس متیقن گردید که دزد حتماً در داخل قلعه به سر میبرد و شاید در یکی از اتاق‌های سیاه و تاریک قلعه که محل انبار کاه و آغیل حیوانات است مخفی باشد. ولی با آن که تمام قلعه و اتاق‌های متعدد آن را تلاشی گرفتند علامه یی از سارق ماهر به دست‌شان نیفتاد. عمل دزدی دو مرتبهٔ دیگر نیز تکرار گردید و پولیس نتوانست از وقوع آن جلوگیری نماید. جای تعجب در آن بود که دزد

هر مرتبهٔ زیاده از یک مقدار معین طلاها را نمیربود؛ در صورتی که میتوانست تمام آن را برباید. از طرف دیگر اتاق که پیرمرد با طلاهای خود شب‌ها در آن به سر میبرد از هر طرف به اتاق‌های دیگری میپیوست که در هر یک آن یکی یا دو نفر از اعضای فامیلش استراحت داشتند- پس دزد بیباک چگونه موفق میگردید تا بدون سر و صدا از همهٔ این اتاق‌های پر اثاث عبور نموده و با هیچ یک آن متصادم نگردد. و مخصوصاً در شب‌های اخیر که سیدال دروازه‌ها را از داخل اتاق میبست دزد مگر سوزن بود که از لای سوراخ‌های کوچک دروازه داخل اتاق میگردید؟

پولیس ماهر که برای اولین مرتبه به مقابل این چنین یک دزدی مغلق و پر اسرار گیر مانده بود گاهی با خود میاندیشید، که مبادا شخصی محض جهت رقابت با وی چنین کارهای محیرالعقول را انجام دهد. لذا از این تخیل بیجا چون مار بر خود میپیچید و چون در ظرف این همه روزها نتوانسته بود کمترین اثری هم از دزد پیدا کند، خیلی مشوش بود. حیرت و پریشانی پولیس وقتی دوبالا میگردید که میدید دزدی چون تب نوبه وار همواره دو شب بعد صورت میگیرد- در حالی که دزدهای ماهر ولو هر قدر هم با قدرت و مغرور باشند چنین بی‌قیدانه در شب‌های معین دست به دزدی نمیزنند، چه در این صورت گرفتاری آنان خیلی آسان و بی‌دردسر انجام میگیرد.

این همه معماهایی بود که ذهن پولیس جوان را شدیداً تحت شکنجه قرار میداد. بالاخره چون عرصه را بر خورد تنگ یافت به کمال احترام از پیرمرد خواهش نمود که به آنان اجازه دهد تا داخل حرمسرای گردیده در شب موعودی که میباید دزدی صورت بگیرد، اتاق را از چهار طرف احاطه نمایند. پیرمرد هم تقاضای‌شان را پذیرفته در شب موعود اهل فامیل خود را به جای دیگری فرستاد. پولیس آن شب را تا به طلوع آفتاب و ساعتی هم بعد از طلوع با همراهان خود در گرداگرد اتاق خواب سیدال مشغول کشیک گردید. اما فردا

که پیرمرد صندوق را گشود باز هم ملاحظه نمود که همان مقدار معین طلا از حساب اصلی کمتر شده است.

بعد از این شب دیگر نزدیک بود عقل از سر مجید و همراهانش فرار کند. از این قرار باید دزد خود پیرمرد باشد- ورنه چگونه ممکن است که شخصی از مقابل چشم این همه مردان مسلح عبور نموده از دروازه‌های مقفل داخل اتاق گردد و سپس بعد از انجام دادن دزدی بیقیدانه خود را به خارج قلعه برساند و هیچکس هم ملتفت نگردد.

اما عقل کجا قبول مینمود که پیرمردی چنین متدین سخی و آبرومندانه تن به چنین کاری در دهد و پول‌های خود را خود بدزدد. سیدال دیگر برادر و میراث شریک هم نداشت که مجبور به چنین کاری گردد. ثروت فروانش در قید اختیار خودش بود که هر وقت طبق دلخواه خرج میکرد. در اینجا بود که ذهن مجید در این باره از کشف حقیقت عاجز مانده و برای اولین مرتبه اقرار به عجز و ناتوانی نمود. اما یک فکر موهوم همواره در تحت شعور پولیس جوان موجود میبود که اشتباهش را نسبت به پیرمرد- سیدال- روی هم رفته قویتر ساخته میرفت.

بالاخره به سیدال پیشنهاد نمود که در اتاق خواب خود دو بسترۀ دیگر هم بگذارد. سیدال خواهشش را پذیرفت. بعد از این دیگر سیدال، پسرش و مجید شبانه در یک اتاق بسر میبردند. مجید خواب را بر خود حرام ساخته، تمام شب بیدار میبود و به اندکترین حرکتی که در اتاق واقع میشد برخاسته اتاق را مورد تفتیش قرار میداد. دو شب گذشت و مجید از بیدارخوابی‌های خود فایده یی نگرفت. برای شب سوم که معمولاً نوبت دزدی بود، پولیس جوان خود را آمادۀ کار ساخته شش تبری هم کنار بستر خود گذاشت. با دیگر رفقای خود که در عقب در اتاق در رهروهای خانه مشغول کشیک بودند قرار گذاشت که بایستی به مجرد استماع شلیک خود را به آنجا برسانند.

شب فرارسید و مجید کاملاً بیدار بود، که ناگاه دید شخصی شبح‌مانند در اتاق تاریک مشغول گردش است. خواست تپر را خالی کند، اما فکری به خاطرش رسیده کمی منتظر ماند تا ببیند که دزد چگونه فعالیت میکند. دیری نگذشته بود که شبح جانب صندوقچهٔ طلاها پیش رفت، قلب مجید از خوف و امید به تپش افتاد. در این وقت که روشنی بیرون بر یک حصهٔ بدن شبح میتابید بر وحشت و هیبت آن میافزود. پولیس جوان با کمال تعجب ملاحظه نمود که دزد صندوق را به کمال آسانی باز نموده به شمار طلاها پرداخت، بعد همین که صندوق را قفل نموده به حرکت افتاد، مجید دیگر تأمل را جایز ندانسته یک فیر هوایی نمود که متعاقب آن پسر سیدال از خواب جهیده و پولیس‌ها از هر طرف داخل اتاق گردیدند. مجید و همراهانش چراغ را روشن ساخته مشغول تفتیش در چهرهٔ دزد گردیدند. دهن‌شان از تعجب بازماند بر جای خود خشک گردیدند و از حیرت زیاد یارای حرکت نداشتند؛ زیرا این شبح نامعلوم یا به عبارت دیگر این دزد ماهر کسی دیگر جز خود پیرمرد سیدال نبود. مجید لب به تعرض گشوده گفت خوب است ای پیرمرد محترم من نیز از دیری به این طرف نسبت به شما مشکوک بودم، اما هیچ نمیتوانستم قبول کنم که پیرمرد متدین و آراسته یی چون شما تمام دستگاه پولیس را برای چندین روز دیوانه‌وار از دیگر وظایف‌شان بازدارد. اما پیرمرد که گویا تازه از خواب بیدار شده باشد، وقتی طلا را در دست خود یافت و سخنان پولیس را شنید از قهر و غضب زیاد چون مار بر خود پیچیده فریاد زیاد: «بلی! ای پولیس خاین! اکنون که نتوانستی دزد را پیدا کنی خودم را به جرم دزدی بد نام میسازی . من ...، هنوز سخن خود را به پایان نرسانده بود که دید پسرش نیز مانند سایرین او را متهم به این کار میداند. از چهره‌اش آثار خشم و تعجب فراوان خوانده میشد و چنان مینمود که گویا از گفته‌های پولیس و پسر خود هیچ نمیداند؛ لذا فرولب فروبست و در حالی که سر خود را میان دو دست گرفته فشار میداد خشک و بی‌حرکت روی زمین نشست. پیرمرد بیچاره چنان در افکار دور و دراز فرورفته بود که هیچ ندانست چگونه مچ‌های او را بستند. با خود میگفت:

«آری این پولیس‌های خایین عادت دارند که وقتی از کشف حقایق عاجز شدند دست خود صاحب مال را از پشت سر بسته متهم به جنایتش میسازند، تا در نزد اولیای امور خود را فعال و وظیفه‌شناس معرفی کنند؛ اما وقتی به یادش میآمد که پسر خودش نیز با مأمورین پولیس همنوا است، دیگر حوصله‌اش سرمیرفت و پی هم آه کشیده خود را بدین گونه تسلی میداد. بالاخره پیرمرد بیچاره به جرم این که مدت درازی کارمندان پولیس را سرگردان ساخته بود به زندان افتاد؛ اما پیرمرد هنوز هم ظاهراً و وجداناً به جرم خود قانع نبوده خود را پاک و بی‌آلایش میدانست.

موضوع دزدی طلاها و بندی‌شدن سیدال سر و صدای زیادی در بین مردم تولید نمود. برخی خیانت را از جانب مأمور پولیس و عده یی از جانب پسرش میدانستند؛ زیرا پیرمرد در نزدشان سابقهٔ خوبی داشت و او را شخصی فرشته مانند تصور میکردند. چون هیچکس نمیتوانست به حقیقت امر پی ببرد این مسأله چون معمای مرموزی برای طبقهٔ عوام و مأمورین حکومتی باقی ماند. چند روز بعد از حبس سیدال خانمش تمام طلاهای گمشده را در یک گوشهٔ اتاق زیر فرش یافته به مردم ابلاغ نمود. این یک واقعهٔ جدید بر تعجب و حیرت مردمان افزود.

اما این تشویشات تا دیری دوام نکرد، چه پیرمرد در زندان نیز هر دو شب بعد از خواب برخاسته مشغول گردش میشد. وقتی این راپور ذریعهٔ پاسبان به مأمورین محبس رسید به گمان این که شاید پیرمرد درصدد پیدا کردن راه فرار افتاده است، بر مدت حبس افزوده و قوانین مشکل‌تری در نگهداشت او به کار بردند.

بالاخره روزی که داکتر جهت معاینهٔ بندی‌ها به زندان آمد سیدال را نیز در ضمن ملاحظه مبتلایان معاینه نمود و او را مبتلا به مرض سومنامبولیسم (خواب گردی) معرفی نموده گفت :«این مرض در مرحلهٔ اول که مرحلهٔ بسیط

نامیده میشود طوری ظهور میکند که مریض در هنگام خواب از بستر خود برخاسته مشغول سیر و گردش میشود؛ به بام بالا شده و حتی بر دیوارههایی که خطرناک هم باشد راه میرود. اما، در مرحلهٔ دوم مریض مصاب به سومنامبولیسم طوری میباشد که گویی دارای دو وجدان علیحده و منفصل است. چه اعمالی را که در ایام جوری انجام داده است، هنگام نوبهٔ مرض نمیتواند به خاطر بیاورد و همچنان در وقت صحتمندی قادر نیست آنچه را حین نوبهٔ مرض انجام داده است بفهمد. جای تعجب دراینجاست که مصابین مرض در وقت نوبه کارهایی را انجام میدهند که عموما در حال صحت کامل قادر به اجرای آن نمیباشند و غیره... »

بعد از خطابهٔ مختصری که داکتر راجع به این مرض داد، مأمورین محبس به استیذان آمرین پولیس، سیدال را با کمال احترام به خانهاش فرستادند. پیرمرد در آنجا بنا بر فرمایشات سودمند داکتر که دربارهاش عملی میگردید، بعد از مدت کمی شفا یافت.

وقتی دکتر معالج با یکی از اعضای فامیلش در حضور او سخن از طلاها و گم شدن آن زده او را به یاد اعمال گذشتهاش میانداختند پیرمرد قاهقاه میخندید و لب تعجب به زیر دندان حسرت میگزید.

سودای سود

در آن روزها که پول اهمیت زیاد داشت و مردم اندازۀ ثروت را با شاخ گاو حساب میگرفتند، گل اکبرخان، زیاده از هزار شاخ گاو و پول نقد در خانۀ خود داشت. او این ثروت هنگفت را از سودای سود به دست آورده بود.

گل اکبر، بعد از آن که پشت نیمه پی از اهالی آنجا را زیر بار سود خم ساخت و پولش به اتمام رسید، درصدد آن افتاد تا ابتکاری در سودخوری به میان آورده و ضمناً دامنه مفاد خود را نیز وسیعتر کند. اما از آنجایی که دیگر پول نقد نداشت و مردم نیز ناامید از هر طرف هنگام احتیاج شدید به جانب او روی میآوردند، این وضع گل اکبر را بیقرار میساخت و در فکر آن میانداخت تا هر طور شده است زیاده از این هم پولی به دست آورد و نگذارد مردم از درش ناامید بروند.

بعد از چندی تفکر بالاخره برق شادمانی در چشمهای او درخشید و برخاسته نزد سودخوری در یکی از قریههای دوردست رفت و پنج روپیه کمتر از آنچه خودش به دیگران سود میداد از او چند شاخ گاو پول گرفت و آن را در قریۀ خود به مراجعین خویش تادیه کرد-یعنی بدینگونه که خود از دیگری بسنود گرفت و به دیگران به سود داد و دو گناه را مرتکب شد، صدی پنج روپیه مستفید گردید.

**

گل اکبر با این همه ثروت فراوان و آن همه ابتکاری که در سودخوری به میان آورده بود، نمیتوانست جز نان خشک و نعنای لب جوی چیز دیگری بخورد. وی اکثر اوقات به سر وقت قرضداران خویش میرفت و نان را در خانۀ آنان میخورد که بدین گونه حتی از شکم خود هم پسانداز میکرد.

ولی گاه گاهی که معدهٔ او دیگر از خشکی و بی‌روغنی به اصطلاح عوام بنای رباب زدن را میگذاشت رو به خانهٔ دختر خویش میبرد و آنجا در خانهٔ داماد خود با شوربا، پلو یا خاگینه یی شکم چرب میساخت.

اما هرگاه میخواست در خانهٔ خود چنین چیزی بخورد از گلویش پایین نرفته همانجا گیر میکرد و خفه‌اش میساخت- چه او در مقابل آن مقدار قوه یی که مثلاً از پنج دانه تخم مرغ و یک خورد روغن حاصل میداشت از این سبب که چرا خانمش چنین کته خرجی کرد است زیاد غصه میخورد و در ازای این غم و غصه زیادتر قوهٔ خود را از دست میداد و آنچنان لقمه در حلقومش بند میماند.

گرچه روز به روز بر ثروت گل اکبر افزوده میشد حتی خود نیز نمیدانست که پایان این دارایی به کجا کشیده آن را چگونه و در کدام راه به مصرف خواهد رسانید؟!

چون دو ماه میشد که شکم گل اکبر خان چرب نشده بود، لذا باز هم به خانهٔ دختر خود رفت و منتظر طعام چاشت نشست.

دختر وی که میدانست پدرش برای چه به خانهٔ او قدم رنجه میکند و نیز از سجیه‌اش بکلی واقف بود، زیاد کوشید تا به زودترین فرصت از خانهٔ غریبی خویش قورمه چلو ترتیب داده، مقابل پدر بگذارد، ولی موفق نگردید- چه مشاهده نمود که پدرش از گرسنگی عنقریب ضعف میکند. لذا چند عدد تخم‌مرغ را در مقدار زیادی روغن بریان کرده روی خوان با چهار قرص نان و یک کاسه ماست نهاد. او خود برای آن که پدرش بتواند آزادانه لقمه‌های بزرگتر از دهن خویش بردارد اتاق را ترک کرد. گل اکبر وقتی کاسه مملو از تخم و روغن

و نان گرم را دید هیچ ملتفت نشد که دختر چگونه اتاق را ترک گفته است و با ولع و اشتیاق زیاد شروع به خوردن کرد.

خمس یک نان را با مقداری زیاد تخم بریان و چند قاشق ماست یک باره به دهن فراخ و حرص خود فروبرد.

دختر در این وقت با گیلاس آب در عقب دروازه منتظر استاده بود که صدای خفه‌شدهٔ پدر را شنید و به زودی خود را به اتاق رسانید. نامبرده نمیتوانست چیزی بگوید، اما با انگشت اشاره پی جانب گلو و بعد هم اشارهٔ دیگری جانب گیلاس نمود. دختر دانست که لقمه راه گلوی پدرش را بسته است، از این رو گیلاس آب را تقدیمش کرد و خود بیرون رفت تا گیلاس دیگری مهیا دارد.

با آن همه کوشش گل اکبر نتوانست لقمه را فروبرد، اما بالاخره موفق گردید با هزاران زحمت آن را از حلق خویش بیرون کند و به پشکی که در کنج اتاق منتظر عطوفت وی نشسته میو میو میکرد، بخوراند.

گل اکبر بعد از آن که چند گیلاس آب دیگر هم فرو برد و با چند سرفه گلوی خود را صاف کرد با لحنی تقریباً مغموم و متأثر پرسید: دختر جان نزدیک بود مرا هلاک‌سازی اما بگو ببینم این تخم‌ها را از کجا آورده‌یی؟!

دختر: پریروز به خانهٔ شما رفته بودم هنگام بازگشت مادرم بیست دانه تخم به من داد، تا برای فرزندان خود بیاورم. امروز که شما تشریف آوردید چون دیدم در این ناوقتی نمیشود پلو و چلوی مهیا سازم، از آن تخم‌ها چند دانه را

پخته حضورتان آوردم تا فی الحال گرسنگی شما تسکین شود و من بتوانم قورمه چلو لذیذی بعد از یک ساعت آماده سازم.

گل اکبر پس از شنیدن این جواب در حالی که زیر لب میغرید و گوشه‌های شالکی فرسودهٔ خود را جمع میکرد بعد از یک آه سوزناک و طولانی با قهر و عتاب گفت:

آری! همین که لقمه راه گلویم را فروبسته دانستم که روغن یا تخم‌های این خوراک از مال خالص خودم میباشد.

بعد از ادای این کلمات گل اکبر گوشهٔ شالکی خود را تک داده خانهٔ دخترش را به سرعت ترک گفت و دیگر هیچگاه به آن خانه قدم رنجه نکرد.

بدین صورت یگانه ملجأ و ماوای شکم چربی گل اکبر نیز از دستش رفت، ولی هنوز هم دست از آن عمل برنداشت و همچنان بر ثروت قارونی خود میافزود و در سودای سود بود که بود و یک دم نغنود که نغنود.

عید بدبینان

گرچه میخواستم هنگام بازگشت به خانهٔ صدیق بروم، اما دفعتاً چنان فریاد دلخراشی از درون خانه به گوشم رسید که نتوانستم یک قدم هم جلوتر بگذارم. این فریاد ناگهانی را نتوانستم به هیچ حادثه یی ارتباط دهم؛ فقط همین‌قدر دانستم که صدا از حلق عالیه-خانم صدیق- بیرون میآید. در این روز عید چه بر او واقع شده که چنین بلند فریاد میکشد؟

خوشبختانه دروازه از آن طرف زنجیر نبود و من توانستم با بالا زدن تمبه، آن را باز کنم و داخل خانه شوم. دیگر فریاد کسd به گوشم نمیرسید. به عجله از پلکان بالا رفتم. طول دهلیز منزل فوقانی را با چند قدم تند و طویل پیموده، وارد سالون شدم. به مجرد باز کردن دروازه چشمم بر منظره یی افتاد که از غایت غصه مغزم داغ شد و چشم‌هایم نتوانست آن وضعیت را باور کند.

چهرهٔ عبوس و مخوف صدیق در نگاه‌های حیرت‌بارم مانند غول بیابانی جلوه میکرد. او به مجرد دیدن من دیگر دست از لت و کوب عالیه برداشته بود؛ اما، قهر و غضبش هنوز هم جوش میزد و با نگاهی آغشته با نفرت به وی مینگریست. عالیه قوهٔ مقاومت و حتی قوهٔ تکلم را هم از دست داده بود.

عالیه در حالی که موهای بلندش چهرهٔ زیبای او را میپوشانید و لباس نازک قشنگش پاره‌پاره و در بعضی حصص آلوده با خون به نظر میخورد، با نگاه‌های مملو از استرحام جانب من مینگریست. من، عالیه را که از اقارب نزدیک و خیلی نزدیک من بود خیلی زیادتر از آن دوست میداشتم که بتوانم آن حالت را نادیده انگارم. چند قطره خون از لب‌های او که بر اثر مشت و سیلی‌های صدیق مجروح شده بود زنخدان و گلویش را خونین میساخت. گرچه میتوانستم گلوی صدیق را چسبیده انتقام عالیه را از او بستانم، اما خودداری کردم؛ چه این امر برای آیندهٔ عالیهٔ چندان مفید واقع نمیگردید. پس با

لهجه یی که منتهای گله‌داری و نارضایی از آن خوانده میشد، صدیق را مخاطب قرار داده گفتم: آیا همین است نتیجهٔ آن همه عشق و محبتی که میگفتی نسبت به عالیه داری؟

***

وقتی که برادرها زندار میشوند، مهمترین سبب بر خلافی شان همانا حرف‌های تفرقه‌انگیز زنان آنان است که هر روز و شب و بیشتر از همه هنگام غنودن روی بستر خواب ماهرانه به گوش شوهران خویش فرومیخوانند و با حیل مختلفه یی که مخصوص این طبقه است اگر در مرتبه اول و دوم نشده در صدمین مرتبه هم اگر باشد زهر خود را در رگ‌ها و شرایین شوهر میدوانند و او را از خویش و قومش جدا میکنند، تا بتوانند خودشان از اقارب و بستگان خویش آزادانه پذیرایی کنند و غرغر خشو و ننو در بین نباشد.

اما، عالیه از آن زن‌ها نبود. او فکر داشت و میفهمید که نفاق بدبختی و نکبت بار میآورد؛ از این رو شوهرش را همیشه توصیه میکرد تا با یگانه برادر خویش حبیب که از نزدیکترین کسانش محسوب میشد خیلی صمیمی باشد؛ زیرا پدر و مادر صدیق وقتی یکی بعد دیگری دنیا را بدرود میگفتند فرزند دیگری جز صدیق و حبیب به یادگار نگذاشتند. حبیب که خوردتر و قشنگتر از صدیق بود بعد از مرگ پدر نتوانست زیاده ازچند ماهی با صدیق بماند، از این لحاظ در خانهٔ جداگانه یی با خانم خود که پسان‌ها گرفت مشغول زندگی گردید.

***

روز دوم عید، عالیه با اصرار و ابرام زیاد بالاخره شوهرش صدیق را وادار ساخت تا به خانهٔ حبیب برود و در ضمن عید مبارکی از احوال خانمش نیز که چندی قبل مریض بود، بپرسد.

صدیق در خانه با خانم خویش تنها به سر میبرد و از داشتن خادمه بدش میآمد و این طبقه را به نام‌های زشت از قبیل واسطه‌چی ... دزد و غیره خطاب میکرد. آن روز بعد از رفتن صدیق، عالیه در خانه تنها ماند. اما هنوز نیم‌ساعت نگذشته بود که صدای تک‌تک دروازه به گوش رسید. چون شوهرش حاضر نبود یکی دو مرتبه جواب نداد. اما در دفعه دوم، سوم، چهارم طرز دروازه زدن به گوشش آشنا خورد. عالیه چون نیک دانست کس دیگری غیر از حبیب نیست دروازه را باز کرد و با کمال گشاده‌رویی و اخلاص برادر شوهر خود را به داخل خانه خوانده بعد از آن که پذیرایی خوبی از او به عمل آورد مقابلش روی دوشکی نشست و مشغول پرسیدن از احوال فامیلش گردید؛ اما گاه گاهی هم گرد کدورت بر چهره‌اش مینشست و افکاری در هم و برهم فکرش را مغشوش میساخت.

از طرف دیگر چون خانهٔ حبیب از منزل برادرش آنقدرها بعید نبود، صدیق وقتی به سراغ حبیب رفت و مشاهده نمود او و خانمش در خانه نیستند دوباره به خانه برگشت، و چون دروازه را بازیافت سر راست وارد طبقهٔ فوقانی گردید. بعد از اندک تأمل وقتی صدای گفتگو را شنید آهسته خود را به عقب شیشه‌ها کشانیده از آنجا چشم به اندورن اتاق که عالیه و حبیب در آن نشسته بودند دوخت.

این درست همان موقعی بود که آتش سگرت روی پیراهن حبیب افتید و عالیه ملتفت گردید دست پیش برد و آن آتش را زایل ساخت.

هنگامی که صدیق وارد اتاق گردید عالیه از مشاهدهٔ طرز نگاه او مشوش گردید، اما حبیب جوان خیلی ساده دل و خوش قلبی بود که هیچگونه عتاب و بدگمانی را نتوانست در چشم‌های برادر خود بخواند.

***

حس بدبینی نظیر مرض خطرناکیست که مصابین خود را برای همیشه از نعمت خوشی و سرور روحی محروم ساخته سعادت‌شان را پامال میسازد. اینگونه اشخاص که در زندگی روی خوشی را نمیبینند نسبت بهمه چیز و همه کس بدگمان بوده به دوستی و وفای هیچکس نمیتوانند دل ببندند.

صدیق نیز که یکی از آن جمله مردم بود بعد از رفتن حبیب، عالیه را تحت شکنجه گرفت که چرا با حبیب در اتاق تنها نشسته و بالاخره با وی شوخی و دست‌بازی هم کرده است؟

عالیه، که زن فهمیده و مجرب بود با فصاحت و منطق قانع‌کننده یی که داشت ذهن شوهرش را از وسوسه پاک ساخته به او گوش زد نمود که شرم است او چنین افکاری را راجع به همسر وفادار و برادر محبوب خود در دماغ بپروراند. ضمناً نیز افتیدن آتش سگرت را روی پیرهن حبیب تذکر داده خاطرنشان ساخت که علت دست‌درازی‌اش همانا گل کردن آتش سگرت بود، نه چیز دیگری؛ اما، این فکر که عالیه او را به نحوی از خانه بیرون کرده و زمینه را برای ملاقات با حبیب که شاید قبلاً با وی قراری داشته است فراهم ساخته هیچگاه به کلی از مغزش زدوده نمیشد و یکی دو دقیقه بعد منقلبش میساخت...

***

خلاصه این که هر طوری بود عالیه از شوهرش اجازه گرفت تا جهت عید مبارکی به خانهٔ حبیب برود. قضا را وقتی عالیه وارد منزل حبیب گردید که خانم حبیب به قصد عید مبارکی با یکی از اقارب خود خانه را ترک گفته بود و قصد داشت بعد از ملاقات با آنان سری هم به منزل صدیق بزند و لذا در این فرصت حبیب در خانه تنها بود؛ زیرا خادمه نیز به غرض اجرای پاره یی از امور بیرون رفته بود.

این اتفاقات یک بار دیگر باعث شد تا حبیب و عالیه در یک خانه تنها بمانند؛ زیرا، نمیشد حبیب از پذیرفتن زن برادرش در خانهٔ خود شانه تهی کند؛ یا عالیه بی‌آن که بنشیند و چای و میوه یی بخورد آنجا را به آن زودی ترک گوید.

اما، صدیق که از رفتن همسرش به خانهٔ حبیب چندان راضی نبود، هر قدر کوشید نتوانست بر بدبینی خویش غالب آید و با خود میگفت از کجا معلوم که باز هم عالیه با برادرم در خانهٔشان تنها نباشد و مرا اغفال نکرده باشند.

بنابراین تشویش، صدیق از خانه بیرون شد و راه منزل حبیب را در پیش گرفت تا ببیند در خانهٔ برادرش غیر از عالیه و حبیب کسی دیگر هم هست یا خیر؛ ولی، هنوز به آنجا نرسیده از دور مشاهده نمود که عالیه از منزل حبیب خارج میگردد. آتش به جانش افتاد و به تندی وارد خانهٔ برادر گردیده از وی راجع به خانمش پرسید. حبیب گفت: «قبل از آن که عالیه خانم اینجا تشریف بیاورد خانمم به قصد ملاقات‌شان خانه را ترک گفته است شاید در را با هم تصادف نکرده باشند زیرا کوچه‌بندی‌ها زیاد است».

در این وقت دیگر صدیق نتوانست خشم خود را فرو برد؛ معهذا بی‌آن که با حبیب خداحافظی کند از عقب خانم به راه افتاد تا هر دو به خانهٔ خود رسیدند و آن طوری که قبلاً ذکر شد عالیه را از زیر لت و کوب گرفته و لباس‌های عیدش را پاره کرده و لبانش را خون آلود ساخت.

در چنین فرصت بحرانی که عالیه روی فرش اتاق نیمه بیهوش افتاده بود و من نمیتوانستم در مقابل حرکت وحشیانهٔ صدیق تکلیفم را معین کنم، دروازه باز گردید و خانم حبیب وارد شد.

نصایح من و خانم حبیب، نگاه‌های معصومانهٔ عالیه و بالاخره درک این‌که حبیب جوان نجیبی است و آن دو ملاقات جز بر اثر تصادف صورت نگرفته

است ذهن صدیق را از تشویش‌های موهوم وارهانید، طوری که حاضر گردید زندگی آینده را با کمال خوشبینی و صمیمیت با برادرش در یک منزل به سر برد.

جنون شهرت

وقتی چشمم بر این ملنگ افتاد با آن که عزم کرده بودم تا ندانم چه گونه مردیست مانند سایر مردم بی‌درنگ سر تعظیم فرود نیاورم، اما چهرهٔ جذاب و چشمان پر تأثیر افسون‌گر او بی‌اراده وادار به تعظیمم نمود- چنان که هر دو دست روی سینه نهاده تعظیم غرایی کردم و مانند چاکری که به دربار امیری جابری برود زمین خدمت بوسیدم تا ملنگ اجازه نداد، نیم ساعت کامل نتوانستم بنشینم. نامبرده در ظرف این مدت چندین مرتبه با نگاه‌های سنگین و پر صلابت خود سراپایم را مرور نموده آنگاه بعد از آن که رعشهٔ حقیقی بر اندامم مستولی گردید، با اشارهٔ سر اجازه نشستن داد.

خواستم همان جایی که ایستاده بودم بنشینم، اما بالکه‌های(۱) ملنگ که دو نفر جوان تنومند و خوش‌سیما بودند، از جاهای خود حرکت کرده مرا نزدیک خویش بنشاندند و مخصوصاً هدایت دادند که نبایستی قبل از ملنگ شروع به صحبت نمایم. من نیز خاموش مانده سر به زیر افگندم و با گیاه‌های نرم و خشکیده یی که روی صفه را میپوشید، مشغول شدم.

این صفه مقابل آسیایی قرار داشت که عقب آن را جنگل مصنوعی محدودی میپوشانید و از پهلویش هم دریای کوچک خروشانی عبور میکرد.

غرش دریاچه، گرس آسیاب با غمغمی که بابا ملنگ زیر لب ادا میکرد همهٔ اینها با هم جمع گردیده بیننده را بیش‌تر مجذوب میساخت و تحت تأثیر نگاه‌های ملنگ که گاه‌گاهی سربرمیداشت و خیره به جانبش مینگریست، درمیآورد.

این بیشه همانطوری که هنگام عصر منظرهٔ دلفریب داشت، شب‌ها انسان را به خوف میانداخت- آن طوری که حتی شجاعترین اشخاص نمیتوانست شبانه آنجا قدم گذارد.

بالکه‌ها که چشم از چهرهٔ بابا ملنگ برنمیداشتند، هر حرکت او را به نحوی برایم تعبیر مینمودند که بی‌محابا به سان دیوانگان گاه بشره‌ام (۲) از خوشی میشگفت و هنگامی هم از ترس زیاد قلبم به تپش میافتاد.

بالاخره بعد از آن که بابا ملنگ آخرین دانهٔ تسبیح را روی دیگر دانه‌ها انداخت و چندی هم مشغول نیایش (۳) گردید و چف دور و درازی نثار صفه و محتویات آن کرد، سرش را به آرامی بالا کرده با تبسم ملنگانه یی جانب من نگریست و گفت:

پسر! ترا گاهی ندیده‌ام اما میدانم آمده یی تا دربارهٔ چلهٔ گم‌شده‌ات به تو معلومات بدهم، برو و آن را از جیب کرتی برادرت گرفته در انگشت کن و دیگر هیچگاه از آن غافل مباش زیرا میدانم آن حلقهٔ طلایی در نزد تو خیلی بیشتر از خزاین شاهان قدیم اهمیت دارد.

پناه به خدا! این ملنگ به راستی سری از غیب دارد ورنه چگونه میشد پیش از قال (۴) من بر مافی الضمیرم (۵) پی برد و حتی جای متاع گمشده را به من بنماید. وقتی خواستم برخیزم و بروم بالکه‌ها به نگاه‌های دوستانهٔ خود به من حالی ساختند که بایستی دست بابا ملنگ را ببوسم و مراسم تعظیم به جا آورم. چون خیره‌سری بودم که قدرت ملنگ تذبذب از من دور ساخت رفتم دستش را بوسیدم و بر چشم نهادم.

هنوز چند قدمی از صفه دور نشده بودم که جوان حریفِ کشتی‌گیری من از آن طرف آشکار گردید، اما مانند این که من هرگز او را ندیده باشم از نظرم دور شد و از راه عقب جنگل به جرگهٔ بابا ملنگ پیوست؛ حس کنجکاوی‌ام مرا واداشت تا باری این حقیقت را به خود کشف نمایم.

آن جوان روز گذشته با من کشتی‌گیری میکرد و در ضمن این که در حضور دیگر جوانان در مقابل یک بار دو مرتبه مرا بر زمین زد، مشاهده نمودم چله در دستم نیست. هر قدر کوشیدم سودی نبخشید زیرا خاک‌های زمین نرم و

بچه‌ها نیز فراوان بودند. وقتی به خانه رسیدم و جیب‌های برادرم را تلاشی گرفتم چله را یافتم و همان شب نذری پخته به دست برادرم حضور بابا ملنگ روان کردم.

***

در آن روزها دزدی‌های زیادی در قریه اتفاق میافتاد. صاحبان خانه بعد از مراجعه به ملنگ، مالهای خود را طبق دستور او از نقاط مختلف کوهی که در آن نزدیکی قرار داشت به دست میآوردند و نذرانهٔ ملنگ را با صمیمیترین احترامات به حضورش تقدیم میکردند.

من نیز که مرید فرمانبردار ملنگ شده بودم هر روز شرف ملاقاتش را حاصل میکردم. ملنگ در زمان فراغت رباب مینواخت. درین فن آن قدر مهارت داشت که هیچ نمیتوانستم تا ربابش خلاص نشده از جای خود تکان بخورم.

روزها که من به پیشگاه ملنگ حاضر میبودم مردم به او مراجعه میکردند و از مال‌های گمشدهٔ خود سراغ میگرفتند. من نیز که بعد از مفقود گردیدن و پیدا شدن چله احترامی نسبت به ملنگ در قلب خود پیدا کرده بودم نتوانستم آن را از سبب مردی که حریف کشتی‌گیری من بود و بعد آن طور مخفی از چشم من به صحبت ملنگ پیوست از دل بیرون کنم.

بالاخره دزدی‌های شبانه آن‌قدر زیاد شد که هر شب خانه یی از مال، فرش، ظرف، پول نقد و غیره تهی گردیده و فردای آن با مراجعه به ملنگ تمام آن مالها در یکی از سوراخ‌های کوه بدون کم و کاست پیدا میشد. چند چیز مرا مشوش میساخت: اینها چگونه دزدانی هستند که هنگام ورود آن‌ها به خانهٔ مردم با آن که صاحبان خانه مخصوصاً در آن شب‌ها کشیک هم میدادند مورد فیرهای تفنگ قرار نمیگرفتند؟! دزدها مگر برای چه هر مرتبه مال‌های

دزدیدهٔ خود را به سوراخ‌های کوه میگذراند، در حالی که خوب هم میداند تمام اموال دوباره به دست صاحبان آن میافتد؟!

این فکرها مرا به آن وامیداشت تا باری در بارهٔ ملنگ بدگمان شوم، چه باز هم گاهی شک میبردم به این که چگونه میشود مردی بتواند این طور جای اموال سرقت‌شده را با مقدار و نوع آن تعیین کرده سراغ آن را به مردم بدهد، پس لابد همان بالکه‌های ملنگ مرتکب سرقت میشوند و سپس آمده به رییس خود- ملنگ - اطلاع میدهند یا او را بر انبار مال حاضر میکنند تا بدین‌گونه ملنگ بتواند فردا در مقابل مردم پیش‌گویی کند. این فکر ابتدا آنقدر در ذهنم قوت گرفت که خواستم به زعم خودم اسرار ملنگ را فاش کنم؛ اما از این عزم منصرف شدم، چه عقلم مرا ملامت کرد که هر گاه ملنگ رییس دستهٔ دزدان میبود برای چه مال‌ها را دوباره به مردم مسترد میکرد، مگر کسی هم هست که نتیجهٔ زحمات و از جان‌گذری‌های خود را چنان رایگان به مردم اعاده کند؟ تو به این پیرمرد محترم توهین کرده‌ای، باری دل خود را پاک کن تا از برکت فیوض او که تازه راه به قلبش یافته‌ای مستفیض گردیده مرد بهره‌مندی بارآیی؟! آن روز به دربار ملنگ رفتم و خواستم به گناه خود اعتراف کنم اما چون مانند سابق مهربان بود مسرور شدم و دانستم مرا بخشیده است.

***

هنوز دیری نگذشته بود که طفلی چند اطراف ملنگ را احاطه کردند. ملنگ همهٔ آنان را نوازش کرد و مشت نقلی از جیب بیرون کشیده به یکی از آن اطفال داد و دیگران را وعدهٔ فردا ارزانی فرمود، اما مخصوصاً با آن طفل فرمایش نمود که نباید غیر از اهل فامیل خود آن نقل پر فیض را به دیگران بدهد. طفل شادی‌کنان از جمعیت جدا شده راه خانه را پیش گرفت. من نیز به کمال خوشی و از روی تبرک آن یکدانه نقلی را که از دست طفل افتیده بود برداشته در جیب خود نهادم.

پیرمرد وقتی اطفال دیگر را آزرده دید مشت دیگری از شرینی‌ها به در آورده به هر یک شان داد و بلکه مرا نیز از چنین نوازشی فراموش نکرد. چون میخواستم در یکی از قرأ نزدیک در محفل نکاح دوستم شرکت کنم دست ملنگ را بوسیده به خانه آمدم و از آنجا به خانهٔ دوست شتافتم.

***

پاس آخر شب از خانهٔ دوست برگشته میخواستم به قریهٔ خود بازگردم که در نزدیکی کوه چند سیاهی از دور آشکار گردید. سه نفر در زیر بارهای سنگین خود نفس‌زنان جانب کوه پیش میرفتند. از ترس در عقب تخته سنگ بزرگی خزیده مخفی شدم. از عقب آن سه نفر، شخصی دیگری نیز به آرامی راه میرفت. گرچه شب خیلی تاریک بود به زحمت توانستم مشاهده نمایم که ابتدا آن سه نفر داخل غار کوه شدند و سپس بعد از چند دقیقه مرد چهارمی نیز از عقب آنان رفت. هر چه بود دل به دریا زده چون فهمیده بودم جز دزدها کسی دیگری نیستند، خود را به دهانه غار رسانیدم. در زیر شعاع خفیف چراغ تیلی چشمم برمنظره یی افتاد که از تعجب بر جای خود خشک شدم. آنان غیر از دو بالکه ملنک و حریف کشتی‌گیری من و خود ملنگ که ریش عاریتی را برداشته بود کس دیگری نبودند. بعد از جابه‌جا کردن مال‌ها تا میخواستند از غار برآیند، خود را از آنجا دور ساخته به خانه رفتم و آن دانهٔ نقل را نیز به برادرم که دروازه را به رویم گشود دادم. طفلک نقل را با شوق بلعید، اما هنوز قصه‌ام را به پدر و برادرانم خلاص نکرده بودم که سر برادرکم سنگین شد و در خواب عمیقی فرورفت آنگاه حقیقت مانند شعاعی در مغزم درخشید و بر همه رموز ملنگ آشنایم ساخت.

***

فردا پدر و اقارب طفلی که دیروز از هدیهٔ ملنگ-نقل- مفتخر شده بود به حضور ملنگ آمدند. من نیز آنجا بودم. آن‌ها از گم‌شدن اموال خود خبر دادند

و ملنگ نیز بعد از اندک تفکر غار دیشبه را به ایشان معرفی کرد و گفت بروید اموال‌تان را از آنجا دریابید.

من بر وی خندیده گفتم از آن نقل‌های بیهوشی چیز به من نیز عنایت کنید تا با اهل فامیل خود خورده از حال درورویم و تو بتوانی شبانه به کومک بالکه‌هایت دارایی ما را نیز ربوده به کوه ببری و بعد با یک ظاهر ملنگانه ولی شیادانه فردا غیبگویی خود را بر روی مردم بکشی و چنین شهرهٔ آفاق گردی. دو چشم ملنگ مانند دو کوه آتشفشان متوجه من شد. اگر سر به زیر نمیانداختم از تأثیر آن نگاه‌های هولنک مانند موم ذوب میشدم.

آن روز که جمعه بود در مسجد جامع همه مردم را از حیله‌های ملنگ واقف گردانیدم. تازه آن وقت هم فهمیدم که چگونه بالکهٔ ملنگ حلقهٔ طلایی مرا به مهارت از انگشتم کشیده در جیب برادرم انداخته و موضوع را به ملنگ بازگفته بود، اما در همان لحظه یی که از مسجد برآمده میخواستم به خانه بروم ناگهان ملنگ از عقب درختی جهید و مانند گیرهٔ فولادی بازویم را محکم فشرده فریاد زد «ای بی خرد ...» با این تکان ناگهان از خواب برخاستم و دیدم پدرم است که مرا تهدید میکند تا از خواب غفلت بیدار شده نماز صبح را به جا بیاورم. با زبان الکن و لحن متواضعانه یی که تندی پدرم را مبدل به تبسم شرینی کرد گفتم:

خوب شد بیدارم ساختید زیرا خواب عجیب و وحشتناکی میدیدم، پدر جان!

+

توضیحات ویرایشگر:

۱ - بالکه: کسي که خدمت فقير مي کند ؛ تلفظ/baal.ka/ :؛ اسم فاعل – قاموس عبدالله افغانی نویس

۲ -بشره (عربی): ظاهر پوست آدمی ؛ در زبان دری معمولاً به معنای ظاهر پوست چهره به کار میرود.

۳ - نیایش ؛ در متن به گمان غالب به اثر اشتباه تایپی سناجی آمده که نمیتواند درست باشد

۴ – قال (عربی): گفت ؛ سخن ؛ هر لفظ که از زبان برآید چه تمام باشد یا ناتمام

۵ - مافی الضمیر (عربی) : آنچه در دل است

لعل

بود نبود در سال‌های بسیار قدیم، پیرمردی زندگی میکرد که غیر از یک خانهٔ کلوخی و یک زن و یک پسر، چیز دیگری نداشت.

توریالی بچهٔ خوش‌اخلاق بود که بسیار دل پر رحم داشت و حتی مورچه یی هم زیر پایش آزار نمییافت. پیرمرد، توریالی را خیلی دوست میداشت و او نیز به پدر و مادر خویش احترام میکرد.

***

یک روز هنگامی که توریالی میخواست از بیرون به خانه برود، مشاهده نمود اطفالی چند گرد هم جمع شده میخواستند چوچهٔ ماری را که یکی از اطفال در آنجا یافته بود، بکشند. توریالی با چند پیسه یی که با خود داشت آن‌ها را راضی گردانید تا دست از سر چوچهٔ مار بردارند و آن را تسلیم خودش نمایند.

پدر توریالی برایش گفته بود: «هرگاه انسان به حیوانات موذی ضرر نرساند آن‌ها نیز درصدد گزند اهل بشر نمیافتند»؛ لذا چوچهٔ مار را با خود به خانه آورد و در اتاق جداگانه یی انداخته یک مقدار زیاد خاک نیز برای خوراکهٔ آن همان‌جا در اتاق ریخت؛ اما، تعجب توریالی وقتی زیاد شد که مشاهده نمود مار هر روز به اندازهٔ غیرقابل تصور بزرگتر شده می رود.

این خبر به گوش امیر رسیده و باعث تشویش خاطرش گردید و امر داد تا آن مار را که به اندازهٔ نیمهٔ اتاق بزرگ شده بود، بکشند؛ زیرا، میترسید مبادا از اتاق برآمده داخل شهر گردد و همهٔ مردم را بخورد.

هنگامی که توریالی این خبر را برای مار میگفت اشک از چشم‌هایش جاری بود؛ زیرا، او مار خود را خیلی دوست میداشت.

اما، مار خندید و گفت من چوچهٔ پادشاه مارانم و تو که مرا از مرگ نجات داده‌ای آغا و بادار منی. اکنون غم مخور؛ هیچ کس نمیتواند مرا بکشد. بیا بر پشت من سوار شو و از بال‌هایم محکم بگیر، من پروازکنان تو را به دربار پدرم میبرم؛ اما، نباید بترسی. پدرم به مقابل احسانی که به فرزندش کرده‌ای به تو میگوید تا چیزی از نزدش بخواهی؛ اما، هوشدار که غیر از لعل دهنش به هیچ چیز دیگر قانع نگردی.

توریالی بر پشت مار نشست و از بال‌هایش محکم گرفت و کلمه خوانده چشم‌های خود را پت کرد. مار تکانی به خود داده دیوارهای خانه را ویران ساخت بیرون برآمد و پرواز کردن گرفت. مردم آن شهر با کمال تعجب ملاحظه مینمودند که جسمی به کلانی یک خانه در هوا به تندی پرواز میکند. اندکی بعد همه خبر شدند که آن جسم غیر از مار چیز دیگری نبود که توریالی را هم در پشت خود برداشته و رفته است.

***

بعد از چند ساعت وقتی توریالی بنابر امر مار چشم گشود، خود را در کشور ماران یافت که همه از پیدا شدن شهزاده خود خوشی و رقص میکردند. اندکی بعد شاه ماران فرارسید و از دیدن توریالی خشمگین شد؛ ولی، چوچه‌اش همه حکایت را برایش گفت و اضافه کرد که چون زندگیش را حمایه کرده است، باید هر چه را او میخواهد برایش داده شود.

شاه ماران که از دیدن فرزند خود در آخر عمر خویش بسیار خوشحال شده بود توریالی را به خزاین خویش برده الماس، لعل، مروارید، طلا و اقسام

جواهرات را برایش نشان داد تا هر چه و هر قدر میخواهد برای خود بگیرد؛ اما، توریالی پی هم میگفت که من غیر از لعل دهن تو هیچ چیز دیگر را نمیخواهم. مار بالاخره مجبور شده دهن خود را باز کرد و لعلی را که از آن بیرون افتاده بود، برایش داد و گفت اینست گران‌بهاترین چیز دولت من که در هر مورد به کارت خواهد آمد. وقت رخصت شدن چوچه مار چند سخن با توریالی گفت و یک موی یال خود را کنده به دستش داد تا در موقع ضرورت و کومک آن را دود کند؛ آنگاه توریالی مار را بوسیده از نزدش رخصت شد.

***

آفتاب غروب کرده بود که توریالی طبق دستور مار کنار دند آبی رسید که سر و آخرش به نظر نمیرسید و انسان نمیفهمید که سنگ به عمق آن میرسد یا خیر. توریالی لعل را از جیب کشیده به آب نشان داد؛ آب دو شق شد و توریالی داخل آن رفت. همانطوری که مار گفته بود دریچه یی را گشوده از زینه پایین رفت و داخل باغی گردید. در آخر باغ عمارتی بود که از زینه‌های آن بالا رفت و در شروع دهلیز به طرف دست چپ دروازه اتاق را گشود. دختر به قشنگی فرشته‌ها روی چپرکت افتیده به نظرش رسید که در نگاه اول عاشق و بی‌قرارش گردید. دختر خواب بود و توریالی هر قدر او را تکان داد و صدا زد بیدار نشد. دفعتاً گفتهٔ مار به یادش آمد. لوحه یی که بالای سر دختر بود آن را برداشته به دیگر روی کرد. دختر عطسه یی زده بیدار شد؛ کلمهٔ خود را خواند و چون توریالی را در مقابل خود دید دست به گردش انداخته گفت: من دختر سوداگری بودم که یک جادو گرم مرا ربوده به اینجا آورد. وقتی جوان شدم و خواهش آن عفریت را نپذیرفتم مرا این طور بیهوش کرد و خود نیز زهر خورده مرد؛ اگر، یک ماه دیگر تو نمیآمدی من نیز همین‌طور در خواب میمردم. از تو خیلی ممنونم و چون جادوگر والدینم را با تمام اقرابم کشته است و از طرفی هم نمیتوانم آن شهر در کجاست همینجا در همین باغ که همه چیز دارد با هم

یکجا زندگی میکنیم. توریالی قبول کرد اما پدر و مادر خود را هیچ وقت فراموش نمیکرد.

***

از آن روز به بعد توریالی گاه‌گاهی از آب بیرون شده با خانم خود- دختر سوداگر- چند لحظه کنار دند مینشست و تماشا میکرد. وقتی هم که شام میشد لعل را به آب نشان داده طوری که اول گفتم آب شق میشد و هر دو پس به باغ و خانه خود میرفتند.

از روزها یک روز وقتی که توریالی با خانم خود در کنار دند نشسته بودند، پسر وزیر سوار بر اسپ از آنجا گذشت و دختر سوداگر را دیده یک دل نه صد دل عاشقش شد و بعد دید که چگونه توریالی لعل را از جیب کشیده به آب نشان داد و آب برای شان راه داد. در آن شهر پیرزالی بود که در زیرکی شهرت داشت. پسر وزیر نزد او رفت و قصه را برایش گفت.

روز دیگر که باز توریالی و زنش در کنار آب نشسته بودند از دور دیدند پیرزالی گریه‌کنان جانب آن‌ها پیش میآید. مار به توریالی گفته بود که باید از پیرزن‌های ناشناس بترسد و آن‌ها را به خانهٔ خود راه ندهد؛ ولی، پیرزن آنقدر گریه کرد که دل دختر سوداگر و توریالی نرم شد و پیرزال را که از مفلسی و بی‌کسی مینالید با خود به درون دند در باغ بردند و مانند مادری اختیار خانه را به او دادند.

اما پیرزن که فرستادهٔ پسر وزیر بود تا لعل را از توریالی دزدی کند بالاخره یک شب وقتی که توریالی را خواب برده و لعل را در پهلوی خود روی میز نهاده بود، پیرزن لعل را گرفته دوان دوان از زینه‌ها پایان آمد و به کومک لعل از آب گذشته خود را به پسر وزیر رسانیده لعل را برایش داد و گفت: اینک لعل را بگیر اما دختر از تو و لعل و جواهر هر چه در آن باغ پیدا شد از من باشد. بچهٔ

وزیر قبول کرد و به همراهی چند نفر جلاد و پیرزن جانب دند رفت. لعل را به آب نشان داد آب شق شده همه داخل آب شده وارد باغ گردیدند و سپس از زینه‌ها بالا رفته داخل اتاق گردیدند که توریالی و خانمش در آن خواب بودند.

اما با صدای دروازه توریالی از خواب بیدار شد و پسر وزیر را دید که با پیرزال و چند نفر جلاد اطراف او را فراگرفته‌اند. توریالی جوان هوشیاری بود، زود جانب میز نگریست و چون لعل را روی آن ندید به غلطی خود پی برد و دانست که مار برای چه او را از نزدیکی با پیرزن‌های ناشناس منع کرده بود. در همین وقت دختر سوداگر نیز وارخطا از خواب برخاسته و از مشاهدهٔ جلادها و چشم‌های دریده و هوس‌آلود پسر وزیر به لرزه افتاد.

پسر وزیر از دیدن آن چهرهٔ ملکوتی دیگر به کلی گیج شده، جانبش پیش رفت تا در آغوشش بکشد؛ ولی، یک نهیب توریالی او را بر جای خشک کرد. جلادها میخواستند مطابق امر پسر وزیر توریالی را اول بسته بعد بشکند که دفعتاً موی یال مار به یادش آمد. با یک جست خود را از آن‌ها دور ساخته پشت به دیوار کرد و موی را کشیده آتش زد.

***

بر اثر دود شدن موی صدای مهیبی برخاسته و مار با جثهٔ عظیمی خود آشکار گردید. از ترس، خون در بدن پسر وزیر، جلادها و پیرزن خشک شد. توریالی خوشحال شده قصه را به مار گرفت و مار اول پیرزن، بعد بچه وزیر و سپس جلادها را یکی بعد از دیگری یک یک لقمه خام کرده و به توریالی توصیه نمود که باید بعد از این برای اشخاص ناشناس اعتماد نکرده یک دقیقه هم لعل را از خود دور نسازد ورنه دیگر نخواهد توانست به کمکش برسد.

***

چند روز بعد توریالی ثروت فراوانی از خزانه‌های باغ با خود برداشته نزد پدر و مادر خود رفت. پول و پیسهٔ زیاد به اقارب و فقرای شهر داد و خود با پدر و

مادر خویش که خیلی پیر شده بودند دوباره به آن باغ برگشت و تا پایان عمر خوش و خوشحال زندگی میکرد.

این بود نتیجهٔ نیکی کردن حتی با یک حیوانی که در نظر انسان خیلی ناچیز مینماید.

خاطرۀ استقلال

مخالفت و کین توزی دو دشمن سرسخت «شیر دل خان» و «شکورخان» سر کردگان قوم «اچکزی» دهکدۀ پنجصدخانۀ سپین کچه را در خاک و خون نشانده بود. این دو خان مغرور که هریک دیگری را مایۀ سقوط و بربادی قوه و اعتبار خود میدانست هر آن میکوشیدند بهانه یی برای جنگ به دست آورده میدان را برای خود خود خالی سازند. گفته اند «صد فقیر در یک گلیم بگنجد و دو امیر در یک اقلیم نه».

شیردل خان و شکورخان که لابد با هم پلوان شریکی نیز داشتند ماه و هفته یی نبود که حتی اگر برای یک گاو یا گوسفند هم شده با هم نجنگند و مرده یا زخمیی را به خانه نبرند. این مخالفت آنقدر شدید بود که طرفداران یکی نمیتوانست با یاران خان دومی ارتباط صهریت (۱) پیدا کند. چه دختر دادن، و چه زن گرفتن را نمیشد بی اجازۀ خوانین انجام داد.

در ورای این همه دشمنی، دوستی پایداری بین دو فرد از خاندان شیردل خان و شکورخان برقرار بود که جز خداوند دگری بر آن اطلاع نداشت. این دوستی که سپس به عشق آتشین مبدل گشت، دل‌های «معصومه» و «شفیق» را آنقدر با هم نزدیک ساخته بود که مخالفت‌های خانوادگی را تقریباً فراموش کرده بودند.

پسر شکورخان و دختر شیردل‌خان گاه گاهی در دل شب‌های تاریک در باغ مقابل قلعۀ شیردل خان با هم ملاقات میکردند و در حالی که هیچگونه امیدی برای آینده در دل نداشتند، مسرور بودند از این که کسی به رازشان مطلع نیست؛ چه در آن صورت بی‌تردید غیر از مرگ چیز دیگری سرنوشت آنان را تعیین نمیکرد. این خطر بیشتر متوجه معصومه بود؛ زیرا اگر در گناه واحدی

هم باشد مجازات زن را سنگینتر از مرد مقرر میدارند، گرچه عشق را نمیتوان اختیاری خواند.

***

آن شب که فردایش مردان دلیر پشتون به رزمگاه استقلال میرفتند، همین که شب به نیمه رسید و تاریکی سرسام‌کننده روی دهکده را پوشانید، شفیق خنجری به کمر آویخته، کمند را برداشت و آهسته و بی‌سروصدا خانه را به قصد ملاقات معصومه ترک گفت و به عقب دیوارهای سر به فلک کشیدهٔ قلعهٔ شیردل خان رسید. مقابل درب بزرگ قلعه ایستاد، چندی فکر کرد و آنگاه سر کمند را به قوهٔ هرچه تمامتر بر فراز دیوار پرتاب کرد. نوک کمند به عقب دیوار سرکشید و درست در مقابل چاک بزرگ دروازه آویزان ماند.

شفیق نوک لشته پی که از چوب بادام در دست داشت با خنجر دو شق کرد و آن را در چاک دروازه فرو برد. بعد از چندی زحمت، سر کمند در چاک چوب گیر آمده شفیق با کشدن لشته جانب خود سر کمند را نیز به دست آورد و بعد از آن که گره محکم و بزرگی به نوک آن زد و سر دیگر ریسمان را با میخ محکمی روی زمین کوفت به کومک آن بی صدا و آرام از دیوار بالا رفته آهسته آن طرف فرود آمد و دو مرتبه آواز مخصوصی مانند مرغ شبگرد کشید.

چند دقیقه بعد شخص سیاه‌پوشی که چشم‌های تیزبین شفیق به سختی میتوانست آن را ببیند از دور به نظر رسید. دلش از پریشانی به سختی میزد، چه آمدن شفیق در داخل قلعهٔ آنان، آن هم غیر از وقت موعود او را سخت متعجب ساخته بود.

شفیق که پریشانی او را در نفس سوخته و لهجهٔ غیرطبیعی‌اش درک کرده بود، آهسته چند حرفی در گوشش فروخواند و به او حالی ساخت که فردا به معرکهٔ

استقلال میرود، شاید هم پس نگردد. بوسه‌های گرم میان‌شان رد و بدل شد و آنگاه بعد از آنکه پیمان وفا برای مادام‌العمر ذریعهٔ تبادل دو بوسهٔ آخری بین دو دلدادهٔ مهر گردید، معصومه با صدایی نسبتاً بلندتر که شفیق را در دریای کیف فرو برد چنین زمزمه کرد:

ته په سنگر کې ځان شهید کړه

زه به شین شال ستا پر زیارت وغوړومه

شفیق به کومک همان کمندی که وارد قلعه شده بود از آنجا بیرون رفت و چون به خانه رسید آواز پدرش را شنید که او را جهت آمادگی برای فردا و دادن بعضی هدایات به حضور خود میخواند. شفیق به زودی خود را در مقابل پدر رسانید و پیش از آن که او را فرصت پرسیدن بدهد گفت: پدر جان من آمادهٔ حرکتم، لباس‌هایم را پوشیده‌ام، رفته بودم کنار جوی تا وضو بگیرم و بعد سامان سفر را تهیه کنم که شما صدا زدید. شکور خان لبخند رضایت‌بخشی به روی پسر زده دست بر رویش کشید و با لهجهٔ آمرانه گفت:

آفرین پسر! من نیز چنین توقعی از تو داشتم . اکنون برو و دیگران را نیز آمادهٔ حرکت بساز. شفیق حینی که وارد میدان دهکده شد، مردان پدرش و پدر موصومه همه در آنجا گرد آمده بودند. چندی بعد شکورخان نیز رسید و هر دو خان مغرور پیشاپیش مردان جنگی خود به راه افتادند. گرد از زمین و هلهله از مردم برخاست. دو دشمن موقتاً برای حصول استقلال وطن بغض و کینهٔ دیرینه را فراموش کرده، دربارهٔ آن امر مهم مشغول صحبت بودند. شفیق نیز از عقب‌شان میتاخت.

معصومه این منظره را از سر بام دیده آن را فال نیک گرفت و یازده چوری دست خود را نذر یازده بی بی گفته شکست و جانب جوانان دهکده که میرفتند از نظر دور شوند پرتاب کرد.

شکورخان از عقب سنگر بی‌وقفه بر دشمنان گلوله‌باری میکرد و چون تفنگ دست ماهری بود کمتر تېرش به خطا میرفت. پی هم پنجه‌هایی را در جاغر یازده تېرش فرومیبرد و از خوبی تفنگ که هیچ گلوله یی را پوچ نمیکرد و هیچ پوچک را بند نمیماند با خود مسرور بود. غرش‌های مهیب توپ و تفنگ با روح پر شور و مغرور او به خوبی سازش داشت و چنان از آن حظ میبرد که گویی موسیقی دلنوازی را میشنود و از آن کیف میگیرد.

درست در همین وقتی که میله تفنگش گرم آمده بود و میخواست چند دقیقه یی دست از تېراندازی بازدارد، مرد دیگری پهلویش رسید و مشغول تېراندازی گردید. چون دهن و بینی هر دو در زیر لنگوته پنهان بود و جز دو چشم‌شان معلوم نمیشد و از طرفی هم آتشباری دشمن به آنان موقع چنین دقت‌ها را نمیداد آن دو بی‌آنکه یکدیگر را بشناسند در کنار هم بر دشمن گلوله میبارىدند. هنوز نیم ساعت از این ماجرا نگذشته بود که قطارهای آن مرد از گلوله خالی گردید و دست توسل به شکورخان دراز کرد. هر دو یک بار دیگر دست به ماشه‌های تفنگ بردند اما چند لحظه یی بیش نگذشته بود که تفنگ از دست شکورخان افتاد- گلولۀ گرم دشمن بازوی راستش را شکافته بود.

آن شخص به زودی شکورخان را که از اثر ضیاع زیاد خون تقریباً بی‌خود شده بود بر دوش انداخته به دست پرستاران سپرد و خود تا میخواست برگردد که از تعجب در جای خود خشک ماند؛ زیرا حریف خود شکورخان را شناخت و مانند این که کسی ضربۀ محکمی بر مغزش فرود آورده باشد روی چشمانش را تاریکی فراگرفت و در آن یک لحظه دوباره چشمانش روشن گردید، صدها فکر و خاطره از نظرش گذشت تا این که بالاخره آه دور و درازی کشید و پهلوی جسد بیهوش شکورخان زانو زد و با خود گفت: نه این دیگر شرط غیرت نیست؛ بایستی بمانم تا او صحتیاب گردد و بداند با چه مردی طرف است که نمیخواهد او را در حال ناتوانی از پای درآورد. باشد هزاران مرد جنگی مانند من به مقابل دشمن میجنگند. انشأالله به زودی پای ثبات دشمن میلرزد و ما موفق میگردیم؛ اما بایستی امتحانی هم در این میدان داده باشم. این کس دیگری جز شیر دلخان نبود.

لیکن وقتی شکورخان از حالت اغماً بیرون آمد و شیر دل خان را مشغول پرستاری خویش دید، دلش از غیرت و غصه مانند سیر و سرکه جوشید- احسان دشمن را مگر چگونه میتوانست پاداش دهد؟

متجاوزین و متعرضین حقوق دیگران به گناه غصب آزادی‌شان به نظر نفرت دیده میشوند و القاب ظالم و تباهکار به قامت اعمال و اطوار متجاوزانه‌شان استوار میآید. مدافعین حق آزادی و پشتیبانان‌شان را همه مردم با عدالت و با شجاعت میگویند و عنوان فداکاری و ایثاردوستی را به کمال افتخار بالای‌شان میگذارند؛ حصول استقلال را به جان میخرند و باغ و بن استقلال ملی را به توسعهٔ پلان‌های علمی و اقتصادی آبیاری میکنند و حفظ استقلال را وظیفه مردی و آبده تاریخی خود میگویند .

استقلال در کف ملتی که از آن کما ینبغی (۲) استفاده کرده نمیتوانند به گوهر بی‌بهایی میماند که به دست طفلان افتاده باشد. استقلال حقیقی قوم کاسه و نیم کاسه را از سرشان برداشته، آسمان نیلگون جهان امروزه را برای‌شان میبرد و نشان میدهد ملت مستقل و آزاد عیب بزرگ خود میداند که حال وطن‌شان بهتر از ماضی و مستقبل آن بهتر از حال نشود. در خاتمه به ارواح شهدای معرکه استقلال رحمت میفرستم و به ملت افغان موفقیت میخواهم تا تمام ایجابات دینی و ملی استقلال و آزادی وطن خود را دانسته، امروز بهتر از دیروز و فردای بهتر از امروز داشته باشند.

+

توضیحات ویرایشگر:

(۱) ارتباط صهریت: ارتباط و خویشاوندی توسط ازدواج. مصاهرت: ازدواج

(۲) کما ینبغی: چنان که سزاوار است

آنچه دوستم به من حکایه کرد

دوستم افضل خان، خانم خود را خیلی دوست داشت. این شخص با آن که از خانم خویش صاحب فرزندی نگردید باز هم حاضر نمیشد زن دیگری بگیرد و در مقابل اصرار زیاد اقارب میگفت: اشخاص دو زنه هیچگاه روی سعادت را نمی بینند. شما از آن سبب دو سه و یا که چهار زن میگیرید که برای املاک تان بعد از وفات شما وارث پیدا شود ولی من به این عقیده نیستم- چه ملک و دارایی دنیا را هیچکس نمی تواند با خود به گور ببرد و حتماً بعد چند روز زندگی مجبور است دست از همه چیز بشوید.

اما وقتی این یک خانمش نیز چشم از جهان پوشید افضل زیاده از چهل سال عمر داشت و لذا هیچ نمیخواست دوباره زن بگیرد چه به عقیدهٔ او مرد چهل و پنج ساله نباید زن جوان داشته باشد؛ زیرا هرگاه مرد نتواند از عهدهٔ خواهش زن بیرون آید احتمال آن می رود که اخلاق زن فاسد گردد و آبروی مرد را که محترم تر از همه چیز است بریزاند.

چون زندگی دوستم را پس از مرگ خانمش خیلی نامرتب می دیدم دلم میسوخت لذا چندین مرتبه به او یادآوری نمودم تا خود را از این پریشانی نجات بخشد و زن دیگری بگیرد؛ زیرا دوستم نسبتاً زندگی خوبی داشت و همه کس حاضر می شد به او زن بدهد. از طرف دیگر این شخص که اخلاق نیکو نیز داشت در نزد اهالی منطقهٔ خود محبوب بود. لیکن وقتی امتناع زیاد و عزم جزم او را در نگرفتن زن مشاهده نمودند دیگر لب فرو بستند و حرفی هم در آن باره با وی به میان نیاوردند.

چهار سال بعد وقتی خبر یافتم دوستم بندی شده است به ملاقتش شتافتم. گرد فقر و ناامیدی بر چهره اش نشسته بود. او خود چنین داستان بندی شدن خود را حکایت کرد:

و با آنهمه عزم جزمی که داشتم بالاخره از تنهایی و بی ترتیبی زندگی به ستوه آمدم و در صدد ازدواج با زنی افتادم که هم دندان و هم سال من باشد؛ اما، از آنجایی که زنی را به این صفت نتوانستم سراغ نمایم، بازهم صبر کردم در کنج خانهٔ خود نشستم. دیری نگذشت که زنی از کدام جایی دیگر در همسایگی ما رحل اقامت افگند. بعد از تجسس زیاد دانستم که شوهرش مرده و بیوهٔ بیچاره یی است که از ظلم وارثین شوهر به اینجا پناه آورده میخواهد در زندگی بی دغدغه یی به سر ببرد و با کسی کاری نداشته باشد. بعد از زحمات فراوان بالاخره توانستم او را به عقد ازدوج خویش در آورم چه این زن را بهتر از همه زنان موافق طبع و سن خویش دریافتم.

درست یک سال به کمال رضاییت و بی وقوع حادثهٔ سویی با وی به سر بردم. خیلی مسرور بودم و از بخت خود رضاییت داشتم که بعد از یک زمان درازی درد و محنت بالاخره دوباره زندگی مسعودی یافته، رنج و مشقت دیرینه را فراموش کرده ام. اما مانند این که روزگار با من بنای دشمنی را گذاشته باشد، این خوشبختی زیاده از یک سال دوام نکرد. برادران شوهر اولیهٔ زنم به نام این که بیوهٔ آنان را گریختانده ام، طبق فیصلهٔ جرگهٔ قومی معادل ثلث دارایی مرا تصاحب کردند.

شوهر اول زنم به دست یکی از دشمنان خود به قتل رسیده بود و از آنجایی که برادرانش در تصاحب زن وی به مقتضای این که بیوهٔ برادر میراث برادر دیگر است و عدم مداخله در این مورد کمال بیغیرتیست، شدت زیاد به خرچ دادند، این بیوه که دل خوشی از برادران شوهر خویش نداشت و نیز میدانست که هرگاه به ازدواج یکی از آنها تن هم دهد زندگانی آینده اش تیره و تار میگردد پنهانی آنجا را ترک گفت و طوری که قبلاً نیز اشاره نمودم به اینجا آمده در همسایگی ما اقامت گزید و همسر من گردید.

ولی زنم از آن جهت تا این وقت به من چیزی نگفته بود و میپنداشت که کسی قادر به دریافت آن نخواهد گردید. با از دست دادن ثلثی از دارایی خویش دیگر

دچار مضایقهٔ اقتصادی گردیدم اما دیری نگذشت که برادران زنم به بهانهٔ این که خواهر آنان را از خانهٔ ایشان ربوده و بدینگونه هتک احترام شان را نموده ام مبلغ دیگری هم مرا متضرر ساختند. اما کاش مسأله به اینجا قطع میشد و من میتوانستم مانند سایر اقاربم شباروزی فقط با چند قرص نان خشک و اندکی دوغ یا پیاوه به سر برم.

درست یک هفته بعد از این واقعه در نیمهٔ یکی از شب های تاریک دو تن جوان مسلح و تنومند حینی که خواب بودیم داخل قلعهٔ ما گردیده هر دویمان را با تهدید مرگ دستگیر کردند. زنم وقتی چشم گشود و آن دو جوان را بر بالین خود یافت فریاد خفیفی از شوق و خوشی کشیده هر دو دست خویش را به گردن یکی از آن دو جوان که کوچکتر از دیگری می نمود حمایل ساخت و گفت چدن! فرزند دلبندم خوب شد در زندگی ام یکبار دیگر شما را دیدم. از آن روزی که شما برای گرفتن انتقام خون پدر مرحوم تان وطن را ترک گفتید و از عقب آن قاتل پست فطرت رفتید، کاکاهایت مرا خیلی اذیت کردند. آنان میخواستند مرا از آن خود گردانند؛ اما، من قبول نکردم تا این که روزی به من خبر دادند تو مرده ای و من دیگر از آنان استم. از این رو وطن را ترک گفتم و به اینجا آمدم. گرچه میل شوهر گرفتن نداشتم، قضا و قدر قلمم با این شخص زده بود؛ اما، اکنون بگویید که آیا انتقام پدرتان را گرفته اید یا خیر!؟ چشمان از حدقه بیرون برآمدهٔ آن دو جوان مرا ترساند. آنان از قهر میلرزیدند. چدن به سختی دست مادر را از گردن خود دور ساخته با لهجه یی که مرگ را در نظر هر دوی ما مجسم می ساخت گفت: قاتل پدرم را کشتیم، کاکاهایم را به سزای عمل شان رسانیدیم، برادران تو نیز حالا طعمهٔ کرمهای گور اند؛ اما، اکنون آمده ایم تا ترا از عقب آنان بفرستیم. این مرد- اشاره به من- که گناهی ندارد

چه هر کس میخواهد زن داشته باشد و مبلغ زیادی هم برای حفظ تو و حفظ آبروی خویش به بیوه فروشان و خواهر فروشان داده است.

میخواستم لب بگشایم و شفاعت کنم که تیغی در هوا درخشید و دهن مرا بست و خون همسرم را جاری ساخت. پسر بزرگش قلب او را شگافته بود. فریادی از ته دل کشیدم و بیهوش شدم. وقتی به خود آمدم در کنار مرده کیسه یی یافتم؛ چون آن را شمردم درست مساوی پولی بود که برادرهای زنم و برادران شوهر اول او از من گرفته بودند. روی پرزهٔ کاغذی این جملات را خواندم:

«عوض مرگ مادرمان پولت را از غاصبین آن ستانده آورده ایم تا مقروضت نباشیم. او سزاوار مرگ بود. پریشان مباش اما هوشدار که بعد از این دیگر در صدد ازدواج با بیوه یی که ندانی از کجاست نبرآیی؟!»

وقتی دوستم قصه را به اینجا رساند، با نوک انگشت دو قطره اشکی را که در گوشهٔ دو چشمش جمع شده بود سترد و با لهجهٔ گره دار گفت: فردا چون مردم جمع شدند برای آسانی کار و از بین بردن جار و جنجال و سرگردانی زیاد همه بر من شهادت دادند و مرا قاتل معرفی کردند. بعد از سجل شرعی اکنون در گوشهٔ زندان افتاده انتظار مرگ را میکشم تا از قید این چنین یک زندگی ننگینی نجاتم بخشد. آنگاه با دل پر خون زندان را ترک گفته بر بخت بد دوستم سیل اشک جاری ساختم.

شهر طلسم

بود نبود چندین سال پیش پدری بود که دو فرزند داشت. فرزند بزرگش که اکبر، نام داشت چهار سال نسبت به خواهر خود ملیحه، بزرگتر بود.

اما از آنجایی که میگویند روز خوب برای هیچکس پایدار نمیماند. یک روز مادر شان وقتی که از دریا آب میاورد پایش لغزید و در بین موج های کوه مانند دریا غرق گردید و دیگر کسی جسدش را هم نیافت.

هنوز یک سال نگذشته بود که پدر اکبر زن دیگری گرفت. این زن که بسیار کینه توز و بیرحم بود، از همان روز اولی که پایش به خانۀ شوهر رسید با اطفال زن گذشتۀ شوهر خود بنای دشمنی را گذاشت.

پدر ملیحه نیز که زن جدید خود را بسیار دوست داشت او را از آزار دادن فرزندان خود ممانعت نمیکرد. ملیحه با آن که زیادتر از ۹ سال عمر نداشت تمام کارهای خانه را اجرا میکرد، اما اکبر شوخ چشم بود و هیچ فرمان و امر مادر اندر خود را به جای نمی آورد و او را ناسزا میگفت .

یک روز که ملیحه رفته بود از دریا آب بیاورد اکبر باز هم سخن مادر اندر را نشنید و با وی جنگ کرده چنان با کفگیر بر سرش کوفت که همانجا در آشپزخانه بیهوش روی زمین افتاد.

بعد از این خواهر و برادر ناچار خانۀ پدر را ترک گفته راه جنگل را پیش گرفتند. راۀ جنگل دور و پاهای هر دو طفل نازک بود. وقتی به جنگل رسیدند، دیدند که شام شده است. ترس حیونات درنده از یک طرف و گرسنگی از طرف دیگر

آنان را ناقرار میساخت. پس به تنۀ درختی تکیه دادند و در حالی که سر یکی بر سینۀ دیگری گذاشته شده بود چشم های شان گرم خواب گردید.

هنوز به خواب نرفته بودند که در این وقت ناگهان صدای خواندن مرغی به گوش شان رسید. هر دو از خواب پریدند. مرغک نزدیکتر آمده میرفت و آنقدر خوب میخواند که طفلک ها ترس و گرسنگی را یکی و یکبار از یاد کشیده از عقب پرنده براه افتادند و میخواستند آن را بگیرند. مرغک بسیار دور نمیپرید از این شاخ بر آن شاخ می نشست و نغمه سرایی میکرد، اما دست نمیداد.

همین که ملیحه یا اکبر نزدیک میشدند، تا آن را بگیرند مرغک نغمه سرا میپرید و کمی دورتر باز می نشست.

یک وقت خواهر و برادر خود را به مقابل دروازۀ درآمد باغ بزرگی یافتند. همین که پرندۀ خوشخوان نزدیک دروازه رسید، دروازه بخودی خود باز شد و پرنده داخل باغ گردید. اکبر و خواهرش نیز بی آن که چیزی بفهمند پا به درون نهادند و دروازه دوباره بسته گردید.

ملیحه و برادرش خود را در یک باغ بسیار قشنگ و وسیعی یافتند که تمام درخت های آن از میوه های رنگارنگ پر بود. بیچاره ها بسیار گرسنه بودند و شروع بخوردن میوه ها کردند.

اما در این وقت آوازی از طرف دست راست خود شنیدند که آنها را به طرف خود میخواند.

زنی جوان و قشنگی در یکی از اتاق های عمارت باغ روی تخت نشسته بود و همین که چشمش به آن دو طفل افتاد بسیار خوشحال شد، اما چون خودش از روی تخت حرکت کرده نمیتوانست اکبر و ملیحه را خواسته پهلوی خود بر

تخت جای داد. از خوردنی هر چیز در آنجا بسیار بود. اکبر و خواهرش شکم های گرسنهٔ خود را سیر کردند و بعد از آن سرگذشت خود را از اول تا آخر برای آن زن جوان قصه کردند.

او از شنیدن این قصه و ظلم مادر اندر بسیار متأثر شد و گفت، خفه نشوید : اگر گپ مرا بشنوید و به آن عمل کنید ان شاالله تا پایان عمر خوش و خوشحال خواهید بود. ملیحه و برادرش به یک آواز جواب دادند که تو هر چی بگویی ما سخن های ترا قبول میکنیم و یک سر موی هم از آن سرپیچی نخواهیم کرد. پس آن زن جوان چنین لب به سخن گشود: من دختر پادشاه بودم. جادوگر پست فطرتی مرا از باغ پدرم ربوده و به اینجا آورد. جادوگر تمام مردمان این شهر را سنگ ساخته است و تنها من زنده ام که نمیتوانم تا آمدن او از جای حرکت کنم.

جادوگر هر شب جمعه به اینجا میآید و به تماشای من میپردازد. او میخواهد با من ازدواج کند. شش سال مهلت خواسته ام. پنج سال گذشته و یک سال باقی مانده است. جادوگر میگوید من بالاخره از دست خواهر و برادری کشته میشوم که ذریعهٔ مادر اندر خود از خانهٔ پدر رانده شده اند، پس آن خواهر و برادر غیر از شما کسی دیگری نیست. باید زیاد متوجهٔ جان خودتان باشید که به دست جادوگر نیافتید؛ زیر او سخت دشمن شما است. از این لحاظ شبهای جمعه شما باید در خارج باغ و در دورترین گوشهٔ جنگل به سر برید. هر دو در تیر اندازی مشق کنید تا خوب ماهر شوید. آن وقت هنگامی که وعدهٔ شش سال من به آخر رسید، جادوگر میآید تا مرا در آغوش بکشد و کام دل حاصل کند، شما هر دو در یک آن تیر بیاندازید، طوری که تیر های شما در طاق آبروی جادوگر بنشنید. بعد از مرگش یکجایی ما همه از شر او خلاص میشویم و مردمان شهر نیز زنده میشوند. اکبر و خواهرش سر از فردا تیر و کمان برداشته در جنگل مشغول شکار گردیدند. روزها به شکار میپرداختند و شبانه غیر از

شب جمعه به حضور شهزاده خانم میآمدند و او را با صحبت های شیرین خود سرگرم میساختند. در مدت یک سال خواهر و برادر آنقدر در تبر اندازی ماهر گردیدند که حتا پرنده در هوا نیز از ضرب تیر شان جان به سلامت برده نمیتوانست.

آخرین شب سال ششم بود که جادوگر رو به شهزاده خانم نموده گفت: اکنون دیگر مهلت به پایان رسیده است. اگر باز هم حاضر نیستی با من ازدواج کنی ترا نیز مانند دیگران سنگ میسازم. در اینوقت اکبر و ملیحه که در کمینگاه نشسته بودند، چون دیدند جادوگر به عزم بوسیدن شهزاده خانم جانب تخت او میرود، هر دو دست به کمان بردند و آن را تا بناگوش کش دادند. دو تیر به سرعت برق قلب هوا را شگافت و راست بر پیشانی جاوگر اصابت نمود. آه از نهاد جادوگر بر آمد و بر زمین نقش بست. اکبر یک قطره خون جادوگر را بر شهزاده خانم چکاند. نامبرده فاژۀ دور و درازی کشید و از روی تخت برخاست و کاسه یی را پر از خون جادوگر ساخته از آن خون یک یک قطره بر تمام سنگ ها انداخت تا همه آدم های «سنگ شده» زنده گردیده به صورت اصلی خویش درآمدند. به این صورت تمام شهر به حال سابقۀ خود برگشت و مردمان آنجا شهزاده خانم را به پادشاهی خود قبول و از آن دو طفل نیز که سبب نجات شان گردیده بودند بسیار قدردانی کردند.

چندی بعد اکبر و ملیحه به وطن خود رفتند تا احوال پدر و مادر اندر خود را بگیرند. اما هر چند جستجو کردند نشانی از آنان نیافتند. وقتی که میخواستند دوباره نزد شهزاده خانم برگردند، ملیحه گدایی را دید که با لباس کهنه و ژنده کنار جاده یی نشسته یک پول به نام خدا م خواهد. اکبر و ملیحه که اطفال مهربان و دلسوز بودند، رفتند تا چیزی پول به فقیر بدهند؛ اما دهن شان از تعجب باز ماند؛ زیرا، این گدا پدر شان بود. خود را به دست و پای پدر انداخته جویای احوال مادر اندر شدند. پدر شان در حالی که از خجالت زیاد غرق عرق

بود گفت: بعد از فرار شما مادر اندر تان در خرچ خانه آنقدر راه اسراف را پیش گرفت که شش ماه بعد یک پول هم در خانهٔ ما باقی نماند. او نتوانست با زندگانی فقیرانه بسازد و از درد و غصهٔ زیاد دنیا را وداع گفته مرا از شر خود آسوده ساخت. من نیز چون پیر بودم غیر از گدایی چارهٔ دیگری نیافتم. دو طفل با پدر سالخوردهٔ خود نزد شهزاده خانم آمدند. شهزاده خانم که دلاوری و رشادت اکبر را خیلی پسندیده بود با نامبرده ازدواج کرد و مردمان شهر نیز از این ازدواج شادمان گردیدند. یکسال بعد شهزاده خانم از فداییان شهر خود لشکری آراسته جانب پادشاهی پدر خود رفت. پادشاه و برادر خود را از بندی خانه آزاد ساخت و آنانی را که پادشاهی پدرش را به زور و حیله غصب کرده بودند به جزای شان رساند. ملیحه با برادر شهزاده خانم ازدواج کرد و ملکهٔ او گردید. شهزاده خانم و اکبر دوباره به شهر خود آمدند و تا پایان عمر با رعایای خود به کمال مهربانی رفتار کرده خوشبخت و مسعود به سر بردند. ملیحه نیز همواره شوهر خود را به عدل و داد تشویق می کرد.

د محمد اعظم عبيدي د داستاني اثارو شننه او ارزښتونه

۱. شننه

محمد اعظم عبيدي يو له هغو ليکوالانو څخه دی، چې په پښتو او دري ژبو کې يې په لسګونو داستانونه ليکلي دي. د پښتو ژبې ليکل شوي داستانونه يې د ماشومانو لپاره ليکلي دي او همدارنګه د دري ژبې په داستانونو کې د ټولنې ټول منفي او مثبت اړخونه را نغاړلي دي.

د محمد اعظم عبيدي داستاني اثارو شننه عموماً په دوو برخو کې څېړو:

۱. د شکل او بڼې له مخې؛

۲. د محتوا او موضوع له مخې.

۱.۱ . د شکل او بڼې له مخې: د محمد اعظم عبيدي داستانونه د شکل او بڼې له مخې په ساده نثر سره ليکل شوي دي، په پښتو داستانونو کې يې جملې د ماشومانو له سويې سره برابرې ځای پر ځای کړي دي، لکه (سباوون و چې ګيدړه له همدې لارې کلا ته ورننوتله او مخامخ دوکان ته ولاړه. پوستين ګنډونکي د موری په خوله کښې يوه ډبره کښيوده او هغه يې پټ کړ او د دوکان خواته روان شو. ګيدړه په همدې وخت کښې له دوکان څخه راووتله، کله يې چې وليده پوستين ګنډونکی کوتک په لاس راغی، نو د کلا دروازې خواته يې منډه کړه، ويې ليدل، چې دروازه ټرلې ده. د موری خواته يې منډه کړه؛ هغه هم وليدل چې د موری خوله ټرل شوې ده. په همدې وخت کې د پوستين ګنډونکي کوتک د ګيدړې په ککری ولګېد او بوکه يې راووښته. ګيدړې له ځان سره فکر وکړ، که

چېړې شور وخوري نو د کلا سپی به ورباندې خبر شي. د تېښتې لار هم نشته، نو ښه دا ده چې ځان مړ واچوم. څو چې لمر راخېژي او د کلا دروازه خلاصېږي همداسې به ځان مړ واچوم.)

همدارنګه د دري ژبې داستانونه يې تر ډېره د فارسي ژبې تر اغېز لاندې ليکل شوي دي. ځای ځای په کې د فارسي ژبې کلمات استعمال شوي دي. د محمد اعظم عبيدي زياتره داستانونه حکايتي او تاريخي بڼه لري. د يو حقيقت په هکله په زړه پورې توضيح او تشريح وړاندې کوي، لکه (... مېړه يې سمدستي خبدک په کراچۍ کې بار کړ او سپين ټوکر يې ورباندې وغواړوه او د ښار په لوري روان شو. څو ګامه چې ولاړ يو شپون په مخه ورغی شپانه پوښتنه ورڅخه وکړه. ملګريه چېرې ځې؟ په کراچۍ کې دې څه شی بار کړي دي؟ سړي ورته وويل: څه نه دي يوائې يوه چکۍ خيدک دی، غواړم ښار ته يې يوسم او په ښه بيه يې خرڅ کړم. شپانه ورته وويل: ږښتيا وايې! څومره ښه خيدک دی. د غوا له شېدو نه دې جوړ کړی که د بل شي؟ سپين ږيري سړي ورته وويل: نه بابا زه يوه غوا لرمه او دا خيدک مې د هغې له شېدو څخه جوړ کړی دی. شپانه ورته وويل: د دې لپاره چې معلوم شي ستا خيدک خوند لري او کنه بايد زه يې وګورم. په هغه چاړه چې ورسره وه له خيدک څخه يې يوه ټوټه غوڅه کړه، ويې خوړه او ويې ويل: هوا! دا خيدک ډېر خوندور دی. شپون ولاړ او سپينږيری سړی هم په خپله لار روان شو. د دغه سړي په لاره په هوټل کښې شپه شوه. کله چې هوټل ته ورننوت، له دې کبله چې ډېر وړی شوی و، د هوټل شاګرد ته يې وويل، چې ډوډۍ ورته راوړي، په دغه هوټل کې يو بل مسافر هم و. دغه مسافر له سړي څخه پوښتنه وکړه، چې کوم ځای ته ځې؟ سپينږيري سړي ورته وويل: ما يو خوندور خيدک پوخ او جوړ کړی دی، وړمه يې ښار ته چې خرڅ يې کړم. مسافر ورته وويل: ته چې د خيدک هر څومره صفت وکړې، زه نه پوهېږم چې ستا خيدک په ږښتيا سره خوندور دی او کنه، د دې لپاره چې خوند يې معلوم شي بايد يوه ټوټه خيدک وخورم او څو ټوټې خيدک يې ورڅخه وخوړ. سپينږيري

سړي شپه په هماغه هوټل کې تېره کړه... سړی چې ډېر ستړی شوی و او هوا هم توده وه تر یوې وړې لاندې کښېناست او په فکر کې ډوب لاړه، چې دغه لږ خیدک به څوک واخلي؟ دی په همدې چورت کې و، و یې لیدل چې له لیرې څخه یو کاروان راروان دی، کله چې کاروان ورته رانږدې شو، سپینږیري سړي ولیدل چې یو جیګ او ښکلی ځوان د ده تر څنګ ولاړ دی او ورته یې وویل: وروره ولې دومره چورتي ښکاري؟ زه څو دقیقې دلته ستا تر څنګ ولاړ وم، خو تا هیڅ ماته ونه کتل او هیڅ فکر دې راته نه و. زما په راتګ هیڅ خبر هم نه شوې. سپینږیري سړي خپله ټوله کیسه ورته وکړه. هغه ځوان ورته وویل: ته باید دومره خواشینی ونه اوسې، زه خیدک په هر بیه چې وي درڅخه اخلم یې؛ د دې لپاره چې تا زیار ایستلی او هغو خلکو چې ستا خیدک یې خوړلی دی، ښه کار نه دی کړی، نو د سپینږیري سړي خیدک دغه ځوان په ډېره لوړه بیه واخیست او ورڅخه لاړ. سپینږیري سړي د خیدک په پیسو خپل د ضرورت وړ شیان په بازار کې واخیستل او نورې پیسې چې د خیدک له پیسو څخه پاتې شوې وې، ویې ساتلې) جملې یې ساده خو له معنی ډکې او د لوستونکو ذهن وربانديې ژر خلاصېږي. همدا وجه ده چې په هغه وخت کې یې لوستونکي ډېر درلودل او ورځپاڼو ورته ډېره توجه کوله، لکه په دې داستان کې (یوه بوډۍ ښځه وه، چې یو کوچنی کور یې درلود، یوه شپه چې بوډۍ ښځې ډوډۍ وخوړه، ویې لیدل، چې هوا ډېره یخه او سارې یې کېږي؛ نو یې خپل ځای جوړ کړ او په کې ځملاسته. دا لا ویده شوې نه وه، چې دروازه وټکېده، دروازه یې خلاصه کړه، ویې لیده، چې یوه چوغکه دروازې خواته ولاړه ده. چوغکې بوډۍ ښځې ته وویل: نن شپه هوا ډېره یخه ده، زه ځای نه لرم، ما پریږده چې نن شپه ستاسې په کور کې تېره کړم، سبا وختي ځم. بوډۍ ښځې د هغې خبره ومنله او ورته یې وویل: په هغه ونه کې چې د کلا په منځ کې ولاړه ده کښېنه. بوډۍ ښځه بیا خپلې بسترې ته ولاړه، چې بیا دروازه وټکېده، ورغله او دروازه یې خلاصه کړه. ویې لیدل چې یوه چرګه دروازې ته ولاړه دهږ چرګې هم له یخنۍ او ببځایۍ څخه شکایت وکړ او ورته وویل: ماته نن شپه په خپل کور کې ځای راکړه، بوډۍ ورته وویل: تېره شه!

ورشه په یو ځای کې ځمله. بودۍ ښځه چې بیا بسترې ته ولاړه، څه ګوري چې دروازه وټکېده. ببرته راغله او دروازه پې خلاصه کړه، وې لیدل، چې یو کارګه دروازې ته ولاړ دی. کارګه بودۍ ښځې ته وویل: زه ځای نه لرم، هوا ډېره یخه ده، نن شپه ستا په کور کې تېروم، سهار وختې ځم...) د استاد عبیدي د دري ژبې داستانونه زیاتره حکایتي دي، هغه د افغاني ټولنې ټولو اړخونو ته نظر کړی دی. له هغې وروسته یې ناوړه کړنې په پوره مهارت د داستان په شکل د خلکو مخ ته ایښي تر څو نور ترې د عبرت درس واخلي. ښه بیلګه یې دا ده: (به اتاق خود شتافت و مقابل آیینهٔ قدنما قرار گرفت.

ابتدا قدری پودر و سرخی -اما به صورت غیرمحسوس- به روی خود مالیده لب‌ها را با رنگ سرخ قرمزی تر ساخت و بعد مشغول تمیز و روغن‌کاری موهای براق خویش گردید.

آقای جوانک مدنی در آرایش کاری مهارت زیاد داشت و لهذا وقتی پس از یک ساعت از مقابل آیینه دور شد به آسانی نمیشد او را شناخت که آقای جوانک مدنی است. نامبرده در این وقت بیش‌تر به دخترهایی شباهت داشت که به حجلهٔ خود میروند.

آن روز آقا از بس شاد و خرم بود ناشتا هم خیلی کم صرف کرد و دستی به جیب برده چند روپیه به خادمه بخشید و زمزمه‌کنان در حالی که فکرش به آسمان‌ها اوج میگرفت از زینه‌ها پایین شد و راه جاده را پیش گرفت.

در بین راه هنگامی که با اشپلاق یکی از ریکاردهای فلمی را تقلید میکرد، زنجیر قشنگ نقره‌یی خود را نیز پی هم دور انگشت میچرخانید.

دستی را که در جیب پتلون داشت گاه گاه از جیب بیرون میکشید و همین‌طور به سان اکترهای سینما برخی حرکاتی اجرا میکرد که در نظر خودش موزون و دلربا مینمود.

وی در حالی که ثانیه یی هم از فکر دوشیزه «سیمین» فارغ نمیشد با خود میگفت:

این دختر شیطان خیلی مرا جور داد، پناه به خدا که این فرشتهٔ جمال در کجا پیدا شده و تحت تربیهٔ چه کسی بزرگ شده است که این همه در برابر همچو منی که در فریبکاری سرآمد روزگار هستم مقاومت نمود؟!

اما خیر به هر صورت اکنون که بالاخره در مقابلم رام گردید، اگر دنیا هم به دیگر روی چپه شود ان شأالله در همین ملاقات اول چنانش گرویدهٔ خویش میسازم که کاملاً تسلیم من گردد، آن وقت دیگر من میدانم که چگونه باید انتقام در آفتاب ایستاده شدن‌های خود را از او بکشم.

هنوز سلسلهٔ خیالات آقای جوانک مدنی دوام داشت که خود را مقابل در ورودی باغ موعود یافت.

آنگاه قدم به داخل باغ گذاشت و چون دوشیزهٔ سیمین را در کنار یک نهال دید، قلبش از خوشی به سان غنچهٔ باغ شگفت و قامت مانند سرو راست کرد، قدم‌های کوتاه تر فرانهاد زیرا بدینگونه میخواست از رفتار کبک خرام پیروی کند، اما از آنجایی که میگویند زاغ رفتار کبک را تقلید کرد رفتارش خودش نیز از یادش رفت طرز رفتار جوانک مدنی نیز طوری شد که دوشیزه را به خندهٔ قاه‌قاه واداشت....). (۲۳: ۳۲۳)

د محمد اعظم عبيدي د نثر ژبه هنري خواږه هم له ځانه سره لري. تر ډېره هڅه کوي چې ساده جملې استعمال کړي؛ خو د کلام د خوند لپاره ځای ځای له هنري کلمو هم کار اخلي. په یو داستان کې وایي(سبا سهار چې یې چای وڅښلو بیا په خپله لاره د ښار په لوري روان شو. ورځ ښه رڼا وه لمر راختلی و او وړانګې یې په هر لوري خورې وې. د مرغانو چونهار له هر خوا څخه اوربدل کېده).

دې ته ورته ډېرې جملې د کلام د رنګینۍ لپاره استاد عبيدي په داستانونو کې استعمال کړي دي.

۲.۱ . د محتوا او موضوع له مخې:

د محمد اعظم عبيدي داستانونه د محتوا او موضوع له مخې په مختلفو برخو کې ليکل شوي دي. يو ليکوال تل کوشش کوي چې په ټولنه کې د وګړو مشکلاتو ته د قلم په ژبه انعکاس ورکړي او په ضمن کې ټولنه سمې لارې ته رهبري کړي، محمد اعظم عبيدي هم د هغو ليکوالو له ډلې دی چې د ټولنې د پرمختګ لپاره پې اصلاحي، تعليمي، عشقي، تفريحي ، هيوادنۍ او خپلواکۍ مينې نه ډکې ليکنې کړې دي. د موضوع لخوا پې ليکنه ډېره غني ده، په ساده جملو کې پې لوړ مفاهيم را نغاړلې دي.

د محمد اعظم عبيدي ليکنې تر ډېره په ساده لهجه ليکل شوي دي. ځکه پې د ټولنې هره طبقه موضوع او محتوا په اسانۍ سره درک کولای شي. دلته مو د محمد اعظم عبيدي د ليکل شوو دري او پښتو داستانونو په محتوا مفصلې خبرې کړې دي.

۱. اصلاحي: هر ليکوال له ټولنې څخه مواد راخلي او بيا پې په هنري ډول بيرته د ټولنې مخ ته وړاندې کوي.

محمد اعظم عبيدي تل کوښښ کړی چې په خپلو داستانونو کې ټولنې ته اصلاحي مفکوره انتقال کړي. د عبيدي دري ژبې داستانونو زياته برخه موضوعات اصلاحي بڼه لري. هغه تر ډېره کوشش کړی چې له ناوړه دودونو او کلچرونو څخه ټولنه وژغوري، د اصلاحي داستانونو ځانګړنه پې داده چې ده د ټولنې ناوړه کړنې په ساده جملو کې په هنري ډول د خلکو مخ ته ايښي. تر څو په اينده کې ورځخه پرهېز وکړي. غوره بېلګه پې په پښتو ژبه کې (...ځينو به ګيدړه ليدله او ورځخه تېريدل. يو سړی راغی او ګيدړه پې يو لغته ووهله؛ هلکانو به ګيدړه يوې خوا او بلې خواته کشوله. په همدې وخت کې دروازه وان راغی او غوښتل پې چې د کلا دروازه خلاصه کړي. کله پې چې ګيدړه وليده ورته رانېږدې

شو او وې ویل: مونږ له یو فالبین څخه اوریدلي دي؛ څوک چې د ګیدړې وړې وسوزوي کوډې بدلېږي؛ د دې د پاره ډېر ښه دي، خپل چاقو پې له جېب څخه راوکښې او له ګیدړې څخه پې یو څه وړې پرې کړې او لاړ چې د کلا دروازه خلاصه کړي.

یو بل سړی چې هلته ولاړ و وویل: دا خبرې ما هم اوریدلي دي، مګر دا ټولې غلطې دي، د ګیدړې وړې له کوډو سره څه اړه لري؟

ګیدړې چې ځان مړ اچولی و په زړه کې پې وویل: خیر دی که څه وړې پې راڅخه غوښې کړې. په دې کې یوه بوډې ښځه راغله او وویل : په تېرو زمانو کښې ویل کېدل چې د ګیدړې غاښونه که له یو چا سره وي له سپي څخه به نه ډاریږي، نو له ګیدړې پې یو غاښ وکیښ. ګیدړې چې د غاښ ځای ډېر ورته خوږېده له ځان سره وویل: عجب! عجب خلک دي زه چې شپاړس غاښونه لرم هم له سپي څخه ډاریږم.

یو بل سړی راغی او د ګیدړې غوږونه پې ور څخه غوڅ کړل. ګیدړې که څه هم نېږدې وه چې له ډېره درد څخه ناري کړي. بیا پې له ځان سره وویل ښه داده چې غلې واوسم. په دې وخت کې یو بل سړی راغی او د ګیدړې په لیدلو خوشحال شو او وې ویل: زمونږ په ښار کې خلک وایي که چېرې څوک په خپلو جامو کې د ګیدړې لکۍ وګنډي کولای شي چې د هر چا په اینده پوه شي او اټکل وکړي. بیا پې یوه لویه چاړه له جېب نه راوویسته او ګیدړې ته ورنېږدې شو. ګیدړې چې ولیدل اوس پې نو چاره نشته، لکې هم راڅخه غوڅوي، نو ښه داده چې وتښتم. که چېرې پې ونیولم، تر دې به مې زیاته په غذاب کړي. کله چې هغه سړی چاړه په لاس ګیدړې ته رانېږدې شو. ګیدړې یو ځل په ناڅاپي ډول ټوپ کړ او د خلکو له منځ څخه وتښتېدله او د کلا له دروازې څخه ووته.) او په دري ژبه کې (آن صبح آقای «جوانک مدنی» خیلی زودتر از کهالی سایر روزها بستر خواب را ترک گفته لحظه یی چند فاژه کشید و آنگاه بکس لوازم حمام

خود را که محتویات آن کم‌تر از بکس مشاطه‌ها نبود برداشت و عازم حمام گردید.

از آنجایی که حمامیان پول زیادی از این جور مردم به دست میآوردند هر یک برای جلب توجه «آقا» پیش‌دستی کرده هزار و یک نوع چرب‌زبانی مینمودند تا مگر باشد پری به کلاه «آقا» زده، پول تکت سینما را درک کنند.

نامبرده دو ساعت و نیم در حمام مانده آنقدر بر بدن نازک خود لیف زد و کیسه کشید که نزدیک بود پوست بدنش بشارد ؛ زیرا خود را برای شکاری پلنگی ساخته بود و دلش میخواست هر طوری شده خویشتن را خیلی قشنگتر از وجاهت طبیعی جلوه دهد.

از طرفی هم‌چون آن شکار را به زحمت زیاد رام گردانیده بود آرزو داشت کاری کند که بعدها او خود به دنبالش بیاید و دل در گرو عشقش بگذارد.

لهذا وقتی از حمام به خانه برگشت سرراست به اتاق خود شتافت و مقابل آیینهٔ قدنما قرار گرفت.

ابتدا قدری پودر و سرخی -اما به صورت غیرمحسوس- به روی خود مالیده لب‌ها را با رنگ سرخ قرمزی تر ساخت و بعد مشغول تمیز و روغن‌کاری موهای براق خویش گردید.

آقای جوانک مدنی در آرایش کاری مهارت زیاد داشت و لهذا وقتی پس از یک ساعت از مقابل آیینه دور شد به آسانی نمیشد او را شناخت که آقای جوانک مدنی است. نامبرده در این وقت بیش‌تر به دخترهایی شباهت داشت که به حجلهٔ خود میروند...) دغه داستانونه نمونه دي.

په پښتو داستانونو کې يې د ټولنې خرافاتو او انګېرنو ته اشاره کړې ده. د دغه داستان يو کرکټر ګيدړه (ځناور) ده چې په اړه يې د ټولنې د وګړو ناکاره انګېرنو څخه په کې يادونه کړې ده. همدارنګه په دري داستان کې د موجوده ټولنې د

ځواني طبقې له پردي کلتور څخه د ملاتړ یادونه کړې او په ډېره ماهرانه توګه يې پردی کلتور ټولنې ته معرفي کړی دی.

د محمد اعظم عبیدي په داستانونو کې اصلاحي مفکوره ډېره ده. ځکه په هغه وخت کې ټولنې اصلاح ته ډېر ضرورت درلود. ده تل کوشش کړی چې په ټولنه کې د ناوړه اعمالو او دودونو مخنیوی وکړي.

۲. ازادی مینه: د ازادۍ مینه داسې یوه موضوع ده چې د پښتو او دري ژبې لیکوالانو او شاعرانو پکې د خپل فکر نیلي ځغلولې دي. شاعرانو په شعرونو کې د ازادۍ او د وطن مینه په باربار ذکر کړې ده. همدارنګه لیکوالانو په داستانونو او نورو نثري فورمونو کې د ازادۍ په هکله لیکنې کړي دي. محمد اعظم عبیدي هم د هغو لیکوالو له ډلې څخه یو دی، چې د وطن ازادۍ په باره کې يې قلم پوره کارولی دی. ده په دري ژبه کې د استقلال تر عنوان لاندې زیات داستانونه لیکلي دي چې غوره بیلګه يې (...زمری از روی بدن خون‌آلود شیرین برخاسته جانب میدان بزرگی که محل اجتماع جنگجویان بود رفت.

افتان و خیزان خود را به دستهٔ خود رسانید و خاطرش جانب شیرین نگران باقی ماند.

گرد و غبار فضای آرام و ساکت دهکده را استیلا نمود. جوانان مجاهد ترانهٔ ملی را میسرودند. زن‌ها و دوشیزگان از فراز بام‌ها میوه و گلهای سفید نثار جوانان میکردند. زمری با قلب شکسته پیشاپیش دستهٔ دومی راه میرفت- هر آن دلش میخواست بال کشیده زودتر به میدان جنگ برسد و اولتر از همه جان بدهد، زیرا پیکر خون‌آلود شیرین یک لحظه هم از نظرش دور نمیشد.

***

افغان‌های غیور با اسلحهٔ ناچیز و عزم آهنین داخل کارزار شدند. صداهای مهیب توپ و تفنگ دشمن محشری برپا نموده بود؛ اما پشتون‌ها وقتی داخل

جنگ شوند، یگانه آرزوی‌شان فتح و پیروزی میباشد. شکست و عقبنشینی در خیال‌شان هم نمیگذرد. مرگ در نظر آن‌ها ناچیز و حقیر مینماید. هر قدر مقاومت یا حملهٔ دشمن شدیدتر شود فعالیت پشتون‌ها زیادتر میگردد. صدای الله اکبر از هر گوشه و کنار میدان جنگ به گوش میرسید. افغان‌های خداپرست از شنیدن این آواز روح تازه میبافتند. زمری با دستهٔ مختصر خود مردانه‌وار میجنگید. او و پیروانش هر کجا هجوم دشمن را بیشتر میدیدند بدان سو میشتافتند. گلوله‌ها ناله کنان از بیخ گوشش میگذشتند، اما او همچنان میچکید. خاطرهٔ تلخ زخمی شدن شیرین علاقهٔ او را از دنیا بریده بود، لیکن به جای آن آرزوی دیگری در قلبش موج میزد و آن عبارت از این بود که، باری ببیند پشتون‌ها تحت بیرق واحد استقلال جمع گردیده و ترانهٔ استقلال را میسرایند. زمری همچنان مردانه‌وار میجنگید، تا این که بالاخره قبل از غروب آفتاب گلولهٔ گرم دشمن آخرین قوهٔ مقاومت را از کفش ربود. زمری چندین زخم برداشته و خون زیاد ضایع کرده بود. اما تا قوه داشت جنگ کرد و پی هم آواز الله اکبر از حنجرهٔ خون‌آلودش بلند میگردید. اکنون دیگر قوایش همه تحلیل شده جز مشتی گوشت و استخوان چیزی برایش باقی نمانده بود. جوانی از اقوامش خود را بر بالین او رسانیده از میدان جنگ بیرونش کرد و به دست پرستاران سپردش.

بعد از یک مدت طویل وقتی زمری برای اولین مرتبه پس از اغما و بیخودی چشم گشود، پرسید: از جنگ چه خبر است؟ فتح با کیست؟ پیرمرد پرستار که از حسن معالجه خود بر خویش میبالید با تبسم گفت: اینک بشنو جوانان ترانهٔ استقلال را میخوانند. خداوند طرفدار حق است. وطن عزیز ما در اثر مردانگی و جانبازی شما جوانان استقلال خود را حاصل نمود. از شنیدن این خبر خوش، زمری تبسم رضایت‌بخشی نموده درد دیرینه را از یاد کشید و به خواب شیرین فرورفت...) په دغه داستان کې د ازادې اخیستلو کې د یو ځوان میړانې ته اشاره شوې او د ځوانانو په اتفاق سره ازادي اخیستل شوې ده.

۳.عشقي: د عشق کلمه یوه پُر مفهومه کلمه ده، په پښتو کې خورا له خوندونو ډکه معنی لري. د پښتو او دري ژبې لیکوالانو په شعري او نثري اثارو کې ډېره استعمال کړې ده. په ځینو ځایونو کې عشق په اصلي معنی او مفهوم راغلی اما په ځینو ځایونو کې بیا په مجازي معنی ډېر راغلی دی. محمد اعظم عبیدي هم د عشق په اړه نادره داستانونه په دري او پښتو ژبه کې لیکلي دي. په پښتو ژبه کې داستانونه دا چې ماشومانو ته لیکلي نو ځای ځای یې د مینې او عشق موضوعاتو ته هم اشاره کړې ده. په دري داستانونو کې یې عشقي موضوعات ډېر ترسترګو کېږي، ښه بېلګه یې د نی نواز داستان دی، چې په یوه برخه کې یې راځي (...قلبی که صدق و صفا در آن حکم فرمایی دارد خیلی هم زود متأثر میشود و بر سر رحم میآید.

در بین دخترها یکی هم «بیگم» بود که بیشتر از همه با چشمان کنجکاو خویش در چهرۀ نوازنده خیره مینگریست و هنوز آهنگ نی قطع نشده بود که قلبش به تپش افتاد- آیا او نینواز را شناخته بود؟

بیگم در حالی که چیزی زیر لب زمزمه میکرد سبوی خود را برداشته جانب دهکده بنای دویدن را نهاد. دیگر دوشیزهها نیز از عقبش به راه افتادند.

اما نینواز مانند اینکه چشمش چیزی را نمیدید و گوشش هیچ آوازی را غیر از آواز نی نمیشنید ملتفت رفتن آنان نگردید و همانطور اشکریزان مینواخت تا عقده راه گلویش را گرفت.

این وقتی بود که هوا نیز تاریک شده بود پس نی را کنار گذاشت و در حالی که چشمانش جانب نقطۀ مجهولی دوخته شده بود با خود میگفت: «خوب شد این دخترها مرا نشناختند، اما ای کاش گلالی نیز با آنها میبود!!

میدانم آن بیچاره نیز دور از من و در کنار آن پیرمرد دیو سیرت در کمال رنج و شکنجه به سر میبرد.

خداوند انتقام ما را از پدر و مادر گلالی که دختر جوان خود را محض به غرض تحصیل پول به مرد هفتادسالهٔ فروختند، به فجیع‌ترین صورت کشید، چه یک سال قبل در اثر زلزلهٔ شدید هر دو زیر سقف خانه شده زندگی را بدرود گفتند.

اکنون که من از دوری و غم دختر آن‌ها آواره شده‌ام کاش لااقل گلالی در کنار مرد جوان و خوش اخلاقی که میتوانست او را خوشبخت سازد به سر میبرد!!

من که از غم عشقش آواره شدم خدا میداند او چه حال دارد؟! حالا که...

نینواز هنوز آخرین کلام خود را به پایان نرسانده بود که دستی روی شانه‌اش گذاشته شد.

با تعجب سربرگردانید و در زیر انوار آبی رنگ ماه چهرهٔ خزان رسیده گلالی را دید که تبسم ملیحی آن را زینت میبخشید.

نینواز که از فرط تعجب و پریشانی و خوشی نمیدانست چه کند و چه بگوید وقتی «بیگم» را نیز در عقب گلالی استاده دیدند قلبش از خوشی شگفت. بیگم میگفت:

»اکنون که دیگر کرم‌های گور از کالبد گندیدهٔ سیدال آن مرد حقه‌باز و ظالم- شوهر گلالی- سد جوع میکنند سعادت جاوید را برای شما تبریک میگویم«.

***

یک هفته بعد همان جا در کنار دریاچه روی شن‌های سرمه‌سا و نرم که در زیر اشعه آفتاب به سان الماس میدرخشید و چشمک میزد، نینواز جوان و گلالی در کنار هم نشسته میسرودند و دیگر دخترهای دهاتی نیز سرود آن‌ها را تعقیب کرده توام با آهنگ سرود انگیز نی میخواندند، اتن میکردند و به سعادت آن جفت زیبا رشک میبردند).

په پورته دري داستان کې د مجازي عشق څخه یادونه شوې ده.

۴. تفریحي: لیکوال تل کوشش کوي چې د ټولنې هر قشر لپاره لیکنې وکړي او په ټولنه کې د شته ټولو موضوعاتو په اړه لیکنې کوي. تفریحي لیکنې تر ډېره د ماشومانو د ذوق مطابق وي. په دې برخه کې تر ډېره لیکوالان پاتې راغلي دي، چې ماشومانو ته د تفریح لپاره داستانونه ولیکي؛ خو محمد اعظم عبیدي بیا یو داسې لیکوال و، چې لومړی یې د ماشومانو لپاره په تفریحي داستانونو لیکلو پیل وکړ. ده د ماشومانو لپاره په لسګونه تفریحي داستانونه لیکلي دي. د محمد اعظم عبیدي تفریحي داستانونو غوره ځانګړنه داده چې ماشومان روحاً خوشحاله ساتي او هم ورته د اصلاح یو درس ورکوي. محمد اعظم عبیدي تل کوشش کوي چې په تفریحي داستانونو کې د ټولنې وګړو ته یو قسم تربیوي پیغام ورسوي تر څو ټولنه سمې لارې ته رهبري شي. په پښتو داستانونو کې یې غوره بیلګه دا ده: (د اوړي په تودو ورځو کې یوه ورځ یو خرکار په خپل خره باندې مالګه بار کړې وه. او یو لیرې ځای څخه د خپل کور پر لوري روان و. په لاره کې یوه لویه ویاله مخې نه راغله؛ کله چې دغې ویالې ته راورسېدل، نو خر یې په ویاله کې ګډ کړ. د خره پښې چې په ویاله کې لمدې شوې، نو اوبه یخې وې او خره ته یې خوند ورکړ. سمدستې خر په اوبو کې ګونډې ووهلې او خپله ګیډه او سینه یې هم په اوبو کې کېښودله. کله چې خرکار ولیدل اوبه مالګې ته ورسېدې او مالګه یې ویلې کېږي؛ ډېر کوشش یې وکړ چې خر ولاړ کړي او له ویالې څخه ووځي. خو ده چې هر څومره کوشش وکړ خر ولاړ نه شو. ډېر وخت په اوبو کې پروت و؛ کله یې چې ځان یخ کړ نو ولاړ شو. بار یې هم سپک شوی و، خرکار ولیدل چې نیمایي مالګه اوبه شوې ده. خر په اسانۍ سره تر سپک بار لاندې کور ته راورسېد او ډېر خوشحاله و. ځکه چې هم یې ځان یخ شوی و او هم یې بار سپک شوی و، خو بله ورځ همدغه خرکار پر همدغه خره باندې لیمځۍ بار کړې وې او له ښار څخه خپل کور ته راروان و. دا ځل هم کله چې خر اوبو ته راورسېد په اوبو کې یې ګونډې ووهلې او خوار په کې څملاست. خرکار دا ځل

هیڅ ونه کړل، خر یې پربښود چې په اوبو کې ځملي او په خپله تر یوې وڼې لاندې سیوري ته کښېناست. څو ساعته وروسته خر ولاړ شو او د ویالې پورې غاړې ته د خپل څښتن خواته روان شو، خو بار یې په دې اندازه دروند شوی و، چې نه شو تر لاندې تلای. پښو یې سستې کوله، خره ولیدل چې له بار څخه اوبه څاڅي او بار یې هم ډېر زیات دروند شوی دی، په ډېرې سختۍ له ویالې څخه راوخوت او په ډیر زحمت سره خپل کورته ورسېد. دومره ستړی شوی و، چې واښه یې هم نه شوای خوړلی).

په پورته داستان کې محمد اعظم عبیدي د دوه قسمه موادو کیفیت د اوبو په مقابل کې ماشوماتو ته ښودلی دی. په خپله دغه ښودنه یو ښوونیز اړخ لري، چې د تفریح په شکل ماشومانو ته تشریح شوی دی.

محمد اعظم عبیدي په پښتو او دري ژبه کې لسګونه داستانونه لیکلي دي، چې د موضوع له اړخه ډېر غني او د ټولنې د پرمختګ لپاره یو ستر پیغام له ځان سره لري.

۵.کلتوري: محمد اعظم عبیدي په خپلو لیکلو داستانونو کې ځای ځای د پښتني ټولنې له کلتوري انګېرنو څخه هم یادونه کړې ده. انګېرنې د پښتني کلتور یوه مهمه برخه ده، چې تر ډېره په کلیوالي سیمو کې د ټولنې د وګړو تر منځ شتون لري. انګېرنې په افغاني ټولنه کې ډېره تاریخي مخینه لري، خو اوس انګېرنې په پښتني کلتور کې د ورکېدو په حال کې دي. د ورکېدو یواځینی علت یې د تعلیمي سویې لوړېدل دي.

محمد اعظم عبیدي دغو انګېرنو ته په پښتو داستانونو کې ځای ورکړی. د پوستین ګنډونکي په نوم داستان کې داسې راغلي دي (پوستین ګنډونکي ولیدل چې وار یې پوخ لګېدلی دی. ګیدړه یې په خپل ځای پربښوده او خپله لار باندې ولاړ. کرار کرا ر رڼا کېدله او خلک له خپلو کورونو څخه راوتل. ځینو به ګیدړه

لیدله او ورځخه ټېرېدل. یو سړی راغی او ګیدړه یې یو لغته ووهله. هلکانو به ګیدړه یوې خوا او بلې خواته کشوله. په همدې وخت کې دروازه وان راغی او غوښتل یې چې د کلا دروازه خلا صه کړي. کله یې چې ګیدړه ولیده ورته رانېږدې شو او ویې ویل: مونږ یو فالبین څخه اورېدلي دي؛ څوک چې د ګیدړې وړې وسوزوي کوډي بدلېږي؛ د دې د پاره ډېر ښه دي، خپل چاقو یې له جېب څخه راوکښې او له ګیدړې څخه یې یو څه وړې پرې کړې او لاړ چې د کلا دروازه خلاصه کړي.

یو بل سړی چې هلته ولاړ و، ویې ویل: دا خبرې ما هم اورېدلي دي مګر دا ټولې غلطې دي، د ګیدړې وړې له کوډو سره څه اړه لري؟

ګیدړې چې خپل ځان مړ اچولی و په زړه کې وویل خیردی که څه وړې یې راځخه غوښې کړې. په دې کې یوه بوډۍ ښځه راغله او ویې ویل : په ټېرو زمانو کې ویل کېدل چې د ګیدړې غاښونه که له یو چا سره وي له سپي څخه به نه ډارېږي، نو د ګیدړې یو غاښ یې وکښې. ګیدړې چې د غاښ ځای ډېر ورته خوږېده، له ځان سره وویل عجب! عجب خلک دي زه چې شپاړس غاښونه لرم هم له سپي څخه ډارېږم.

یو بل سړی راغی او د ګیدړې غوږونه یې ور څخه غوڅ کړل. ګیدړې که څه هم نېژدې وه چې له ډېر درد څخه ناري وکړي. بیا یې له ځان سره وویل ښه داده چې غلې واوسم. په دې وخت کې یو بل سړی راغی او د ګیدړې په لیدلو خوشحال شو او ویې ویل: زمونږ په ښار کې خلک وایي که چېرې څوک په خپلو جامو کې د ګیدړې لکۍ وګنډي کولای شي چې د هر چا په اینده پوه شي او اټکل وکړي. بیا یې یوه لویه چاړه له جېب نه راوویسته او ګیدړې ته ورنېږدې شو. ګیدړې چې ولیدل اوس یې نو چاره نشته، لکې هم راځخه غوښوي. نو ښه داده چې وتښتم. که چېرې یې ونیولم، تر دې به مې زیاته په عذاب کړي. کله چې

هغه سړی چاړه په لاس ګیدړې ته رانږدې شو. ګیدړې یو دم په ناڅاپي ډول ټوپ کړ او د خلکو له منځه وتښتېدله د کلا دروازې څخه ووته).

په پورته داستان کې د ګیدړې په اړه د ټولنې د مختلفو اشخاصو نظرونه تر سترګو کېږي، چې همدا په کلتور کې د انګېرنو په نوم یادېږي. ګیدړه چې یو وېرېدونکی ځناور دی، خو بیا هم د ټولنې یوه طبقه خلک په دې عقیده دي چې د ګیدړې غاښونه له چا سره په جېب کې وي له سپي څخه نه ډارېږي؛ یا د ګیدړې په وړیو سره د کودو ماتېدلو عقیده. دا ټول هغه څه دي، چې په پښتني ټولنه کې موجود دي او محمد اعظم عبیدي ورته په خپلو داستانونو کې ځای ورکړی، تر څو ټولنه ورڅخه درس واخلي.

۶. کار او زیار: محمد اعظم عبیدي په خپلو داستانونو کې د کار او زیار په اړه ډېر څه ویلي دي. پښتني ټولنه یوه زراعتي ټولنه ده؛ نو ځکه عبیدي صاحب په خپلو داستانونو کې تل ځوانانو ته توصیه کوي، چې په خپلو سیمو او کروندو کې کار وکړي، تر څو سیمه ښېرازه او خلک حلال رزق ترلاسه کړي. په داستانونو کې نېغ په نېغه ځوانانو ته د کار کولو هنر ورښيي. دی وایي چې کار کول د عمر په هره مرحله کې د ښېرازۍ سبب ګرځي. په همدې اړه یې د بابا دښتي په نوم داستان کې داسې ویلي دي: په پخوا زمانو کښې یو سړی و، ویل به یې، څوک چې له خپل غیرت څخه د خپلو متو له زور څخه کار واخلي، ډېر سخت کارونه سرته رسولی شي. دغه سړی چې یو وخت له یو ولایت څخه بل ولایت ته تلو په یوه پلنه دښته کښې یې ولیدل چې یوه کوچنۍ چینه ده، نو هماغلته له خپل اس څخه کوز شو، خپل مخ او لاسونه یې پرېمنځل او وروسته له هغه د ښار په لوري روان شو. بله ورځ یې خپله د څو ورځو سړه ډوډۍ وخوړله او خپل یوم او کلنګ یې له خپل ځان سره را واخیستل. کله چې بیا هغې چینې ته راورسېد، خپله خېمه یې هلته ودروله او خپل اس یې چې ورسره بلد و، ورڅخه وتښتېده، په دښتې کې یې خوشې کړ چې د دښتې ګیاوې وخوري او خپل ځان ورباندې مورِ

کړي. دغه سړی چې کله خپله ډوډۍ وخوړه، یوم او کلنګ یې راواخیستل او له دغې چینې څخه یې یو لښتی وکښښ، یو ډنډه یې هم جوړه کړ او چینه یې ښه پاکه کړه. د دښتې مځکه په خپله د کرلو لپاره تیاره وه. پولې او پټې یې جوړ کړل. لښتي یې وکیندل. البته دغه کار په یوه ورځ نه کیږي، بلکې څو ورځې او څو اونۍ یې کار وکړ. وروسته له هغه یې په پټیو کښې اوبه خوشې کړلې. کله چې مځکه ښه نرمه شوه، بیا یې په یوم باندې واړوله، څو ډوله تخمونه یې په کې وپاشل او خپله یې چې خرڅ او خوراک خلاص شوی و، بېرته ښار ته ولاړ. دا ځل یې څو نیالګي هم له ځان سره راوړل او د لښتي په غاړه یې کښښنول. له دې کبله چې چینه ښه پاکه شوې وه، د چینې اوبه ډېرې ښې وې. هر څومره به یې چې اوبه لېږدولې، نیالګي به یې کښښودل. ډېره مځکه یې د کښت او کر لپاره تیاره کړه. څه موده وروسته چې یې ولیدل، هوا کرار کرار سړیږي، نو د ځان لپاره د یوې کوټې د جوړولو په فکر کې شو.

ګرانو کوچنیانو څو کاله وروسته به چې مسافران په دغه دښته کې تېرېدل، چې یو بل ولایت یا بل ښار ته ولاړ شي؛ نو لیدل به یې چې هماغه شاړه مځکه په زرهاوو وڼې د ګلانو او کښتونو زیات شمېر پټې او څو کوټې هم جوړې شوي دي. بابا دښتې یوم په لاس کې او په مځکه کې کار کوي. یا له ګلونو څخه بېکاره ګیاوې شکوي. یا اوبه وربانديې لګوي. ګواکې مسافران به د بابا دښتي په باغچه کې ښکته کېدل، چا به څو ساعته تېرول او څوک به د شپې هملته پاتې شول. خلکو له دې کبله دغه سړي ته بابا دښتي ویل چې تل به یې په همدې دښته کې کار کاوه او کله کله به ښار ته تلو چې د خپل ځان لپاره د ضرورت شیان راوړي. یعنې هغه شیان چې ده ته په کار دي. کله به چې کوم تمبل او همداسې ناغېړه سړی پیدا شو چې کار به یې نه کاوه، خلکو به ورته ویل چې ورشه کار او زیار ایستل له بابا دښتي څخه زده کړه، چې په یوازې صورت څومره کار کوي او یو پلنه دښته چې شاړه پرته وه، سمسوره کړه).

په پورته داستان کې د یو شخص همت او د مټو زور نه مطلب کار کول دي. ځوانان خپلو مسولیتونو ته هڅول د یو روشنفکره شخص کار دی، چې په دې برخه کې محمداعظم عبیدي خپل حق ادا کړی.

بره پښتونخوا کې محمد اعظم عبیدي په پښتو ادبیاتو کې د ماشومانو لپاره د لنډو کیسو په لیکوالو کې د سر ځای لري. داستانونه یې ساده او په عامه ژبه لیکل شوي دي.

و من الله توفیق

اخځليکونه

۱. روهي، محمد صديق (سرمحقق)، د پښتو ادبياتو تاريخ دويم ټوک، دانش خپرندويه ټولنه، پيښور، ۱۳۷۸ لمريز کال.

۲. عبيدي، محمد اعظم، اشتباه ، ۱۰ ثور .۱۳۳۲، اصلاح.

۳. عبيدي ، محمد اعظم، آنچه دوستم به من حکايه کرد، ۲ ثور .۱۳۳۲، انيس.

۴. عبيدي، محمد اعظم، بازی استقلال، ۳۰ اسد. ۱۳۳۰، اصلاح .

۵. عبيدي، محمد اعظم، جوانک مدنی، ۲۲ ميزان. ۱۳۳۱، انيس .

۶. عبيدي، محمد اعظم، جنون شهرت، ۲۸ سرطان. ۱۳۳۲، اصلاح .

۷. عبيدي، محمد اعظم، خادمه ، ۲۸ حمل، ۱۳۳۵، انيس .

۸. عبيدي، محمد اعظم، خاطره استقلال ، ۳۱ اسد ۱۳۳۲، اصلاح.

۹. عبيدي، محمد اعظم، زبان مادری، ۲۷ حمل ۱۳۳۲، اصلاح .

۱۰. عبيدي، محمد اعظم، سودای سود، ۳ ثور ۱۳۳۲، اصلاح .

۱۱. عبيدي، محمد اعطم، شهر طلسم، ۱۳ سرطان ۱۳۳۱، انيس.

۱۲. عبيدي، محمد اعظم، عشق شوم ، ۱۷ اسد ۱۳۳۱، انيس .

۱۳. عبيدي، محمد اعظم، عدالت خداوندی ، ۲۶ اسد ۱۳۳۵، انيس.

۱۴. عبيدي، محمد اعظم، عجيب ترين دزدی، ۱۵ عقرب ۱۳۳۰، اصلاح .

۱۵. عبيدي، محمد اعظم، عيد بدبينان، ۲۸ جوزا ۱۳۳۲، اصلاح .

۱۶ . عبيدي، محمد اعظم، قلب پدر، ۲۲ سنبله ۱۳۳۱، انيس.

۱۷. عبيدي، محمد اعظم، گناه مشابهت ، ۲۰ سنبله ۱۳۳۵، انيس.

۱۸. عبيدي، محمد اعظم، لعل ، ۱۲ سرطان ۱۳۳۲، اصلاح.

۱۹. عبيدي، محمد اعظم، معجون زنده گی، ۲۹ اسد. ۱۳۳۷، انيس.

۲۰. عبيدي، محمد اعظم ، ماجرای عجيب، ۳۰ ثور ۱۳۳۵، انيس.

۲۱. عبيدي، محمد اعظم، نی نواز مجهول، ۲۹ ميزان ۱۳۳۰، پشتون ژغ .

۲۲. ملي راډيو تلويزيون ارشيف د(۱۳۴۸.۱۳۵۰ هـ.ش) د (۵) دقيقه يې داستانونو کيسټې.

۲۳. هاشمي، سيد محی الدين(ځيړنوال)، د نثري ادب ډولونه، وحدت خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۲ لمريز کال.

۲۴ . http://www.afghanasamai.com/Obaidi/Mohammad-Azam-Obaidi/Ustad-Mohammad-Azam-Obaidi-index.htm

۲۵ . https://fa.wikipedia.org/wiki/محمد_اعظم_عبیدی

۲۶ . http://www.afghanasamai.com/Obaidi/Mohammad-Azam-Obaidi/Ustad-Mohammad-Azam-Obaidi-index.htm

۲۷ . http://www.afghanasamai.com/Obaidi/Mohammad-Azam-Obaidi/Ustad-Mohammad-Azam-Obaidi-index.htm

شهد رحیمی

د استاد محمد اعظم عبیدی ژوند او داستانونه

Ustad M.A. Obaidi – Life and Literary Work

Autor: Shahad Rahimi

Publisher: Asamai (Afghan Cultural Association)

Published: August 2023

9 781446 764565